

MINORITĂȚILE ÎN EUROPA DE SUD-EST

Maghiarii din România

Mulțumiri

Prezentul raport a fost elaborat în colaborare cu Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (EDRC). Raportul a fost documentat și scris de Cathy O’Grady, Zoltán Kántor și Daniela Tarnovschi, cercetători ai CEDIME-SE și EDRC. Editarea aparține lui Panayote Dimitras, director al CEDIME-SE; Nafsika Papanikolatos, coordonator al CEDIME-SE; Caroline Law, editor de limbă engleză al CEDIME-SE, Rita Moore și Ioana Bianca Rusu, editori de limbă engleză ai EDRC. CEDIME-SE și EDRC își exprimă profunda apreciere și gratitudine față de referenții externi ai acestui raport, Levente Salat, Președinte Executiv al EDRC, Anna-Mária Biró, manager de proiecte pentru Europa Centrală și de Est al Grupului Internațional pe Probleme de Drepturi ale Minorităților, Klára Walter, referent al Uniunii Democratice a Maghiarilor din România, Ovidiu Pecican, conferențiar al Universității Babeș-Bolyai, Cluj, Facultatea de Studii Europene, Iudith Páll, lector dr. al Universității Babeș-Bolyai, Cluj, Facultatea de Istorie și Filosofie și Lucian Nastasă, cercetător al Academiei Române. De asemenea, CEDIME-SE și EDRC doresc să mulțumească tuturor celor care au furnizat, cu multă generozitate și sollicitudine, informații, documente și/sau au oferit interviuri cercetătorilor. Întreaga răspundere pentru conținutul acestui raport revine însă în întregime CEDIME-SE. Așteptăm cu interes orice comentarii la adresa: office@greekhelsinki.gr.

CARACTERISTICI PRINCIPALE

Țara România

Denumire (în engleză, în limba oficială și, dacă diferă, în limba minorității): engleză – Hungarian, Magyar; română –maghiar, ungar; maghiară – Magyar.

Există vreo formă de recunoaștere a minorității?

Maghiarii/ungurii sunt recunoscuți de Constituția României (de aici înainte numită Constituția) (Art. 6). Totuși, recunoașterea se referă doar la *membri* aparținând minorității naționale, nu la comunitate ca *întreg*. Uniunea Democratică a Maghiarilor din România a făcut parte din coaliția la putere între 1996-2000.

Categoria/categoriile (națională, etnică, lingvistică sau religioasă) atribuită/e de către minoritate și, dacă diferă, de către stat: Maghiarii sunt identificați ca minoritate națională, atât de către minoritatea însăși, cât și de către stat.

Teritoriul pe care îl ocupă: În principal Transilvania (vestul României), dar există și comunități maghiare dispersate pe cuprinsul întregii țări.

Populația: Conform ultimului recensământ al populației (1992), 1.624.959 persoane (7,12% din populația totală) s-au declarat maghiari, în timp ce datele estimative arată că numărul persoanelor care au ca limbă maternă limba maghiară depășește 1,8 milioane (<http://www.rmdsz.ro>). 98,7% dintre maghiarii din România trăiesc în Transilvania.

Denumirea limbii vorbite de minoritate:

engleză - Hungarian; maghiară - Magyar; română - maghiară

Există vreo formă de recunoaștere a limbii?

Constituția garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul de a fi educate în limba maternă. De asemenea, în Legea Administrației Publice se garantează dreptul la utilizarea limbii minorităților naționale în administrația publică acolo unde populația minoritară reprezintă peste 20% din total. De fapt, această prevedere este respectată rareori, exceptând regiunile în care, datorită numărului mare de etnici maghiari (peste 80% în sud-estul Transilvaniei, vezi mai jos), limba maghiară este folosită în toate domeniile în mod firesc.

Limba dominantă în teritoriul ocupat: În majoritatea regiunilor, limba română. În unele părți ale Transilvaniei, limba maghiară predomină. În județele Covasna și Harghita 76,14%, respectiv 84,41% din populație vorbește limba maghiară.

Utilizarea ocazională sau curentă a limbii minorității: Maghiarii din România vorbesc limba maternă în mod curent.

Accesul la educație corespunzător cu nevoile comunității:

Nivel primar și liceal – insuficient în unele zone geografice.

Nivel superior – insuficient, cu precădere în ceea ce privește anumite materii/departamente (de exemplu drept, medicină, administrație publică)

Religii exercitate: romano-catolică (41,2%), calvinistă (47,1%), unitariană (4,6%), greco-catolică (1,4%), ortodoxă (1,7%), evanghelică sinodo-presbiteriană, baptistă (0,8%), cultul adventist de ziua a șaptea (0,5%), pentecostală (0,3%) (recensământul din 1992, vol. IV) și creștină după evanghelie (nemenționată în recensământ și nici în materialele furnizate de UDMR) .

Există vreo formă de recunoaștere a religiilor?

Constituția (Art. 29) garantează dreptul la libera practicare a religiei tuturor cetățenilor români, așa cum se stipulează în documente internaționale semnate de România. Așa-numitele biserici istorice, adică cea romano-catolică, calvinistă (reformată) și unitariană sunt înregistrate ca persoane juridice în România.

Comunități cu aceleași caracteristici în alte teritorii/țări:

Austria, Croația, Republica Cehă, Republica Federală Iugoslavia, Slovacia, Slovenia, Ucraina. Maghiarii din țările învecinate cu Ungaria pot fi considerați minorități naționale având în vedere că au trăit pe același teritoriu timp de secole, dar sub guvernarea unor state diferite. Diaspora, maghiarii care trăiesc în Statele Unite, Canada, Australia și Suedia etc., sau grupurile de imigranți nu militează, în general, pentru obținerea unor anume drepturi culturale și politice.

Populația comunităților din celelalte teritorii/țări ale Europei Centrale și de Sud-Est.

(Acolo unde sursa nu este specificată, cifrele citate sunt cele date de *Ghidul mondial al minorităților, Grupul pentru Drepturile Minorităților, 1997 /World Directory of Minorities, Minority Rights Group/*)

- Croația –25.439 (0,53%) (Pataki Gabor Zsolt, 2000)
- Republica Cehă – 20.143 (0,2%)
- Ungaria – 10.068.500 (97,9%)
- Republica Federală Iugoslavia – 385.356 (3,93%)
- Slovacia – 567.000 (10,8%)
- Slovenia – 9.496 (0,48%) (Pataki Gabor Zsolt, 2000)
- Ucraina – 163.000 (0,31%) (George Brunner, 1989)

ISTORIC

1. ISTORIC

1.1 Evenimente istorice importante

A. Istorie

Din punct de vedere istoric, relațiile româno-ungare au fost dintre cele mai critice din Europa de Est. Analizând conflictul istoric dintre români și maghiari, mulți cercetători au subliniat identitatea culturală și religioasă diferită a celor două popoare. Dennis Deletant a observat lipsa de „sincronism“ între experiențele culturale ale maghiarilor și experiența predominant ortodoxă orientală a românilor. Consecința a fost divergența valorilor comportamentale (Deletant, 1990:2). George Schöpflin (Schöpflin, 1988), Trond Gilberg (Gilberg, 1990) și Ken Jowitt (Jowitt, 1971) au menționat experiențele istorice diferite ale celor două popoare. Atunci când, în secolul XIX, a avut loc procesul de formare a națiunilor moderne, maghiarii din Transilvania s-au considerat ca aparținând națiunii maghiare, în timp ce românii din Transilvania s-au identificat (prin mișcări culturale) cu mișcarea națională română modernă. Interese diferite și orientări politice diferite au generat o mitologie istorică bazată uneori pe conflict. Acestea au dus la confruntările politice și militare ce au urmat între cele două națiuni în 1848 și între cele două războaie mondiale.

Începutul istoriei ungare, la fel ca al multor altor națiuni, este nebulos. Singurul indiciu sigur îl constituie limba: maghiarii vorbesc o limbă fino-ugrică, aparținând familiei de limbi uralice. Se prea poate ca la început triburile uralice să fi trăit în zona munților Urali. Există și alte ipoteze, care plasează originea lor la est de munții Urali, în Siberia de vest sau Asia centrală. Maghiarii s-au desprins din unitatea ugrică în jurul anului 1000 î.Ch. și au migrat spre vest. Migrarea lor s-a desfășurat în mai multe etape. Pe parcursul migrației, ei au fost expuși influențelor lingvistice și culturale exercitate de populațiile de origine turcică și iraniană, cu care au intrat în contact (Magyarország története, I/1, 1987:377-544, Kopeczi, 1994: 110-114).

„Descălecatul“ s-a produs în 895 d.Ch: triburile maghiare, conduse de Árpád, au pătruns în Bazinul Carpatic. Pentru a facilita supraviețuirea maghiarilor între Imperiul Romano-German și Imperiul Bizantin și integrarea în ordinea Europei, Ducele Géza (mort în 997), descendent al lui Árpád, a hotărât să îi creștineze. Sfântul Ștefan (997 – 1038), fiu al lui Géza, a urmat la tron în 1000 d.Ch. Regatul Creștin Maghiar s-a întemeiat în timpul domniei lui (Kristó, 1998: 48-114, Kopeczi, 1994: 138-178).

Istoriografii români și maghiari au păreri divergente în legătură cu momentul în care Transilvania (numită *Transilvania* în română, *Erdély* în maghiară și *Siebenbürgen* în germană) a devenit parte a Regatului Ungar. Pe de o parte, bazându-se pe teoria continuității daco-romane, istoriografii români susțin că maghiarii au găsit formațiuni statale românești atunci când au pătruns pe teritoriul Transilvaniei de astăzi. De asemenea, ei cred că cucerirea Transilvaniei de către maghiari a fost un proces care s-a desfășurat în etape. de-a lungul multor ani și care s-a încheiat în secolul al XIII-lea (Pascu, 1983).

De cealaltă parte, istoriografii maghiari sunt de părere că maghiarii au traversat Carpații Orientali și Meridionali în drumul lor spre Câmpia Panonică. Partea de sud a Transilvaniei se afla sub influența politică a țarului bulgar. Multe toponime atestă prezența slavilor în zonă. La început, Transilvania a fost considerată o bogăție, în principal datorită minelor sale de sare. De aceea văile Mureșului, Târnavelor și Someșului Mic au fost primele ocupate (Erdély rövid története, 1989:105-157).

Cucerirea teritoriilor periferice a continuat pe parcursul secolului al XII-lea. Trebuie menționată, în acest context, și așezarea secuilor în partea de est a Transilvaniei. Originea secuilor este una dintre problemele neelucidate ale istoriei. Până în secolul al XIX-lea se opina că aceștia erau descendenți ai hunilor. Mai târziu, s-au profilat două curente de opinie în rândul istoricilor. Unii cercetători susțin că secuii erau maghiari colonizați pentru a apăra granițele Regatului, motiv pentru care li s-au acordat unele privilegii. Cel mai puternic argument în favoarea acestei opinii este argumentul lingvistic: secuii vorbesc un dialect al limbii maghiare, dialect vorbit și în sudul și vestul vechiului Regat Ungar; nu există dovezi care să sprijine ideea că ei ar fi vorbit altă limbă. Alții consideră că secuii sunt descendenți ai unei populații turcice (khabari, bulgari-eschili și avari). Lista argumentelor include numele secuilor, identitatea specifică de grup și organizarea gentilică similară celei turcice, scrierea runică de origine turcică etc. În orice caz, ei fuseseră deja maghiarizați atunci când s-au așezat în Transilvania. Se pare că secuii au locuit în zona pe care, mai târziu, aveau să o ocupe sașii, și anume în sudul Transilvaniei și în regiunea Târnavelor. Atunci când sașii au fost colonizați în acele regiuni, în a doua jumătate a secolului al XII-lea, secuii au fost mutați spre est pentru a apăra granițele. Ca răsplată pentru serviciile militare, regele maghiar le-a acordat autonomie și alte privilegii. Mai târziu, au fost organizați în unități administrativ-juridice, numite „scaune“, ca și sașii. Secuii erau conduși de un conducător numit de rege. (Bóna, 1991, Kristó, 1996, Benkő, 1998, Pál, 1994).

În secolul al XIII-lea categoriile privilegiate au format nobilimea. Nobilimea a reușit să își consolideze situația și să formeze comitate nobiliare în locul celor regale. Datorită lipsei de informații despre situația din Transilvania, putem doar să presupunem că majoritatea nobilimii inițiale descindea din conducători gentilici. Lor li se alătură conducători secui, români și sași. Regii care au succedat dinastiei Arpadiene, în special Ludovic cel Mare, au condus Ungaria și Transilvania cu un pas mai aproape de feudalism. Suveranul ungar a întărit sistemul comitatelor și a introdus anumite cerințe pentru recunoașterea calității de nobil, printre care apartenența la religia catolică. În acest fel, în 1366, el a refuzat în mod intenționat principilor feudali români din Transilvania acest privilegiu. În timp, nobilimea maghiară i-a asimilat pe acei români care renunțau la credința ortodoxă în schimbul titlului nobiliar. Începând din a doua jumătate a secolului al XIV-lea principii români nu mai sunt menționați ca reprezentându-și etnia la adunările nobiliare.

În secolul al XV-lea s-au format trei națiuni „politice“: nobilimea maghiară din comitate, conducătorii secuilor și conducătorii sașilor. După cum s-a arătat mai sus, a deveni nobil nu însemna apartenența la un anumit grup etnic, la o națiune în sensul modern al cuvântului, ci se referea la statutul juridic. Ca urmare a revoltei românilor și maghiarilor conduși de Budai Nagy Antal, în 1437 cele trei stări s-au unit într-un sistem. Acesta s-a numit „*unio trium nationum*“ și a reprezentat baza sistemului politic până în 1848. Atunci când s-au format națiunile pe criterii etnice, alianța și-a adus contribuția la excluderea românilor din sistemul politic din Transilvania.

Secolul al XV-lea a fost marcat de profunde schimbări în interiorul granițelor Transilvaniei. O importantă schimbare s-a înregistrat în ceea ce privește situația iobagilor. Din punct de vedere etnic, aceștia erau eterogeni: români, puțini sași și maghiari. Nobilimea a încercat să impună creșterea sarcinilor iobagilor, în urma dezvoltării economice și a circulației monetare, precum și din nevoia crescândă de apărare. Toate acestea au dus la revolta menționată anterior (Erdély rövid története, 1989: 176-194, Engel, Kristó, Kubinyi, 1998:180-184).

După moartea regelui ungar Matei Corvin (1490), Ungaria era slăbită atât în interior cât și dincolo de granițe. În anul 1526, armata otomană a înfrânt Ungaria în bătălia de la Mohács. După o scurtă perioadă controversată, în care fostul voievod al Transilvaniei și Ferdinand de Habsburg s-au luptat pentru tronul Ungariei, în anul 1541 turcii au cucerit Buda, capitala ungară. Astfel, Regatul Ungariei a fost divizat în trei părți. Turcii au transformat partea centrală în pašalâc, în timp ce Imperiul Habsburgic a rămas stăpân pe partea de vest și de nord. Aceste zone se bucurau de o oarecare autonomie în cadrul Imperiului Habsburgic. În est s-a format o nouă entitate politică, subordonată suzeranității otomane (Barta, 1979).

Pe lângă voievodatul Transilvaniei, noua entitate politică mai includea partea de est a Ungariei, numită „Partium Regni Hungariae” (părțile ungurești). Trebuie menționat că Transilvania istorică nu se suprapune cu voievodatul Transilvaniei. Recent, denumirea de Transilvania se folosește cu referire la

toate teritoriile care au aparținut Ungariei înaintea primului război mondial și care au devenit de atunci parte a României. Aceste clarificări se impun pentru anumite documente istorice pentru a evita confuziile, deoarece atât statutul juridic al Transilvaniei, cât și modul în care erau tratate grupurile etnice în Partium erau diferite de cele din Principat (Roth, 1996:14, Erdély rövid története, 1989: 232-233).

Reforma religioasă a început în secolul al XVI-lea. Germanii și maghiarii au adoptat treptat noi religii: sașii au trecut la luteranism, în timp ce maghiarii (inclusiv secuii) la calvinism și apoi la anti-trinitarianism (numit și unitarianism). Puțini dintre aceștia (secuii din scaunele Ciucul și din Trei Scaune) au rămas fideli religiei lor catolice. S-a manifestat o puternică tendință de a îmbina etnia cu religia. Românii și-au păstrat religia ortodoxă. Ei puteau să și-o exercite, dar, pentru că aceasta era „tolerată“, românii nu se bucurau de aceleași privilegii ca și ceilalți. În secolul al XVI-lea – mai ales spre mijlocul secolului – Transilvania era pregătită să accepte noile curente religioase. Transilvania era „țara libertății religioase“. Dieta a emis legi care reglementau toate aceste confesiuni, stipulând, în 1568, că nimeni nu poate fi persecutat pe motivul religiei de care aparține și nu poate fi constrâns să adopte principii contrare credinței sale. Ca urmare, cele patru religii (catolică, reformată, luterană sau evanghelică și unitariană) au devenit religii oficiale în Transilvania. Ortodoxia nu se număra printre ele. Ea era tolerată doar deoarece se aștepta ca românii să adere la reformă. Această decizie a fost înțeleaptă, dacă luăm în considerare situația din principat, și anume pericolul extern, care cerea unitate în interiorul granițelor și politica echilibrului dintre stări. Ea a constituit un model de coexistență pașnică între diferite etnii și religii (Gündisch, 1998:81-87, Erdély története I, 1987: 459-482).

Ca urmare a slăbirii Imperiului Otoman, creștinii au recucerit Ungaria. Cu toate că Mihaly Apafi, ultimul principe, a încercat să salveze autonomia principatului său, acesta a fost integrat în Imperiul Habsburgic, împăratul deținând și titlul de Principe al Transilvaniei. *Diploma Leopoldină* (1691) consfințește drepturile și autonomia țării și, implicit, cele patru religii și sistemul celor trei națiuni. Ca urmare a Tratatului de Pace de la Karlowitz (1699), Partium a fost anexat Ungariei. Consecința a fost apariția de diferențe între statutul oamenilor din acea zonă și cei care trăiau în Transilvania. Otomanii stăpâniseră Banatul mult timp. După ce acesta a fost recucerit, s-a instituit administrație separată, iar Curtea de la Viena l-a modernizat (Várkonyi, 1984: 176-212).

Deoarece autonomia a fost îngădită pe măsură ce sarcinile au crescut, majoritatea nobilimii ungare și secuiești au sprijinit revolta împotriva Habsburgilor, condusă de Ferencz Rákóczi II, care a fost proclamat principe al Transilvaniei. Înaintea păcii de la Satu Mare (1711), armata habsburgică a reușit însă să cucerească Transilvania din nou (Várkonyi, 1984: 213-268).

Pentru a moderniza Transilvania, în secolul al XVIII-lea au fost introduse o serie de reforme. Reformele Mariei Tereza și ale lui Iosif II au vizat îmbunătățirea multor domenii, în special soarta supușilor. Statul a intervenit în relația dintre stăpân și șerb, încercând să reglementeze sarcinile iobagilor și să le ușureze situația. Nobilimea s-a opus cu îndârjire acestor prevederi. Ca urmare, între nobilimea ungară și iobăgimea română a apărut un conflict. La sfârșitul secolului conflictul căpătase deja și conotații etnice, exprimate pentru prima dată în urma răscoalei conduse de Horea, Cloșca și Crișan (1784). În aceeași perioadă, de-a lungul granițelor erau staționate regimente, care aveau diverse atribuții, printre care apărarea țării, carantină, sporirea puterii centrale în detrimentul autonomiei locale etc. În timp ce populația românească era încântată de prezența acestor regimente, secuii le priveau cu mult mai puțină satisfacție deoarece ele implicau mai multe obligații și mai puține libertăți. Înarmați, ei s-au răscolat la Siculeni, dar așa-numitul „Siculicidium“ s-a sfârșit cu un măcel în 1763. În acea perioadă, o parte a secuilor s-a refugiat în Moldova. Mulți dintre ei s-au așezat în Bucovina, unde au rămas până la al doilea război mondial. Unii dintre ei s-au alăturat populației de ceangăi. Originea ceangăilor este neclară; există opinii divergente în rândul istoricilor maghiari și români. Conform unor date istorice, este vorba despre niște grupuri de catolici maghiari care trăiau în Moldova medievală, cărora li s-au alăturat refugiații secuii, din diverse rațiuni, în special în vremuri de instabilitate. Legătura dintre maghiari și ceangăi s-a rupt la scurt timp după ce maghiarii au aderat la reforma religioasă. Ceangăii au fost omiși din procesul de formare a națiunii. Unii dintre ei vorbesc și astăzi un dialect arhaic al limbii maghiare, dar marea lor majoritate a fost asimilată de români. Singurul element distinctiv pe care îl mai păstrează este religia romano-catolică (Tánczos, 1998).

Iosif II a dat și alte decrete referitoare la toleranța religioasă și a efectuat un recensământ (primul

recensământ din Ungaria și Transilvania – 1785 și 1786); el a desființat comitatele (considerate „cuiburi reacționare“ ale nobilimii) și a înființat noi unități administrative care nu țineau seama de privilegiile fostelor „trei națiuni“ și a înlocuit limba germană cu limba maghiară în învățământ și administrație. Cu excepția prevederii referitoare la toleranță, stările au respins celelalte decrete, văzându-și amenințate privilegiile pe care le avuseseră de secole. Aceste măsuri și-au adus contribuția și la procesul de formare a națiunii. „Națiunile politice“ medievale au manifestat tendința de a se modernizeze. Dar, în acest scop, ele trebuiau să înlăture relațiile feudale. Dacă ar fi existat cooperare între maghiari și secui împotriva tendințelor centralizatoare, favorizată și de integrarea secuilor în noua națiune, situația sașilor ar fi fost, în mod cert, alta. Ei și-au urmat propriul drum. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, „conștiința transilvană“ a elitei din principat a fost înlocuită de conștiința națională a diferitelor etnii. Maghiarii au eșuat în încercarea de a defini o identitate transilvană în evul mediu timpuriu pe baza sistemului religios și a națiunilor oficiale. Acest eșec s-a datorat dezvoltării națiunilor etnice moderne, absenței românilor și ortodoxiei din sistem și intervenției politice și religioase a statului habsburgic care promova catolicismul (Erdély története, II, 1987: 1083-1140, Gündisch, 1998: 124-127, Roth, 1986: 82-94).

Tendința de a clarifica identitatea maghiară transilvană s-a remarcat și în dezbateri ale Dietei. În prima jumătate a secolului XIX, șansele de exprimare a opiniilor politice erau limitate. După 1830, urmând exemplul Ungariei, în rândul tinerei nobilimi maghiare s-a conturat o mișcare reformistă. Principalul reprezentant al nobilimii liberale din Transilvania a fost baronul Miklós Wesselényi (1796-1850). Nobilimea reformistă promova idei noi, cum ar fi îmbunătățirea situației țăranilor, egalitate în fața legii, generalizarea impozitării, dezvoltarea burgheziei și modernizarea și dezvoltarea națiunii și a culturii naționale. Având în vedere faptul că proporțiile etnice din Transilvania erau defavorabile maghiarilor, și luând în considerare procesul mai avansat de reformă la care ajunsese Ungaria, nobilimea maghiară a considerat că „salvarea“ consta în unirea Transilvaniei cu Ungaria. Această intenție a dus la intensificarea conflictului cu celelalte națiuni, deoarece și românii și sașii își dezvoltaseră conștiința națională. Controversa a început atunci când maghiarii au propus introducerea limbii maghiare ca limbă oficială în administrație, în anul 1841 (19. századi magyar történelem, 1998: 197-246, Erdély története, III, 1987: 1263-1345).

În 1848, la fel ca în întreaga Europă, revoluția a izbucnit și în Transilvania. Nobilimea liberală și intelectualii maghiari au organizat întruniri la Cluj și în alte orașe, s-au întrunit adunările comitatelor și scaunelor, au redactat programe. Întrunirile s-au transformat deseori în adunări populare spontane. Pe lângă reforme liberale și democratice (cum ar fi eliberarea iobagilor, egalitatea în fața legii etc), acestea mai cereau și convocarea Dietei pentru a vota unirea cu Ungaria. După tergiversări, Dieta a acceptat. Având în vedere că maghiarii și secuii constituiau majoritatea, unirea a fost votată împotriva voinței românilor și sașilor. Deși românii au fost de acord cu cele mai multe revendicări democratice, relațiile româno-ungare s-au deteriorat și au degenerat într-un conflict interetnic care s-a transformat în război civil deoarece nu se asigurau drepturi naționale colective. Viena a profitat de această situație pentru a-și consolida poziția. Deoarece conflictul interetnic a escaladat, habsburgii i-au câștigat pe români și pe sași de partea lor și i-au întors împotriva maghiarilor. Dată fiind conștiința lor națională, secuii au luptat de partea armatei revoluționare maghiare. Lupta s-a prelungit mai mult decât se aștepta. În vara anului 1848, Nicolae Bălcescu a mediat un acord între Lajos Kossuth, liderul maghiar, și Avram Iancu, conducătorul revoluționarilor români din Transilvania. Deși în cele din urmă s-a adoptat o Lege a naționalităților, era prea târziu. Austria ceruse deja sprijinul țarului rus, iar armata revoluționară maghiară a fost obligată să se predea la Șiria, în data de 13 august, 1849. Represaliile nu au întârziat: 13 generali revoluționari maghiari au fost executați la Arad; au urmat și alte execuții. Mulți au fost închiși sau înrolați cu forța în armata austriacă; alții au fost exilați (Egged, 1999, Erdély története, 1987: 1346-1424).

Absolutismul austriac a fost reinstaurat după revoluție. Unirea a fost revocată și autonomia Transilvaniei a fost retrasă. Totuși, nu toate măsurile adoptate în timpul revoluției au putut fi abolite. A fost adoptată abolirea iobăgiei; iobagilor li s-au acordat înlesniri, în timp ce păturile mijlocii și de jos ale nobilimii s-au confruntat cu serioase probleme economice. Maghiarii au adoptat o atitudine pasivă în timpul regimului absolutist. Ei nu au acceptat nici una din pozițiile administrative și nu au cooperat cu autoritățile. Au încercat să saboteze aparatul de stat și plata impozitelor. Eșecul în afacerile externe și criza financiară l-au determinat pe împăratul austriac să adopte o poziție mai conciliantă în 1860, iar apoi să emită așa-numita *Diplomă din Octombrie* prin care se reinstaurau vechile autonomii. Acest act a dat naștere la noi

divergențe între națiuni. Maghiarii, care cereau unirea cu Ungaria, au boicotat Dieta întrunită la Sibiu în 1863, care a votat (în absența maghiarilor) în favoarea egalității națiunilor. Aceasta a dus la acceptarea românilor ca a patra națiune și a limbii române ca limbă oficială în administrație, alături de limba maghiară și germană. În același timp, se inițiau tratate secrete între împărat și elita politică maghiară. În 1867 s-a ajuns la un compromis, după ce maghiarii au fost înfrânți în războiul austriaco-prusac în 1866. Ca urmare, Imperiul Habsburgic a fost reorganizat pe baza dualismului austro-ungar (19. századi magyar történelem, 1998: 293-339, 375-404, Erdély története, III, 1987: 1425-1507, 1624-1641, Gergely, 1993: 96-99).

Dieta transilvană s-a întrunit pentru ultima dată pentru a ratifica unirea Transilvaniei cu Ungaria. Măsurile adoptate de Dietă la Sibiu au fost anulate, iar atribuțiile sale au fost preluate de guvernul din Pesta. Transilvania a fost integrată Ungariei. Deși Legea Naționalităților din 1868 a fost liberală și recunoștea drepturile individuale, ea a pornit de la conceptul unei „națiuni politice maghiare“ și nu a răspuns pe deplin aspirațiilor națiunii. Având în vedere că generația liberală de la 1848 s-a restras din viața politică, naționalismul maghiar s-a exacerbât. Legea Naționalităților nu mai era respectată. Unele măsuri represive și retorica naționalistă au înrăutățit atmosfera politică, iar tensiunea dintre maghiari și celelalte naționalități a crescut. Spre deosebire de sași, care s-au integrat în viața politică a Ungariei, românii au adoptat o atitudine pasivă (Erdély története, III, 1987:1642-1689, Roth, 1996: 105-120).

La sfârșitul primului război mondial, a apărut un nou cadru pentru relațiile internaționale, marcat de implicarea Statelor Unite în planificarea unei noi ordini după conflagrație, incluzând și dezintegrarea Imperiului austro-ungar. În noul context, creat de cele 19 probleme ridicate de președintele american W. Wilson, prin declararea principiului auto-determinării al națiunilor și înfrângerea Puterilor Centrale, românii au proclamat unirea Transilvaniei cu România la adunarea națională ținută la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918. Declarația adoptată aici, deși neratificată de guvernele ce au urmat, includea unele prevederi referitoare la maghiarii transilvăneni. Astfel, Articolul III.1 prevedea deplină libertate pentru popoarele conlocuitoare, fiecărui popor fiindu-i garantat dreptul la educație și autogovernare în propria limbă. Se afirma dreptul fiecărui popor conlocuitor dreptul de a participa la guvernare în funcție de ponderea deținută în populația totală. Articolul III.2 prevedea, de asemenea, drepturi egale și autonomie religioasă. La 22 decembrie 1918, maghiarii, care se opuneau ideii de a trăi în afara propriului stat, au răspuns adunării de la Alba Iulia organizând o întrunire la Cluj, unde au fost prezenți și câțiva social democrați români. Aici ei au insistat asupra principiilor wilsoniene referitoare la existența unei Transilvanii autonome, dar ca parte a statului ungar. S-a promis egalitate în drepturi pentru toate popoarele conlocuitoare. S-a înregistrat, deci, o divergență radicală în ceea ce privește interpretarea principiilor wilsoniene de către maghiari și români (Ormos: 1998, L. Nagy: 1998, Erdély története, 1987: 1701-1732, Roth, 1996: 121-125).

În 1920, Tratatul de la Trianon prevedea alipirea Transilvaniei, a Partiumului și a unei părți a Banatului la România. Pe lângă români și sași, în jur de 1,3 milioane maghiari (Varga, 2000) trăiau în teritoriul nou format, în suprafață de 102.200 km². Mai mult, tratatului i-a fost anexată o convenție a naționalităților, semnată la Paris în 1919, pentru a stabili situația atât de multor naționalități. Articolul 11 al convenției menționa că România era de acord ca secuii și sașii din Transilvania să aibă autonomie în probleme de învățământ și religie, sub control de stat, dar convenția nu a fost ratificată (Roth, 1996: 121-126, Mikó, 1941: 9-15, 267-271).

Maghiarii din Transilvania – minoritate etnică în statul nou format – au fost dezamăgiți de alipirea Transilvaniei la România. Ei sperau ca această situație să fie doar provizorie. Din 1918 până în 1920 maghiarii transilvăneni au trecut printr-o perioadă de letargie politică. În baza așteptărilor lor, maghiarii au refuzat să semneze jurământul de loialitate față de statul român. Ca urmare, mulți funcționari publici și alți angajați ai statului au fost concediați. Între 1918 și 1923 s-a înregistrat un val de emigrare a populației maghiare din România în Ungaria – în jur de 70.000 de maghiari au părăsit țara în 1920. Un număr total de aproximativ 150.000 de maghiari au trecut granița pentru a se stabili în Ungaria între 1918 și 1922 (Mikó, 1941: 15-18, Erdély rövid története, 1989: 579-594). Apoi exodul în masă s-a oprit.

În 1921, Károly Kós (unul din liderii spirituali ai minorității ungare în perioada interbelică) a exprimat public în manifestul său (*Kiáltó szó*) acceptarea noii realități politice de după Tratatul de pace de la Trianon. El i-a îndemnat pe maghiari să fie activi și să accepte realitatea. În numele cetățenilor români de

etnie, religie și limbă maghiară, el a cerut autonomie națională în schimbul loialității civice. În interiorul comunităților maghiare s-a iscat o intensă polemică referitoare la noul context statal. În vreme ce generația tânără s-a alăturat propunerii lui Károly Kós, alții au refuzat să se integreze și îi îndemneau pe ceilalți să discrediteze statul român (Mikó, 1941: 19-26, Bárdi, 1995, Romsics, 1998a).

Maghiarii din Transilvania au încercat să își înființeze propriile partide politice în 1921. După mai multe încercări eșuate, au înființat Partidul Național al Maghiarilor (Országos Magyar Párt). Acesta era condus de aristocrație și era unicul organ politic și de apărare al acestei minorități etnice. În numele lui au fost adresate Ligii Națiunilor multe plângeri legate de politicile românești restrictive. Partidul a avut un impact semnificativ în zonă. Prezența maghiarilor, ca și cea a evreilor, s-a făcut simțită și în Partidul Comunist. Ideologia marxistă permitea o abordare a problemelor comunității în termenii drepturilor sociale, indiferent de apartenența etnică a membrilor (Erdély rövid története, 1989: 583-593).

Conform Constituției din 1923, cea mai democratică Constituție pe care o avusese România până atunci, România era definită ca „stat național unitar“, deși proporția reprezentată de oameni aparținând altor naționalități decât cea română era de aproximativ 23 – 25% din totalul populației. Se constată, așadar, o nuanță de naționalism în elaborarea cadrului Constituției. Această nuanță s-a regăsit și în aplicarea reformei agrare din 1921, în interpretarea diferențiată a sistemului de impozitare și în problemele ivite pe parcursul alegerilor generale și locale (printre care acțiunile frauduloase ale guvernului liberal au fost de notorietate). Toate acestea au avut un impact negativ asupra atmosferei generale. De exemplu, deoarece 85% din populație a fost expropriată, bisericile aveau surse de venit reduse. Date fiind șansele scăzute de a beneficia de instruire în limba maternă în învățământul de stat, minoritățile au fost obligate să își organizeze propriul sistem alternativ de învățământ confesional. În secuime și în alte zone locuite în majoritate de maghiari s-au înființat așa-numitele „zone culturale“, unde profesorii veniți din fostul Regat al românilor primeau pământ și un salariu mai mare, în încercarea de a româniza maghiarii (Mikó, 1941).

Pe acest fond, atitudinea minorității maghiare – similară celei manifestate de guvernul de la Budapesta – era una revizionistă. Dar mai exista o atitudine: cea reprezentată de Károly Kós, exprimând o poziție pragmatică și cunoscută drept doctrina transilvanismului. Această doctrină afirma că Transilvania este o entitate geografică, istorică și socială distinctă, cu propria sa cultură și conștiință colectivă. Unii sași (intelectuali din județul Brașov) s-au raliat punctului de vedere exprimat de Károly Kós (Roth, 1996: 126-134, Mikó, 1941).

Când regele Carol II (regele României între 1930-1940) a instaurat dictatura regală și a înlocuit sistemul parlamentar burhez multipartit cu un singur organ de reprezentare politică, maghiarii au fost și ei menționați ca o secțiune a Frontului de Renaștere Națională. Urmând modelul german, ei au format Grupul Etnic Maghiar (Magyar Népközösség), prezidat de contele Miklós Bánffy (Mikó, 1941: 204-258).

Politica agresivă a Germaniei lui Hitler, susținută de Italia lui Mussolini și alte state, a modificat considerabil situația politică internațională la sfârșitul anilor '30. Folosindu-se de acest cadru, guvernul maghiar condus de Horthy a profitat de context și a adus în atenție problema transilvană, revendicând Transilvania (până la Mureș). România, amenințată de ultimatumul lui Stalin care cerea României să cedeze Basarabia Uniunii Sovietice și zona Cadrilaterului Bulgariei, era dispusă să negocieze cedarea unei părți din Partium către Ungaria, cu condiția efectuării schimbului de populație. Ca rezultat al negocierilor ce au avut loc la Viena, Transilvania de nord a devenit parte a Ungariei (septembrie 1940). Când a devenit evident că Germania și aliații ei vor fi înfrânți, contele Bánffy a încercat să îl contacteze pe Iuliu Maniu (primul-ministru român din acea vreme) pentru a negocia, dar schimbarea raportului de forțe în favoarea Puterilor Aliate nu a fost de natură să încurajeze negocierile (L. Balogh, 1999a, 1999b).

Armatele sovietice și române au ocupat Transilvania în toamna anului 1944. În noua situație creată, Partidul Comunist Român, care se organiza cu asistența oferită de Uniunea Sovietică, a inclus și mulți maghiari. La 12 noiembrie, administrația română, acuzată de atrocități împotriva maghiarilor, a fost suspendată de către sovietici. Sovieticii intenționau să șantajeze atât România cât și Ungaria cu problema Transilvaniei. Mulți maghiari au murit în lagăre de muncă, cum ar fi cele de la Feldioara și Focșani, sau au fost deportați în URSS. În toamna lui 1944, comuniștii maghiari au înființat Alianța Populară Maghiară (*Magyar Népi Szövetség*), activă până în 1953 (Romsics, 1998b, Vincze, 1999a, 1999b, Antal, 1993).

Luând în considerare tratatul de pace ce se profila, și având la bază o ideologie de stânga, guvernul Petru Groza a luat o serie de măsuri în favoarea minorităților care, ca urmare, au devenit aliatele sale. Din 1945 până în 1946 sistemul de învățământ s-a extins până la a include instruirea în limba maghiară. La Cluj s-a înființat Universitatea maghiară Bolyai. Mai târziu politica s-a schimbat și învățământul în limba maghiară a fost restrâns treptat până în anii '80. Universitatea maghiară a fost obligată să se unifice cu Universitatea română Babeș în 1959 (Antal, 1993, Vincze, 1999a:225-260).

Când a fost semnat tratatul de pace de la Paris în 1947, granița de vest a României a revenit la configurația din perioada interbelică. Măsuri restrictive au existat și după al doilea război mondial. În 1945, când s-a aplicat reforma agrară, maghiarii au fost din nou dezavantajați. Ei erau în continuare tratați ca inamici și erau deferiți așa-numitei Case pentru Administrarea și Supravegherea Bunurilor Inamice. Majoritatea averilor deținute de minorități au fost confiscate de către CASBI, în pofida armistițiului semnat între Ungaria și România în februarie 1945. (Vincze, 1999a: 107-145).

Anul 1946 a adus nu doar victoria prin fraudă a Partidului Comunist Român, ci și ruptura cu politica pro-maghiară a guvernului Groza. Din 1947 până în 1949, pe lângă alte măsuri de restructurare radicală a societății, au fost făcuți următorii pași: proclamarea republicii, reforma învățământului, „curățirea“ Academiei și reorganizarea culturii pe criterii ideologice – inițiativă menită să suprimă instituțiile economice, sociale și culturale maghiare – de exemplu Societatea Muzeului Ardelean (*Erdélyi Múzeum Egyesület*) și Societatea pentru Cultura Maghiarilor din Transilvania. În numele internaționalismului proletar, maghiarii au avut din nou de suferit. La început au fost arestați doar liderii de dreapta ai comunității maghiare, dar, începând din 1949, au fost arestați și liderii de stânga. Același regim a fost aplicat și liderilor vieții ecleziastice maghiare; episcopul romano-catolic Áron Márton și apropiații acestuia au fost arestați între 1949 și 1951 (Vincze, 1999a: 67-102, 307-320).

Inovația administrativă a acelei perioade a fost înființarea, în 1952, a Regiunii Autonome Maghiare. Aceasta corespundea modelului sovietic de organizare administrativ-teritorială, ceea ce însemna că, de fapt, ea nu se bucura de mai multă autonomie decât celelalte regiuni ale țării.

După revoluția anti-sovietică maghiară din 1956, maghiarii din Transilvania, cu precădere profesori universitari și studenți, au organizat proteste. Folosindu-se de această ocazie, organele represive ale statului comunist au arestat mii de persoane și, foarte curând, s-a putut observa cu ușurință că politica lua o nouă întorsătură. Primul semn în ceea ce privește politica față de minorități a fost unificarea universităților românești cu cea maghiară la Cluj, înființând, în 1959, Universitatea „Babeș-Bolyai“, deja menționată mai sus (Vincze, 1999a: 225-260).

Pe parcursul primilor ani ai regimului Ceaușescu, mai ales după 1968, s-a putut constata o oarecare relaxare și liberalizare temporară. Concesiile făcute de noul lider comunist s-au făcut simțite în domeniul culturii: a început să apară revista *Săptămâna (A hét)* și s-a înființat editura Kriterion. La televiziune au început să fie difuzate emisiuni în limbile maghiară și germană, iar în regiunile Harghita și Covasna au apărut noi ziare în limba maghiară. Regimul Ceaușescu încerca să atragă elita maghiară de partea sa. În acest scop, a instituit Sfatul Muncitorilor de Naționalitate Maghiară, dar drepturile minorităților se diminuau treptat pe măsură ce Ceaușescu înainta spre dictatură personală. Aceste constrângeri, care, la începutul anilor '80, deveniseră foarte evidente, au coincis cu înrăutățirea generală a nivelului de trai din întreaga țară. În ultimul deceniu de dictatură nivelul de trai s-a degradat treptat, iar drepturile și libertățile cetățenilor români s-au restrâns din ce în ce mai mult. În ceea ce privește situația maghiarilor, se impune sublinierea anumitor aspecte. Numărul de clase și secții maghiare din școli s-a redus; cenzura ideologică aplicată publicațiilor în limba maghiară s-a intensificat; la mijlocul anilor '80 a încetat difuzarea emisiunilor în limba maghiară de către stațiile teritoriale de radio; toponimele și prenumele în limbile minorităților naționale au fost interzise, iar așezările rurale locuite de minorități, adică de maghiari, au început să fie demolate. Pe acest fundal, maghiarii au inițiat propriile samizdaturi. Restricțiile au culminat cu închiderea Consulatului maghiar de la Cluj, în 1988, după ce consulul maghiar fusese în mod oficial expulzat din România. La sfârșitul deceniului, termenul „naționalități conlocuitoare“ fusese înlocuit cu cel de „români de limbă maghiară“, conferind dictaturii cuplului Ceaușescu o violență coloratură naționalistă. Acest demers a făcut parte din încercarea lor de a întări solidaritatea în rândul majorității, care era, la rândul său, supusă presiunilor și privațiunilor. (Antal, 1993, Vincze, 1999a: 67-106).

Evenimentele din decembrie 1989 din România au născut în sufletele maghiarilor din România speranța că lucrurile se vor schimba în bine. În mod ironic, comunitatea maghiară din Timișoara, de lângă granița cu Ungaria a fost inițiatoarea sfârșitului regimului Ceaușescu. Evacuarea pastorului maghiar reformat local, László Tőkés, a instigat maghiarii la acțiune. Ei au pornit protestele și, în curând, românii și alții li s-au alăturat în dorința de a-și exprima nemulțumirea față de regim. În sprijinul revoluționarilor, la 21 decembrie 1989, guvernul Ungariei a decis să abroge tratatul de prietenie semnat în 1972 cu România. În cele din urmă, la 25 decembrie 1989, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost executați și s-a format un guvern provizoriu, intitulat Frontul Salvării Naționale, care a făcut pasul în față pentru a umple vidul creat (Stokes, 1993:163-166). Euforia victoriei revoluției române s-a manifestat și în sfera relațiilor româno-maghiare. Frontul Salvării Naționale includea 14 maghiari, printre care personalități ca László Tőkés, Károly Király și Géza Domokos. Presa maghiară anunța o nouă eră a relațiilor româno-ungare, simbolizată de figura eroică a lui László Tőkés (Rateș, 1972). O dată cu schimbările intervenite în guvern și planurile pentru alegeri democratice, maghiarii din România au presupus că vor deveni martori ai revenirii la instituțiile de învățământ și de alt gen care fuseseră pierdute sub regimul comunist. Revendicările legate de reinstituirea liceului Bolyai în Târgu Mureș au dat naștere la încăleștări violente în oraș între maghiari și români, în 19 și 20 martie, 1990. Dacă relațiile inter-etnice au cunoscut o oarecare relaxare, problema educației rămâne în prim-planul discuțiilor dintre minoritatea maghiară și guvernul român.

În orice caz, evenimentele de la Târgu Mureș rămân un moment crucial în istoria relațiilor româno-maghiare de după 1989. Guvernul a oferit explicații contradictorii, iar raportul parlamentar oficial, publicat la 23 ianuarie, 1991, a fost contestat de atât de mulți, încât și-a pierdut credibilitatea. Din analiză au fost omise multe aspecte ale evenimentelor (de exemplu prezența la demonstrație a țăranilor români aduși cu autobuze din satele învecinate etc.). Totuși, din martie 1990, Târgu Mureș și-a redobândit pacea (Gallagher 1999:116, 122).

După o perioadă de tensiune și izolare diplomatică intensă, din 1994 relațiile politice dintre cele două state s-au îmbunătățit, România și Ungaria dezvoltând relații politice și militare speciale (Iordachi, 1998:67-76). Primul pas semnificativ în procesul de reconciliere bilaterală l-a constituit semnarea „Tratatului de Înțelegere, Cooperare și Bună Vecinătate“, la 16 septembrie, 1996. Tratatul include prevederea că ambele țări își vor sprijini eforturile de integrare în NATO și Uniunea Europeană „pe baze nediscriminatorii“ (România și Minoritățile, 1996:162) și a fost însoțit de „Declarația Politică Comună Româno-Ungară“ și de un „Acord de Reconciliere și Parteneriat“. În sfârșit, un pas major în istoricul relațiilor româno-ungare a fost făcut în 1996 când Ion Iliescu (Președintele României între 1989-1996 și din 2000 până în prezent) și Partidul Democrației Sociale din România au pierdut puterea în fața lui Emil Constantinescu și a Convenției Democratice. Pentru prima dată partidul maghiarilor (Uniunea Democratică a Maghiarilor din România – UDMR) a început să ia parte la guvernare, deținând în Parlament o voce puternică. Relațiile diplomatice dintre România și Ungaria s-au îmbunătățit continuu, tinzând să se transforme „într-un parteneriat pentru întreaga regiune“ (Severin). Practic, există acorduri bilaterale în toate domeniile de colaborare; acest cadru a dat naștere unui mecanism inspirat de modelul franco-german, instituind un dialog permanent între România și Ungaria. În ciuda reconcilierii politice, polemicele pe tărâm istoriografic continuă. În orice caz, dezbaterile se poartă de această dată în cercurile academice.

Sfârșitul anului 2000 a însemnat un moment politic de mare importanță. La 26 noiembrie, românii au votat coaliția liberal-conservatoare de centru-dreapta, preferând-o social democraților, foștilor comuniști (Polul Social Democrat din România, 36,9%), dar și Partidului România Mare (partid de extremă dreaptă, cu idei anti-semite și ultra-naționaliste, 20%). În prezent, acest partid extremist (vezi 2.3.1) ocupă al doilea loc ca pondere în Parlamentul României. Liderul său, Corneliu Vadim Tudor, este vestit pentru comentariile sale naționaliste, care au trei subiecte preferate: ideea sa de „națiune“, revoluția iminentă a maselor și lichidarea minorităților etnice. Declarațiile sale sunt îndreptate împotriva evreilor, romilor și maghiarilor: „În 48 de ore vom lichida Mafia care gătuie România!... În 48 de ore vom interzice și desființa UDMR (Uniunea Democratică a Maghiarilor din România)!“ (România Mare, martie 3, 2000; Lovatt, 2000). Pentru a împiedica distrugerea tranziției României spre democrație de către acest partid extremist, Partidul Social-Democrat Român (PSDR), Partidul Democrat (PD), Partidul Național Liberal (PNL) și Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR) trebuie să fie unite. Noul prim-

ministru a format un guvern minoritar după alegerile prezidențiale (Ion Iliescu a câștigat 71%), continuând negocierile cu partidele din opoziție. UDMR a solicitat din nou înființarea unei universități maghiare (Legea 151/1999 permite înființarea unei astfel de instituții), dar partidul de guvernământ (PSDR) a refuzat, oferind doar soluția unei universități multiculturale. În Parlament se poartă dezbateri pe marginea aplicării Legii Administrației Publice Locale cu referire la Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale.

B. Conflictul

Secțiunea următoare examinează moștenirea istorică a conflictului româno-ungar la următoarele niveluri: 1) dispute teritoriale; 2) mitologii istorice conflictuale; 3) criza diplomatică ce rezultă în relațiile dintre cele două țări.

Seaton-Watson a arătat că istoriografia a jucat un rol major în procesul de formare a statelor și națiunilor în Europa de Est și că ea a servit ca principal instrument de legitimare politică. Această aserțiune este în mod special adevărată în cazul conflictului româno-ungar; istoricii sunt în principal răspunzători pentru apariția miturilor și a narațiunilor istorice antagonice. Utopiile naționale și idealurile românilor și maghiarilor se suprapun, având ca teritoriu comun Transilvania. Se consideră că provincia și-a adus o contribuție crucială la supraviețuirea autonomă a ambelor națiuni (Deletant, 1995:107). În rândurile istoriografilor români și maghiari, Transilvania este astfel investită cu o semnificație mitică ce obstrucționează rezolvarea rațională a conflictului bilateral (Ludanyi, Cadzow, and Elteto, 1983). Având în vedere că ambele părți revendică regiunea invocând argumente istorice (Schöpflin, 1990:8), divergența istoriografilor români și maghiari face referire la toate evenimentele majore din istoriile naționale, cum ar fi:

a) Preeminența cronologică în Transilvania: A fi fost primul care a ajuns aici a devenit, într-o înțelegere mitică a istoriei, sinonim cu a fi stăpânul legitim. În schimb, toate popoarele care s-au așezat mai târziu în provincie sunt considerate „străine“ și „intruse“. Istoricii români apără teoria continuității daco-romane, susținând că în secolele I și II d.Ch. Regatul Dac a fost cucerit și anexat de către Imperiul Roman. Fuziunea ce a urmat între culturile dacă și latină a avut ca rezultat formarea culturii daco-romane. Când legiunile romane s-au retras, daco-romanii au continuat să trăiască pe teritoriul Transilvaniei, păstrându-și limba și cultura, în pofida invaziilor periodice ale avarilor, sciților sau hunilor. De aceea, conform istoriografiei românești, la momentul pătrunderii maghiarilor în Bazinul Carpatic, aceștia au găsit în Transilvania o populație numeroasă de etnie română. Această teză este un veritabil *locus communi* al istoriografiei românești. Istoricii maghiari resping această teză, susținând că înainte ca maghiarii să cucerească Bazinul Danubian în secolul IX d.Ch., Transilvania era *terra inoccupata*. Conform acestei versiuni asupra evenimentelor, românii au început să se mute înspre aceste regiuni abia în secolul al XIII-lea și li s-a permis să rămână datorită generozității stăpânilor de pământuri maghiari (Schöpflin, 1990:8).

b) Al doilea aspect al controversei istoriografice româno-maghiare se referă la locul ocupat de Transilvania în cadrul regatului ungar medieval. Opinia maghiară a fost cel mai bine argumentată de istoricul László Makkai: „Poziția istorică a Transilvaniei poate fi rezumată după cum urmează: nu este o problemă legată de Transilvania și Ungaria, ci de Transilvania în Ungaria“ (Makkai, 1944:5-6; Rady, 1992:90). În opoziție cu această părere, istoricii români susțin că Transilvania nu a fost niciodată parte integrantă a Regatului Ungar, ci s-a bucurat de o autonomie politico-administrativă lărgită pe parcursul evului mediu. În evaluarea dezvoltării istorice a Transilvaniei, istoricii maghiari se concentrează asupra primatului culturii maghiare în regiune, argumentând slaba contribuție românească la dezvoltarea instituțională a regiunii. În opoziție, condamnând excluderea românilor din sistemul medieval al „națiunilor“ privilegiate, istoricii români afirmă că majoritatea etnică română a configurat dezvoltarea istorică a Transilvaniei. În plus, istoricii români admit doar implicit integrarea politică a Transilvaniei în Regatul Ungar. În schimb, ei postulează o dezvoltare istorică unitară a Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești dincolo de granițele politice, o teorie emisă de marele istoric și om politic Nicolae Iorga, și care este în concordanță cu mitul unității politice, culturale și economice a românilor.

c) Controversa istoriografică dintre istoricii români și maghiari culminează cu interpretarea dată împărțirii teritoriale și evenimentelor politice de după primul război mondial. După victoria militară a Antantei, România și-a dublat suprafața și populația, încorporând fostele provincii austro-ungare Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș în baza Tratatului de la Saint Germain (1919) și Trianon (1920). Politicienii

maghiari nu au recunoscut niciodată Tratatul de la Trianon (1920). Adunarea Generală Maghiară a cerut maghiarilor din Transilvania să își declare loialitatea față de Ungaria. Chiar și după acele evenimente, politica externă a statului ungar în perioada interbelică a fost îndreptată spre reintegrarea teritoriilor pierdute în 1920, încorporate în majoritate de către România. Istoricii maghiari deplâng dezmembrarea Austro-Ungariei, considerând-o o decizie politică injustă. În general, ei consideră Imperiul Austro-Ungar ca un posibil model de coexistență multiculturală, spre deosebire de România Mare, văzută ca un stat care a eșuat în încercarea de a dezvolta un concept de identitate comună pentru toți cetățenii săi (Biró, 1988; Bela, Pastor, & Sanders, 1982; Borsody, 1998). Pe de altă parte, istoricii români consideră realizarea României Mari ca fiind rezultatul unui proces necesar și obiectiv de dezvoltare istorică (Constantiniu, 1997:307).

Permanentul conflict diplomatic din această perioadă și-a găsit expresia ultimă în Dictatul de la Viena (1940), prin care Transilvania de nord a fost cedată Ungariei. După al doilea război mondial, România și Ungaria devin parteneri în cadrul lagărului socialist, dar chiar și în aceste condiții, disputa teritorială a continuat. Acest conflict are adânci rădăcini istorice, pe care nici chiar ideologia marxist-leninistă nu le poate face uitate (Iordachi, 1999).

În perioada comunistă, istoriografia a reprezentat principalul câmp de luptă și sursa directă de legitimare a puterii politice (Verdery, 1991). Conflictul istoriografic a devenit foarte important în anii '80, depășind limitele disputei intelectuale. Noi mituri și amintiri traumatice au fost create sau invocate, având ca fundal evenimentele din cel de al doilea război mondial. Publicația lunară *Kritika* (din august și septembrie 1984) a publicat documente de război, considerate ofensive de către istoricii români. În luna decembrie a aceluiași an, *România literară*, săptămânalul Uniunii Scriitorilor din România, a criticat articolele din *Kritika* pentru așa-zisele sale „idei fasciste, revanșarde, anti-românești“. Disputa continuă cu o carte ce descrie „cruzimea“ administrației maghiare, carte scrisă de doi istorici – A. Fătu și I. Mureșan (Iordachi, 1999).

În decembrie 1985, revista de cultură *Contemporanul* a publicat un material semnat de Constantin Botoran și Ioan Calafeteanu. Acesta prezenta *Istoria Ungariei – Istoria Lumii*, o colecție de studii publicate la Budapesta de Peter Gosztony. Botoran și Calafeteanu și-au etalat binecunoscutul arsenal de dezinformare: insinuări, citate trunchiate și ambiguități. În 1986 (5 decembrie), revista culturală *România Literară* a publicat un articol intitulat „Revizionistii și șovinii din nou în acțiune“ ca reacție la articolul „Transilvania independentă“, publicat în ediția spaniolă a „Revistei maghiare“ în 1985, scris de maghiarul Peter Ruffy, articol ce se ocupa de istoria Transilvaniei din 1541 până în 1681.

În această atmosferă, în 1987 Editura Academiei Maghiare a lansat ediția în trei volume a „Istoriei Transilvaniei“, al cărei redactor șef a fost ministrul maghiar al culturii, Béla Köpeczi. Autoritățile române au luat poziție și Nicolae Ceaușescu a mobilizat întreaga comunitate istorică pentru a reacționa și a scrie o ripostă. În orice caz, dincolo de disputa istoriografică erau ascunse și altele, acest conflict vizibil fiind doar purtătorul adevăratului conflict existent între cele două țări aliate, conform diplomației comuniste, ca membre ale Tratatului de la Varșovia (Iordachi, 1999).

1.2. Date economice și demografice

Teritoriul Transilvaniei și-a schimbat stăpânul de câteva ori de-a lungul istoriei. Pentru a examina tendințele etno-demografice de pe teritoriul Transilvaniei de azi, se poate recurge la sursa „oficial autentică“ oferită de recensămintele maghiare din 1857 și 1910 și 1941 – anul Trianonului și recensământul făcut de români după cel de al doilea război mondial, când România a luat înapoi Transilvania.

După revoluția din 1848-1849, primul recensământ s-a desfășurat în 1850. Datele cuprinse în acesta sunt de importanță capitală pentru o mai bună cunoaștere a structurii etnice și confesionale a Transilvaniei la mijlocul secolului al XIX-lea. Când s-a încheiat Războiului Crimeii și s-au instaurat noi condiții politice și social-economice caracteristice unei monarhii, s-a impus organizarea unui nou recensământ. Următorul a fost organizat în 1857 și a oferit date grupate în funcție de criterii confesionale (recensământul din 1857, 1996:15). În 1869 doar religia era menționată, iar recensământul din 1880 nu a inclus întrebări referitoare

la naționalitate din rațiuni politice (din ordinul lui Franz Josef, împărat al Austriei și rege al Ungariei); oricum, se lua în calcul religia. Următoarele recensăminte din 1890, 1900 și 1910 au oferit informații atât despre structura confesională cât și despre cea de limbă în rândul populației. Când Transilvania și România s-au unit (1918), autoritățile au organizat o culegere de date din teritoriul ungar ocupat de armata română. Acest recensământ cuprindea informații referitoare la religie și naționalitate. Recensământul din 1930 răspundea întrebărilor legate de structura populației din punctul de vedere al naționalității, religiei și limbii. Următoarele două recensăminte din 1941 și 1948 au urmat aceeași linie, dar, din păcate, la prelucrarea informațiilor culese pentru 1948, doar limba maternă a fost luată în considerare.

<i>Naționalitate</i>	<i>1850</i>	<i>1857</i>	<i>1869</i>	<i>1880</i>	<i>1890</i>	<i>1900</i>	<i>1910</i>	<i>1920</i>	<i>1930</i>	<i>1941</i>	<i>1948</i>
<i>Români</i>	<i>59,4</i>	<i>60,7</i>	<i>59</i>	<i>57</i>	<i>56</i>	<i>55,1</i>	<i>53,8</i>	<i>57,3</i>	<i>58,3</i>	<i>55,9</i>	<i>65,1</i>
<i>Maghiari</i>	<i>26,1</i>	<i>28,1</i>	<i>24,9</i>	<i>25,9</i>	<i>27,1</i>	<i>29,5</i>	<i>31,5</i>	<i>25,5</i>	<i>24,4</i>	<i>29,4</i>	<i>25,7</i>

*Cifrele descriu fostul teritoriu al Transilvaniei, cel de dinainte de 1918 (anul în care Transilvania s-a unit cu România), (Varga, 1998)

După cum arată tabelul de mai sus, proporția vorbitorilor nativi de limbă maghiară a crescut din 1880 până în 1910. A Varga (Varga, 1998) explică această semnificativă schimbare în spectrul etnic al Transilvaniei pe baza a trei factori: 1. Creșterea demografică naturală a maghiarilor a fost mai mare decât cea a naționalităților ne-maghiare (catastrofa demografică din anii 1870 a afectat puternic populația română, determinând scăderea acesteia cu 2% în cursul unui deceniu). 2. Proporția emigranților maghiari a fost mai mică decât cea a emigranților ne-maghiari. 3. Imigranții ne-maghiari, ca de altfel majoritatea imigranților, au fost asimilați de comunitatea maghiară (procesul de asimilare a influențat creșterea populației și a schimbat proporțiile etnice din România).

La sfârșitul anului 1918 și începutul lui 1919 (după unirea Transilvaniei cu România), numărul maghiarilor a scăzut. Peste 15.000 de persoane au părăsit Transilvania și s-au îndreptat spre Ungaria (Thirring L. citat de Varga, 1998). Descreșterea înregistrată în 1930 a fost urmată de o perioadă caracterizată de schimbări în ceea ce privește supremația politică (între 1931 și 1941). Al doilea Dictat de la Viena a avut drept consecință mișcări reciproce de populație în regiune. Peste 100.000 de oameni au sporit numărul maghiarilor în Transilvania de nord, în timp ce mulți români au fost obligați să părăsească Transilvania de nord. Procesul de asimilare a început prin schimbarea situației etnice de către români (de exemplu, peste jumătate din persoanele înregistrate ca vorbitori nativi de idiş în 1930 s-au alăturat comunității de vorbitori nativi de limbă maghiară) (Varga, 1998). Această segregare din regiune nu a făcut altceva decât să sporească tensiunea: au fost comise atrocități; mase de oameni părăseau zona sau erau alungați cu forța. În termeni demografici, aceasta însemna că în Transilvania de nord marea majoritate a coloniștilor agrari români au fost obligați să plece, în timp ce, în sudul regiunii, 67.000 de maghiari au fost alungați de către autoritățile române (Kocsis, 1995:70).

La începutul anilor 1940, maghiarii populau în majoritate covârșitoare partea de nord a Transilvaniei din nou. Peste 80% din populația orașului Cluj era maghiară, iar în secuime numărul maghiarilor depășea 90% din populația totală (Kocsis, 1995:71). Această situație, însă, a durat scurt timp și, câțiva ani mai târziu, reanexarea Transilvaniei la România a declanșat un nou exod al maghiarilor. Mii de maghiari au fost deportați în lagăre de concentrare pe măsură ce noua administrație română a început să „regleze conturile“ în partea de nord a regiunii (Kocsis, 1995:71). După al doilea război mondial, numărul maghiarilor din Transilvania a scăzut cu peste 300.000 (recensământul din 1948 – vezi Varga, 1998).

În timpul regimului comunist, structura recensământului a suferit unele modificări. Cele din 1956 și 1977 furnizau informații legate doar de naționalitate, în vreme ce cel din 1966 se referise și la limbă. Doar recensământul din 1992 a corespuns cerințelor standardelor internaționale din toate punctele de vedere.

După recensământul din 1956, proporția populației maghiare a ajuns din nou la aproximativ același nivel ca cel înregistrat în 1910, dar, foarte curând după această dată, a început procesul de descreștere. Factorii responsabili pentru acest fenomen sunt creșterea proporției populației românești în zonă, datorită

mobilității sociale și geografice pe cuprinsul țării, încurajată de partidul comunist; emigrarea populației maghiare spre Ungaria, precum și unele distorsiuni apărute în documentația recensământului.

Toate cele menționate anterior au determinat schimbarea structurii demografice a regiunii în mod ireversibil, iar regimul opresiv următor a contribuit, la rândul său, la această schimbare. Industrializarea intensivă a constituit principalul obiectiv al politicii comuniste. Urmărind acest scop, al doilea obiectiv l-a constituit crearea unui mediu urban românesc (Kocsis, 1995:73). Această concentrare a energiilor asupra industriei, în conjuncție cu înclinația crescândă a comuniștilor înspre naționalism, i-a obligat pe maghiari, ca de altfel și pe cei aparținând altor minorități, să se adune în anumite zone de studiu și muncă. Ei nu păreau să aibă loc în viitorul luminos al României. Din păcate, în pofida aparenței de stabilitate, România regimului comunist era „un dezastru gata să se întâmple“ (Fowkes, 1995:115), iar răsunătorul succes economic nu s-a concretizat niciodată.

Naționalitate	1956	1966	1977	1992
Români	65	67,9	69,4	73,6
Maghiari	25	24,1	22,5	20,8

După evenimentele din decembrie 1989, toți românii s-au trezit beneficiari ai libertății de mișcare în interiorul și în afara țării, precum și a libertății de a-și căuta loc de muncă. Cu toate acestea, politicile economice aplicate cu începere din 1990 nu au reușit să producă vreun *boom* în România. Restricțiile impuse predării în limbile minorităților (vezi capitolul referitor la Învățământ) s-au diminuat, dar unele au persistat, cu precădere în zonele cheie ale dreptului și medicinei, obligând mulți maghiari să își completeze educația într-o limbă alta decât cea maternă.

Conform ultimului recensământ (Recensământul din 1992, vol. IV), 1.624.959 persoane s-au declarat maghiari (7,1% din populația totală a României). Alte surse citează cifre mai mari. Bisericile maghiare, respectiv catolică, protestantă și neo-protestantă, numără aproximativ 2 milioane de credincioși. (Situția maghiarilor în statul național român – anexă la Memorandumul UDMR) Termenul de „minoritate maghiară“ utilizat în cuprinsul acestui raport include maghiari și secui. Majoritatea, aproximativ 20,8%, trăiesc în Transilvania (regiune ce include cele trei provincii intracarpatiche principale – regiunile Banat, Crișana-Maramureș și Transilvania). La o examinare a județelor din regiune, s-a constatat că maghiarii reprezentau majoritatea atât în Harghita și Covasna – 84,7% și, respectiv, 75,2% (Edroiu, 1996:32). Etnicii maghiari reprezentau 21,2% din populația Crișanei-Maramureș în nordul României și 6,6% în Banat.

În afara Transilvaniei, maghiarii trăiesc și în alte zone ale României, ca de exemplu capitala, București (8.585), în Moldova (ceangăi 6.471), în Oltenia (1.911), în Muntenia (2.524) și în Dobrogea (1.545) (Recensământul din 1992). Secuii sunt concentrați în Transilvania, în regiunea cunoscută sub numele de *Secuime*, în jurul județelor Harghita și Covasna. Conform variantei maghiare a istoriei acestor locuri, prezența secuilor în regiune datează din secolul al IX-lea. Secuii vorbesc un dialect al limbii maghiare și sunt strâns legați de maghiarii din Transilvania în virtutea înțelegerilor postbelice. Ceangăii sunt un grup izolat în Moldova. Majoritatea sunt vorbitori de limbă română, deși, în mod eronat, sunt deseori considerați maghiari. Recensământul din 1992 a înregistrat 2.165 de cetățeni care s-au declarat „ceangăi“ (Weber, 1998:226).

În Transilvania, raportul numeric al etnicilor maghiari scade. Natalitatea (numărul copiilor născuți vii în totalul populației) este mai mică (9,2 la mia de locuitori), iar mortalitatea (numărul decedaților în totalul populației) mai mare comparativ cu valorile înregistrate pentru populația română.

Din 1945, creșterea populației maghiare din România a urmat măsurile impuse de regimul comunist. În 1968 a fost promulgată o lege care sancționa aproape orice caz de avort. Consecința a fost o rată a natalității crescută (dublă în 1968 și 1969 comparativ cu anii precedenți). De atunci încoace, rata natalității a fost în continuă scădere, atât pentru români cât și pentru maghiari. O scădere a numărului maghiarilor a fost înregistrată în perioada dintre recensămintele din 1977 și 1992. O posibilă explicație este procesul de emigrare care a contribuit în mod semnificativ la descreșterea populației maghiare din

România. Se estimează că aproximativ 100.000 de etnici maghiari au părăsit țara începând din anii 1970 (UDMR)¹

Datorită istoriei regiunii, Transilvania este de mult timp considerată drept cea mai maghiară parte a României. Cu toate acestea, conform recensământului din 1992, existau doar 1,7 milioane maghiari în zonă. În ciuda faptului că multe grupuri maghiare susțin că numărul este mai mare (între 2 și 2,5 milioane), examinarea statisticilor de la alegeri arată că, începând din 1990, aproximativ 7,1% din populație tinde să voteze cu UDMR, sugerând acuratețea cifrei citate de recensământ. Procentajele citate denotă o scădere a populației maghiare în toate zonele începând din perioada regimului comunist, datorită ratei scăzute a natalității și emigrației (Abraham, 1995:60).

1.3. Apărarea identității și/sau a limbii și/sau a religiei

Minoritatea maghiară din România a reușit să își păstreze o identitate distinctă, în pofida politicilor aplicate înainte de 1989. Recenta dispută legată de învățământ, și, mai exact, de înființarea unei universități de limbă maghiară în România, arată profunzimea atașamentului comunității maghiare față de ideea prezervării limbii sale.

În timpul regimului comunist, cu precădere în timpul dictaturii ceaușiste, controversale erau vagi, dacă nu chiar absente practic (Fowkes, 1995:114). Majoritatea maghiarilor arestați pentru proteste împotriva regimului au fost animați de grija pentru învățământul în limba maghiară din România (Deletant, 1998:180). În 1977, doi etnici maghiari au elaborat memorii pe această temă. Raportul unuia dintre aceștia, Takács László, a căpătat mai multă greutate atât datorită poziției pe care o ocupa în cadrul Partidului Comunist Român, cât și faptului că refuzase să se ascundă în spatele unui pseudonim la publicarea raportului. În 1959, universitatea Bolyai din Cluj, instituție maghiară, a „fuzionat” cu universitatea română Babeș. Takács se număra printre foștii rectori și, în mod ironic, în 1959 legăturile sale cu partidul l-au pus în situația de a face parte din echipa care a orchestrat fuziunea. Memoriul lui Takács a arătat permanenta reducere a școlarizării în limba maghiară, incluzând date statistice îngrijorătoare ce arătau că din cei 34.738 elevi de etnie maghiară din învățământul liceal la scara întregii țări, 15.591, adică 45%, frecventau școli tehnice, cu predare exclusiv în limba română (Deletant, 1998:181).

Amnesty International s-a ocupat de câteva cazuri ale etnicilor maghiari închiși în anii '80, acuzați de a fi protestat împotriva discriminării minorității maghiare. Organizația a raportat că anchetatorii au ziseră despre hărțuirea, uneori chiar închiderea unor etnici maghiari care protestaseră non-violent împotriva unor abuzuri legate de drepturile maghiarilor din România (Amnesty International, 1987:13).

În martie 1990, orașul transilvan Târgu-Mureș a fost martor al violenței interetnice. Revendicările tot mai insistente ale maghiarilor de reînființare a școlilor cu predare în limba maghiară, combinate cu comemorarea revoluției de la 1848, ocazie cu care au fost arborate drapele maghiare, au întâmpinat opoziția populației românești. Violența a izbucnit în 19 și 20 martie și s-a soldat cu moartea a 5 persoane și rănirea multora, dintre care unii grav (Helsinki Watch, mai 1990:1-2). De atunci, nu s-au mai înregistrat cazuri de violență interetnică în care să fie implicați maghiari.

Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR) a fost înființată la 29 decembrie 1989 și a fost înregistrată ca organizație. Conform Legii 68 din iunie 1992, organizațiile non-guvernamentale ale minorităților sunt îndreptățite să participe la alegeri și să aibă reprezentant în Camera Deputaților din Parlamentul României. UDMR a fost înființată pentru a reprezenta interesele minorității maghiare din România. UDMR are organizații teritoriale, platforme și membrii asociați, în concordanță cu principiul pluralismului intern. Membrii asociați sunt grupuri sociale, științifice, culturale și alte grupuri profesionale (pagina web a UDMR). UDMR a acționat de la început în numele minorității maghiare. Timp de șase ani, până la cooptarea partidului la guvernare, după alegerile din 1996, autoritățile române sugerau că UDMR nu ar fi fost unicul reprezentant al minorității maghiare. Examinarea statisticilor

¹ Partidul maghiarilor are trei denumiri diferite, de cele mai multe ori interschimbabile. Din acest motiv este necesară cunoașterea tuturor celor trei denumiri. Acestea sunt: Democratic Alliance of Hungarians in Romania (DAHR), Romaniai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) și Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR).

electorale contrazic o asemenea opinie, având în vedere că partidul a câștigat voturile întregului electorat maghiar din România (Weber, 1998:231). UDMR s-a exprimat în legătură cu multe articole propuse și adoptate de legislația României care sunt potențial dezavantajoase minorității maghiare (vezi secțiunea 5.2), în special în domeniul învățământului și al administrației publice. Recenta dezbatere legată de înființarea unei universități maghiare dovedește încă o dată sentimentele profunde nutrite de comunitate în ceea ce privește învățământul în limba maghiară.

2. IDENTITATE ETNICĂ SAU NAȚIONALĂ

2.1 Descrierea identității

Maghiarii din România au un foarte puternic simț al identității. Între noiembrie 1996 și noiembrie 2000, UDMR a participat la coaliția de guvernare, reușind să impună vocea minorităților mai puternic decât oricând până atunci. În prezent, după alegerile din noiembrie 2000, UDMR a câștigat 6,8% din voturile electoratului, obținând 27 de locuri în Camera Deputaților și 12 locuri în Senat. Înaintea alegerilor, Partidul Social Democrat din România (partidul dominant după alegeri) și UDMR au purtat discuții legate de o posibilă alianță la guvernare. După alegeri, Partidul Social Democrat a declarat că va forma un guvern minoritar și nu va forma nici o alianță.

În prezent, statutul maghiarilor ca minoritate națională este recunoscut în mod clar de către stat și este definit în termeni concreți în legislația internă. În plus, limba este un element vital în definirea identității maghiare în România. Învățământul și dreptul la folosirea limbii materne în situații oficiale sunt probleme deosebit de importante, chiar dacă, de cele mai multe ori, contencioase.

2.1.1. Caracteristici culturale ce deosebesc minoritatea maghiară de grupul dominant

Minoritatea maghiară din România are un acut simț al propriei identități. Explicația constă, în parte, în vecinătatea cu Ungaria și în parte în tradițiile intelectuale și culturale datând din secolul al XIX-lea. Dată fiind istoria tumultuoasă a Transilvaniei, maghiarii din regiune au fost întotdeauna conștienți de diferențele dintre ei și populația majoritară și celelalte minorități. Limba foarte diferită, tradițiile literare și un puternic simț al propriei istorii au dus la nașterea prezentei conștiințe a diferenței. Factori ca apartenența la creștinătatea occidentală și efectele domniei habsburgice sunt considerate ca avându-și și ele rolul propriu în definirea diferențelor dintre maghiari și români (mai ales cu referire la maghiarii din afara Transilvaniei). Diferența poate fi, totuși cel mai bine percepută sub raportul credinței. Maghiarii aparțin creștinismului occidental (sunt catolici, reformați, evanghelici și unitarieni), în timp ce românii aparțin creștinismului oriental (majoritatea sunt ortodocși).

2.1.2. Dezvoltarea conștiinței „distincției“ în rândul minorității

După Verdery (1983) și Breuilly (1994), naționalismul maghiar a fost pentru prima dată exprimat în secolul al XVIII-lea. Acesta s-a dezvoltat pe parcursul secolului al XIX-lea, atingând apogeul în timpul revoluției de la 1848. Formarea națiunii maghiare moderne, moment ce poate fi datat la 1848, a dezvoltat simțul de apartenență națională în rândul tuturor maghiarilor. Chiar și după 1918, când Transilvania a fost anexată României, maghiarii din Transilvania au rămas conștienți de faptul că erau o comunitate distinctă, considerându-se superiori. Ca urmare, au putut să își dezvolte simțul unei identități distincte după ce au devenit minoritate națională, în încercarea de a face față noii situații create. Pe de o parte, maghiarii se considerau ca aparținând națiunii etnoculturale maghiare; pe de altă parte, erau conștienți că, sub guvernare română, trebuie să adopte anumite strategii pentru a-și reformula identitatea. Astfel de încercări pot fi considerate drept „ideologie situațională“. Transilvanismul ia în considerare influențele culturale reciproce dintre maghiari, români și germani, influențe care s-au dezvoltat într-un simț comun al civilizației. Acesta sugerează că există mai multe asemănări decât diferențe între aceste popoare. Totuși, doar maghiarii revendică transilvanismul; răspunsul din partea românilor a fost nesemnificativ. Ca urmare, János Székely, scriitor marcant, observă că această ideologie este ideologia unor învinși. În concluzie, putem spune că identitatea maghiară a maghiarilor din Transilvania a fost puternic conștientizată înainte de 1918 și s-a accentuat ca urmare a necesității de a face față noului context. Fundamentul identității a rămas același, dar identitatea a fost reformulată. Aceasta a dus și la apariția unei

discrepanțe între identitatea maghiară din Transilvania (vezi 2.3.1) și cea din Ungaria, care, însă, nu a fost însoțită de apropierea dintre maghiarii din Transilvania și români. Maghiarizarea regiunii, descrisă în secțiunea 2.2, a asigurat păstrarea unei puternice conștiințe a identității în rândul maghiarilor chiar înainte ca Transilvania să devină parte a României.

Regimurile comuniste, cel al lui Ceaușescu în special, au acționat în vederea distrugerii identității independente a maghiarilor și a altor minorități din țară (vezi 5.1). Folosind teroarea semănată de Securitate (poliția secretă), Ceaușescu și-a asigurat o remarcabilă lipsă de rezistență. Totuși, vocea unor disidenți nu a putut fi amuțită cu desăvârșire. În 1988, cetățeni aparținând majorității și minorităților au scris o scrisoare deschisă pentru a-și exprima nemulțumirea față de regim. Era a treia scrisoare deschisă scrisă de româncă Doina Cornea, lector al universității clujene. Scrisoarea adresată lui Ceaușescu a fost semnată de 27 de persoane și a fost transmisă la radio Europa Liberă în luna septembrie a acelui an. În esență, scrisoarea condamnă politica de „sistematizare“, plan conceput de Ceaușescu pentru a înjumătăți numărul satelor din țară. Sistematizarea era considerată de membrii minorității maghiare drept un atac direct la adresa lor (Deletant, 1995:267-268). Asemenea manifestări de protest erau, totuși, deosebit de rare, având în vedere că regimul se străduia să elimine orice formă de opoziție.

Începând din 1990, conștiința maghiarilor de „a fi diferiți“ s-a manifestat nu doar prin obișnuitele prezențe pe tărâmul culturii și în presă, ci și printr-o participare mai intensă pe scena politică. „Diferența“, recunoscută la nivel de stat, între minoritatea maghiară și celelalte minorități din România, după cum se va vedea în secțiunea 2.3.1, și-a adus contribuția în acest sens.

2.1.3. Identificarea acestei diferențe ca etnice sau naționale

Probabil că articolul lui Gusztáv Molnár, care presupune existența unei identități transilvane, a provocat cea mai importantă dezbateră pe tema identității (Molnár, 1997). El își bazează argumentele pe teoria ciocnirii civilizațiilor a lui Samuel P. Huntington. Molnár afirmă că în Transilvania, atât românii cât și maghiarii aparțin civilizației occidentale, în timp ce românii din celelalte regiuni ale României aparțin civilizației ortodoxe. El susține că românii aparțin unei civilizații diferite. El consideră această diferență mult mai importantă decât orice diferență de natură etnică. Partenerii săi români (Andreescu, 1998; Capelle-Pogăcean, 1998) susțin că, chiar dacă între cele două grupuri există o astfel de prăpastie, diferențele etnice sunt mai importante. Această controversă este, în parte, de natură politică și caută să identifice soluții precum federalizare, autonomie și descentralizare (exemplul preferat al lui Molnár a fost cazul scoțienilor). Viziunile autorului legate de soluțiile posibile ale problemelor referitoare la maghiari și Transilvania dictează controversa. Această controversă ridică probleme importante referitoare la formarea statelor-națiuni și la istoria politică a Europei Centrale. Întrebările legate de identitatea etnică și națională merg înapoi în trecut, până la formarea statelor naționale moderne român și maghiar, în secolul al XIX-lea. În acea perioadă, Transilvania făcea parte din Imperiul Habsburgic, fiind mai târziu încorporată în monarhia austro-ungară. Procesele de formare a statelor naționale au început și au fost configurate în contextul centralizării și omogenizării maghiare. Destrămarea monarhiei austro-ungare a dus la formarea multor noi state naționale. Unul dintre acestea a fost România. Aceasta a obținut teritoriul Transilvaniei, cu o mare minoritate maghiară. Această încorporare a dus la redefinirea identității etnice și naționale maghiare.

Unii autori susțin că identitatea maghiară nu trebuie definită ca fiind distinct etnică sau națională. Nici populația minoritară, nici cea majoritară nu tinde să facă această distincție (Lazăr, 1998), iar populația maghiară a României se definește atât în zona etnicului, cât și a naționalului. Această opinie întrunește acordul mării majorități a maghiarilor. Faptul că maghiarii sunt cetățeni ai României, dar se definesc național în termeni cu totul diferiți pare, de fapt, ceva ce românii înțeleg foarte greu și a condus, probabil, la formarea curentului de opinie conform căruia minoritatea maghiară din Transilvania dorește reunificarea cu Ungaria.

Mulți români suspectează minoritatea maghiară din Transilvania că ar dori să se reunească cu Ungaria, deși maghiarii beneficiază de aceleași drepturi cetățenești ca și românii. Examinând *media* românească, se demonstrează prezența acestei suspiciuni în multe ocazii (Lenkova, ed., 1998). În ceea ce privește identitatea, maghiarii nu diferențiază între identitate etnică și identitate națională. Maghiarii se percep ca fiind membrii ai (*aparținând*) națiunii etnoculturale maghiare, ce cuprinde toți maghiarii, indiferent de

locul în care trăiesc. În limbajul curent, maghiarii din Transilvania/România se autointitulează „maghiari din România“ sau „maghiari din Transilvania“.

În Etnobarometru (Centrul de Cercetare pentru Relații Interetnice, 2000), majoritatea maghiarilor (53%) au optat pentru identificare mixtă când li s-a cerut autoidentificarea: atât ca maghiari, cât și ca transilvăneni. După autorii sondajului, în acest fel maghiarii din România și-au afirmat identitatea distinctă față de maghiarii din Ungaria; totuși, ei s-au recunoscut ca făcând parte din națiunea maghiară. Aproape același procentaj de maghiari au optat pentru una din cele două titulaturi oficiale: maghiari români (15,2%) și maghiari de cetățenie română (15,8%). Ambele titulaturi evită identificarea regională (Transilvania), subliniind identificarea cu națiunea maghiară și atașamentul față de poporul ce trăiește în statul național maghiar. Locuitorii din Secuime și-au declarat identitatea proprie optând pentru varianta „secui“. Doar 3,1% au declarat cealaltă identitate (fără să folosească vreo titulatură conținând „maghiar“ pentru a-și menționa în mod clar etnia) (Relații interetnice în România post-comunistă, 2000:258).

În mod oficial, actorii politici se referă la maghiari ca „minoritate națională“ sau „minoritatea maghiară“. Discursul intern utilizează termenul de „comunitate națională“, probabil pentru a spori nuanța de apartenență comună. Asemenea controverse au apărut în presa maghiară din România cu diverse ocazii. Irina Culic dă o altă explicație (2000). Ea susține că UDMR nu doar reprezintă maghiarii din România la toate nivelurile politice, ci și conduce un așa-numit „stat maghiar“. Această afirmație se bazează pe faptul că toate resursele comunității (societății) maghiare sunt gestionate de UDMR. De aici și o oarecare coerență în viața comunității.

Maghiarii sunt recunoscuți de către statul român ca minoritate națională și participarea lor la coaliția de guvernare între 1996 și 2000 constituie un semnal clar al gradului de integrare a minorității în viața publică din România (vezi 2.1).

2.2. Dezvoltarea istorică a unei identități etnice sau naționale

Naționalismul maghiar s-a născut, conform lui Verdery (1983) și Breilly (1994), ca reacție la noile procese simultane ce au schimbat situația Imperiului Habsburgic în secolul al XVIII-lea. Centralizarea statului și transformările economice din imperiu au dus la atitudini polemice în rândul celor care își vedeau amenințate privilegiile și care își dădeau seama că se ivise o nouă ocazie de a-și exercita influența asupra politicii economice a statului. Aceste două procese au determinat „aparitia «națiunilor», sau, mai bine spus, a statului-națiune aspirant, din rândul vechilor clase, insuficient transformate“ (Verdery, 1983:115). De aici, naționalismul maghiar s-a bazat pe apărarea unei autonomii politice considerabile și pe privilegiile socio-economice, de care se bucurau maghiarii, în special nobilii (Breilly, 1994:131). Această politică defensivă a tins să polarizeze mișcări conservatoare și radicale, în termenii unui concept istoric teritorial de națiune. Acest punct de vedere a avut repercusiuni asupra statutului juridic și politic al diverselor grupuri etnice (nobilii maghiari, sașii, secuii ca clase privilegiate și românii ca supuși neprivilegiați), excluzând, de asemenea, anumite grupuri etnice (românii) din viața politică (Verdery, 1983:116).

Istoricii maghiari admit că națiunea maghiară modernă s-a format în revoluție și în războiul de eliberare din 1848-1849. Înfrângerea din războiul de eliberare a condus la reîncorporarea Ungariei și Transilvaniei în Imperiul Habsburgic. Înfrângerea Habsburgilor de către prusaci în bătălia de la Königgratz a slăbit poziția Habsburgilor și i-a obligat să încheie un compromis cu maghiarii în 1867. Transilvania a devenit parte a Regatului Ungar în cadrul Monarhiei Austro-Ungare. Procesul de formare a națiunii maghiare s-a intensificat în această perioadă și s-a caracterizat prin încorporarea administrativă a Transilvaniei, politica de maghiarizare și refuzarea drepturilor altor naționalități ale Regatului Ungar. S-a întărit identitatea națională maghiară comună.

Chiar înainte ca Ungaria să obțină autogovernarea și controlul asupra Transilvaniei, sentimentul general în regiune era acela că ne-maghiarii erau inferiori din punct de vedere cultural și trebuiau să se amestece cu națiunea maghiară superioară (Gallagher, 1995:15). De aceea, la acel moment exista deja o puternică conștiință a identității în rândul maghiarilor.

Din această cauză, după 1867, când Transilvania a căzut sub administrație maghiară, a părut firească politica de maghiarizare a regiunii. Această politică a fost pusă în practică în ciuda faptului că, în realitate, românii reprezentau majoritatea numerică. Românii li s-a interzis autonomia, deoarece maghiarii considerau că este de datoria lor să ajute popoarele înapoiate, asimilându-le (Gallagher, 1995:15). Această atitudine a fost manifestă în special în domeniul învățământului. Au fost emise patru legi (1879, 1883, 1891 și 1907) cu scopul de a maghiariza personalul didactic și de a extinde școlarizarea în limba maghiară, concomitent cu restrângerea învățământului în limbile celorlalte minorități. Școlile de stat au devenit modele de „maghiarizare fără limite“. Totuși, această politică nu a reușit să păstreze un număr suficient de mare de școli (în principal școli primare) în care au cultivat patriotismul românesc (Livezeanu, 1995:144).

Pentru a frecventa mai mult decât școala primară, tinerii români, majoritatea locuitori ai satelor, erau obligați să-și părăsească satele și să frecventeze școli maghiare sau germane la oraș. În aceste școli profesorii aveau datoria atât să îi educe, cât și să îi transforme în maghiari loiali. În vederea atingerii acestui scop, profesorii își încurajau elevii să abandoneze limba maternă și costumația tradițională. Din această cauză românii le-a fost greu să păstreze o rezistență simbolică (Livezeanu, 1995:153).

Pentru cei neasimilați era deosebit de dificil să pătrundă în instituțiile culturale maghiare de dinaintea de 1918 și puțini români au reușit să progreseze fără a-și pierde identitatea română. Maghiarii populau cu precădere zonele urbane, în timp ce românii le era rezervată o existență mai săracă, rurală. În 1910, 72,7% din populația urbană a Transilvaniei era maghiară, în timp ce românii care trăiau în zone urbane erau fie „ghettoizați“, fie maghiarizați (Livezeanu, 1995:153).

Atunci când regiunea a devenit parte a României, în 1918, caracterul ei era în mare parte maghiar. Administrația română a întâmpinat dificultăți atât cu partea de est, cât și cu cea de vest a Transilvaniei, prima fiind în mare parte locuită de secui, ultima de maghiari. Secuii aveau un trecut în care beneficiaseră de privilegii și, având în vedere că ei dominau întreaga zonă, impunerea politicilor de românizare a fost deosebit de dificilă. Maghiarii erau cei mai numeroși în zonele de graniță și au ridicat aceleași dificultăți. Românii făceau deosebirea între secui și maghiari, maghiarii fiind priviți cu mai multă ostilitate (Livezeanu, 1995:138).

Toate schimbările aduse de regimurile ce au urmat au configurat identitatea maghiarilor din România. Maghiarii din România au fost nevoiți să își redefină poziția, strategia și, în consecință, identitatea națională în funcție de contextul în schimbare. Momentul de cotitură major l-a constituit anul 1918, când Transilvania a fost anexată României. Înainte de 1918, maghiarii aparținuseră națiunii privilegiate; după 1918 ei au devenit minoritate națională. Maghiarii și-au înființat organizații pe criterii etnice, principalul lor scop fiind acela de a-și păstra identitatea și de a-și susține cadrul instituțional. Identitatea națională maghiară a fost definită în opoziție cu cea română.

După cum se menționează în secțiunea 6.1, nici în timpul regimului comunist limba și cultura maghiară nu au avut prea mult de suferit, până la revolta din Budapesta, din 1956, care a declanșat o reacție de nervozitate în guvernul României. Revolta, inițiată de studenți și cu participare largă a civililor, a fost cu brutalitate reprimată de rușii care au deschis focul asupra mulțimii. Mulți studenți și civili și-au pierdut viața. Maghiarii din România au manifestat o solidaritate atât de puternică cu cei care se opuneau sovieticilor la Budapesta, încât regimul comunist s-a alarmat. În ochii acestuia, populația minoritară care se identifica atât de strâns cu cei care porniseră o insurecție sângeroasă trebuia eliminată (Gallagher, 1995:55-56). Ca urmare, regimul a început să aplice cu consecvență politica de asimilare. Apogeul acesteia s-a înregistrat în timpul lui Ceaușescu, care, în mod public, vorbea despre egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor români, dar care apoi făcea imposibilă această egalitate. Membrii minorității maghiare au luptat pentru dreptul lor de a folosi limba maternă (vezi secțiunea 1.3) într-o țară în care diferența de opinii era neobișnuită.

În încercarea sa de a omogeniza locuitorii sub raport etnic, regimul comunist a adoptat o politică de transfer de populație și a numit oficiali români în regiunile locuite de maghiari (Illyés, 1982). Politica de asimilare poate fi observată dacă examinăm legile referitoare la învățământ. De exemplu, Decretul-Lege nr. 278/1973 emis de Consiliul de Stat al României la 13 mai, 1973, prevedea că „în orașele în care școlile primare oferă instruire în limbile naționalităților conlocuitoare, ... se vor organiza secții sau clase

cu limba de predare română, indiferent de numărul de elevi“. Același decret stipula un număr minim de 25 de elevi într-o clasă pentru școlile primare și de 36 pentru clasele liceale ale minorităților (Joó, 1994:48).

Propaganda oficială a abuzat de unele teme naționaliste tradiționale, acutizându-le. Astfel de teme sunt continuitatea poporului român pe același teritoriu, rolul predestinat al națiunii române, importanța originii dace și miturile etnocentriste. După vizita lui Ceaușescu în China, în 1977, regimul s-a înscris pe direcția puterii crescând personalizate. Toate acestea au influențat atitudinea față de minoritatea maghiară și, implicit, relațiile cu Ungaria în anii '80 (Iordachi, 1995-1996).

În decembrie 1989, regimul comunist s-a prăbușit în mod dramatic (vezi secțiunea 1.1). Protestele din Timișoara, oraș situat în vestul țării, au declanșat evenimentele. Membri ai comunității maghiare protestau pentru a împiedica evacuarea pastorului maghiar local, László Tókes, ale cărui predici anti-guvernamentale au ridicat regimul împotriva sa. Protestanților maghiari li s-au alăturat români, precum și membri ai altor minorități. În cele din urmă, armata a deschis focul împotriva lor. Vestea despre violențele de la Timișoara s-a răspândit și, câteva zile mai târziu, la București, mulțimea ostilă a răsturnat dictatorul. El și soția sa au fost executați în ziua de Crăciun a anului 1989 (Tismăneanu, 1999).

Imediat după aceste evenimente, s-a înființat Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR), care a cules voturile electoratului de etnie maghiară și a dovedit puterea identității maghiare în România. Participarea acesteia la guvernare cu începere din 1996 demonstrează în mod clar progresul înregistrat de UDMR și măsura în care acesta a devenit acceptat, chiar dacă nu tocmai de bună voie de către unii (Bárdi, 2000).

În prezent, obiectivele minorității naționale maghiare sunt, pe de o parte, descentralizarea administrativă a țării, cu accent deosebit pus pe diverse forme de autonomie (teritorială, culturală, individuală); pe de altă parte, ele se referă la menținerea și/sau înființarea unui sistem instituțional separat, în special a unei universități maghiare separate. Ambele obiective reflectă grija pentru păstrarea identității naționale maghiare.

2.2.1 Acceptarea sau respingerea asimilării de către minoritate

Nu se poate vorbi despre asimilarea minorității maghiare în România înainte de sfârșitul primului război mondial, când Transilvania a fost anexată României. Partidul Comunist Român (PCR), care a preluat puterea după al doilea război mondial, a adoptat mai degrabă o politică de asimilare forțată decât una de integrare a minorităților din țară. Această politică a fost implementată în trei moduri. Politicile referitoare la limbă și educație sunt, probabil, cele mai eficiente în demersul de distrugere a identității unei minorități. După revoluția din 1956, PCR a început să distrugă, în mod sistematic, sistemul de învățământ în limba maghiară la toate nivelurile. Înainte de aceasta, guvernul Groza aplicase politici mai laxe (vezi secțiunea 6.1).

Procesul de asimilare a început spre sfârșitul deceniului al cincilea. În primul rând, etnici români au fost strămutați în Transilvania și etnici maghiari și germani au fost strămutați din Transilvania, mulți dintre cei din urmă alegând să plece în Germania. În al doilea rând, trebuia să existe un anumit raport pentru ca școlile minorităților să poată înființa clase. Luând în considerare scăderea populației minoritare, această cifră nu putea fi niciodată atinsă. În unele cazuri, chiar și atunci când cifrele erau atinse, clasele de limbă maghiară erau desființate fără a se preciza vreun motiv (IHF, 1989:35). În sfârșit, limba română a fost promovată ca limbă necesară în vederea avansării în carieră sau a mobilității sociale. Membrii minorităților naționale au fost obligați să învețe limba română și chiar să studieze în limba română (Deletant, 1998:182). De la mijlocul deceniului al optulea până la sfârșitul regimului său, Ceaușescu a accelerat considerabil procesul de distrugere a limbilor minorităților. Ca urmare, mulți maghiari au părăsit țara (IHF, 1989:34). Opoziția față de regim era deosebit de rară datorită combinației dintre politica fricii și ubicuitatea Securității.

După revoluția maghiară din 1956 (împotriva URSS), Partidul Comunist Maghiar a început procesul de reevaluarea a propriei politici naționale. În același timp, noua orientare politică a generat un climat politic relaxat. Acest climat de toleranță a făcut posibilă apariția, în Ungaria, a discursului despre identitatea

națională și despre maghiarii transilvăneni. Unii scriitori populiști au început să vorbească despre opresiunea la care sunt supuși maghiarii din Transilvania, ceea ce a avut ca efect sporirea interesului societății maghiare pentru soarta maghiarilor ce trăiesc dincolo de granițele Ungariei. Acest fenomen a coincis cu adâncirea deprimării maghiarilor din România, cu rol în renașterea identității naționale maghiare sub regimul comunist (Iordachi, 1999).

Începând cu 1990, diversele guverne române au abandonat politicile practicate înainte de căderea comunismului, iar asimilarea a încetat să fie o trăsătură a politicilor oficiale, cu posibila excepție a celor adresate minorității rome.

2.2.2 Respingerea sau acceptarea integrării de către minoritate

După cum s-a arătat mai sus, înainte de 1990 guvernul român a practicat o politică de asimilare față de minoritatea maghiară. De fapt, în perioade diferite, politicile de integrare au fost aplicate urmărind ca obiectiv final asimilarea. De aceea, în perioada de după 1956, liderul comunist de atunci, Gheorghiu-Dej, a încercat să integreze maghiarii cât mai mult posibil, începând cu limba. Predarea limbii maghiare în școli a fost restrânsă, astfel încât urmarea unor cursuri academice în limba maghiară a devenit foarte dificilă. Ca urmare, statutul de care limba maghiară se bucurase până atunci s-a degradat, culminând cu fuziunea universităților Babeș și Bolyai la Cluj-Napoca (vezi secțiunea 6). Rolul administrativ al maghiarilor din universitatea însăși s-a diminuat, iar caracterul instituției s-a schimbat în mod irevocabil (Deletant, 1995:112).

Această politică de integrare a fost extinsă și în sfera administrației publice locale în 1968, când Regiunea Autonomă Maghiară a fost reorganizată pentru a cuprinde trei noi regiuni cu populație română numeroasă și a exclude două, cu populație maghiară numeroasă. În noua regiune, 62% din populație era de naționalitate maghiară, spre deosebire de 77% în varianta anterioară; populația română crescuse de la 20, la 35 de procente. Pornirea pentru integrare era strâns legată de dorința Partidului Comunist Român de a-și afirma independența față de Uniunea Sovietică. Partidul promova comunismul naționalist, care, prin definiție, reclama statul omogen. De aceea, identitatea minorității nu își găsea locul în această ideologie (Deletant, 1995:112).

După căderea regimului Ceaușescu, minoritatea maghiară s-a organizat rapid în UDMR; atât de rapid, încât a stârnit suspiciunile majorității (Allcock, 1992:109). Totuși, partidul a câștigat suficient de multe voturi pentru a-și merita reprezentarea atât în Camera Deputaților, cât și în Senat (Bugajski, 1994:206). Partidul a făcut parte și din Consiliul Național pentru Minorități, format în 1993, chiar dacă l-a părăsit după doar câteva luni, susținând că acest consiliu era inefficient și, de aceea, total inutil.

Alegerile din 1996 au adus UDMR în coaliția de guvernare a României. Aceasta a fost prima dată când o asociație politică reprezentând o minoritate națională a fost cooptată în guvern. Faptul că aceasta reprezenta minoritatea maghiară avea o semnificație specială, dată fiind istoria conflictuală a relațiilor dintre români și maghiari (Weber, 1988:222). Această performanță denotă în mod clar măsura în care s-au integrat maghiarii din România.

Observatorul trebuie să fie conștient de faptul că principalul scop al maghiarilor din România rămâne acela de a-și păstra o identitate națională distinctă, iar una dintre posibilele strategii pentru atingerea acestui scop este participarea la viața politică la nivel de stat. Se poate trage concluzia că maghiarii sunt integrați în multe privințe, dar acest nivel de integrare este scăzut în ceea ce privește aspectele culturale. Există, de asemenea, importante deosebiri regionale, explicate pe baza procentului de populație maghiară ce trăiește într-o anumită regiune.

Maghiarii din România pot fi considerați ca o societate paralelă. După cum s-a menționat în secțiunea referitoare la identitate, maghiarii își intensifică sentimentul de apartenență comună prin conștientizarea identității maghiare. Înființarea UDMR a fost primul pas făcut înspre crearea unui sistem de instituții separat. UDMR nu este doar un partid politic, ci și o organizație care tinde să organizeze anumite aspecte ale vieții maghiarilor din România. Aceasta se poate realiza prin crearea și menținerea instituțiilor de învățământ, culturale și civice (Kántor, 1996).

2.2.3 Conștiința posedării unei identități etnice sau naționale

Sub regimul Ceaușescu, protestele erau înăbușite, dar ele se auzeau totuși. Începând cu primăvara anului 1977, maghiarii din Transilvania au început să protesteze împotriva a ceea ce ei considerau a fi tratamentul discriminatoriu la care erau supuși din cauză că erau maghiari.

Examinând acțiunile colective ale maghiarilor, se poate demonstra că aceștia sunt conștienți de identitatea lor națională. Pot fi menționate demonstrațiile pentru înființarea unei universități maghiare separate, urmate de confruntările etnice din Târgu Mureș, în martie 1990, precum și faptul că maghiarii votează pentru UDMR sau pentru candidații UDMR atât în alegerile generale, cât și în cele locale (Székely, 1996). Numărul scăzut al căsătoriilor mixte poate fi considerat o manifestare a conștiinței naționale. Crearea a sute de instituții maghiare este, de asemenea, un bun exemplu (Bíró, 1998). În timpul regimului comunist, maghiarii au utilizat presa finanțată de stat, în special presa scrisă, pentru a consolida identitatea maghiarilor din România. Publicația clandestină *Ellenpontok* a fost o formă de protest împotriva politicii de asimilare (Tóth, 1994) (vezi și 2.1.3).

Etnobarometrul adresează și unele întrebări menite să pună în evidență modelele comportamentale ale maghiarilor. Rat (2000:283) afirmă că identitatea etnică este foarte importantă, modelele individuale fiind mai puțin populare în rândul maghiarilor decât în rândul românilor, deoarece „noi“ este mai important pentru o minoritate care se identifică prin opoziție cu majoritatea.

2.2.4 Gradul de omogenitate în identitatea minorității

Cel mai surprinzător aspect, probabil, este omogenitatea în rândul maghiarilor din România. Pare firesc să ne așteptăm ca între maghiarii care trăiesc în regiuni diferite să existe deosebiri. Conform Centrului de Cercetare a Relațiilor Interetnice (CCRI) din Cluj, situația pare să fie alta. Un studiu recent finalizat (RCIR, 1998) arată un grad foarte ridicat de omogenitate al minorității maghiare din diferite regiuni ale României, o surpriză chiar și pentru cercetători.

Maghiarii din România tind să fie uniți, manifestând o foarte ridicată conștiință a „distingției“ etnice, naționale, lingvistice și culturale. Un alt aspect al omogenității lor este evidențiat de faptul că membrii minorității votează unanim pentru UDMR. La începutul anilor '90, unii conducători politici au încercat să insinueze că UDMR nu este singurul reprezentant al minorității maghiare din România. Prin examinarea statisticilor post-electorale, această ipoteză a fost infirmată. Un alt exemplu de unitate în rândul minorității maghiare îl constituie campania UDMR organizată, în 1994, în vederea strângerii de semnături pentru a sprijini un Proiect de Lege referitor la învățământul în limbile minorităților. În decurs de doar două săptămâni, aproape jumătate de milion de maghiari semnaseră în favoarea proiectului-lege – majoritatea acestor maghiari erau înregistrați ca cetățeni cu drept de vot în România (Weber, 1998:231).

În privința problemelor naționale, în special a celor privitoare la maghiarii din România, opiniile maghiarilor sunt relativ omogene. Sprijinul pentru UDMR este larg la nivel național, dar trebuie să menționăm faptul că în alegerile locale din 1996, precum și în cele din 2000, în zone cu populație maghiară compactă (Secuime, în special județele Harghita și Covasna), candidații UDMR au fost învinși de candidați maghiari independenți. Aceasta este o dovadă de eterogenitate internă. Facțiunile interne se stabilesc pe criterii regionale, de generație și ideologice (Bárdi, 1999 and Kovács, 1998). Totuși, atunci când votează în alegerile naționale, maghiarii votează pentru UDMR.

2.3 Situația politică și socială actuală

2.3.1 Relațiile cu statul

În ceea ce privește modul în care statul privește minoritatea maghiară, este interesant de observat componența Parlamentului României, așa cum este ea menționată în Cartea Albastră a Democrației, publicată de Asociația Pro Democrația din București. Toate minoritățile din România au dreptul la un reprezentant în Parlament, dar listarea separată a maghiarilor vine să sublinieze faptul că maghiarii din România nu numai că se percep a fi oarecum diferiți față de celelalte minorități din țară, dar statul însuși

recunoaște această diferență². „Diferența“ apare nu doar din numărul lor, ci și din faptul că sunt cea mai organizată minoritate din România, având chiar o voce politică în cadrul coaliției conducătoare anterioare. Apropiata vecinătate cu Ungaria constituie și ea un factor demn de luat în seamă.

Au existat multe suspiciuni legate de minoritatea maghiară. Începând din 1989, diverse guverne române au pus la îndoială loialitatea membrilor minorității maghiare, în special a UDMR-ului, față de stat. Unele partide politice au sugerat ca toți membrii minorității maghiare care fac parte din structurile de stat să depună „un jurământ de loialitate“ față de statul român. După cum scria Andreescu (România, Raport periodic: ianuarie 2000), „mulți lideri politici, instituții guvernamentale și chiar Parlamentul României au luat poziție în această problemă. În 1995, o astfel de campanie a dus chiar la dizolvarea coaliției în care era inclus partidul ce reprezenta minoritatea maghiară și alte câteva partide românești“. Totuși, această măsură nu s-a materializat, în parte datorită faptului că un astfel de jurământ ar implica prezumția de vinovăție, contrazicând, astfel, Constituția. Litera Constituției ar fi încălcată dacă unui grup i s-ar cere să-și „dovedească“ loialitatea față de guvern. De la bun început, partidul s-a angajat să participe la viața politică a României pentru a contribui la dezvoltarea unei legislații care să garanteze drepturile tuturor cetățenilor, în special minorităților. Primele declarații referitoare la nevoia de drepturi colective și discriminare pozitivă au fost primite cu puțin entuziasm, dar conceptele au fost dezbătute și incluse indirect, în conformitate cu standardele juridice internaționale și regionale (Andreescu, 1997:7, 9, 13).

Curând după alegerile din 1996, comunitatea maghiară din România s-a confruntat cu o nouă situație. UDMR făcea parte din coaliția de guvernare. În plus, reușise să includă în programul guvernamental unele dintre obiectivele sale importante: descentralizare, aplicarea cu bună credință a reglementărilor juridice internaționale și modificarea legislației interne, învățământ profesional și superior în limba maternă și o lege a problemelor minorităților și cultelor (vezi pagina web a UDMR).

Pe lângă participarea la guvernarea locală, cea mai clară dovadă a relațiilor dintre minoritate și stat a reprezentat-o includerea UDMR în coaliția de guvernare care a venit la putere în 1996. A fost pentru prima dată că o asociație politică reprezentând o minoritate, în speță minoritatea maghiară, a fost inclusă în guvern (Weber, 1999:222). Totuși, situația s-a schimbat de la alegerile din 2000. Popularitatea UDMR a rămas mai mult sau mai puțin aceeași, dar, dat fiind că opoziția a câștigat alegerile, UDMR nu mai face parte din coaliția de guvernare.

În Parlament au ajuns, în schimb, partide extremiste, pe agenda de lucru se găsește întotdeauna ceva împotriva minorităților. Toate partidele politice, cu diverse ocazii, dau glas aceluiași idei șovine împotriva maghiarilor, cu precădere împotriva forței lor politice reprezentative, UDMR.

Serviciul de Informații Român (SRI) a manifestat, la rândul său, tendințe anti-minoritate, prezentând minoritatea drept o amenințare la adresa statului. SRI s-a referit la petiția UDMR înaintată în sprijinul unui proiect pentru legea învățământului drept un exemplu de activitate subversivă (Weber, 1998:220).

Desigur, participarea partidului maghiarilor la guvernare în 1996 a condus la o recrudescență a sentimentelor anti-maghiare din partea partidelor extremiste și a susținătorilor acestora. Totuși, reacția populației românești și a comunității internaționale față de coaliție a fost relativ pozitivă (Weber, 1998:222).

2.3.2 Relațiile cu grupul etnic/național dominant în societate

Acestea se pot împărți în (1) atitudinea adoptată de etnicii români față de maghiari și (2) atitudinea manifestată de maghiari față de români.

(1) Conform unui studiu publicat în 1995, atitudinea manifestată de etnicii români față de membrii minorității maghiare este predominant „favorabilă“ (44%), doar 10% din subiecții chestionați pe întregul teritoriu al țării exprimând sentimente „foarte defavorabile“. Rezultatele nu au fost influențate semnificativ de vârsta respondenților (Abraham, 1995:85). La examinarea „sentimentului defavorabil“,

² Această diferență se datorează legii electorale. Dacă UDMR nu ar candida ca partid, ar fi obținut doar un loc în Camera Deputaților

s-a constatat o concentrare a acestuia în Moldova, Oltenia și Dobrogea, toate regiuni cu populații foarte mici de etnie maghiară (ibid. 1995:91)

Cercetătorii afirmă că factorul „vârstă“ este semnificativ în acest caz, deoarece atât presa maghiară, cât și cea românească au susținut că regimul de dinainte de 1989 a produs o generație anti-maghiară. În orice caz, studiul efectuat în 1995 indică faptul că procentajul cel mai mare de sentimente negative față de etnicii maghiari din România nu vine de la grupa de vârstă mijlocie (30-60 ani). Persoanele mai tinere (sub 30 de ani) au părut mai predispuse la a avea atitudini negative față de minoritate. În plus, ideea preconcepută că atitudinile negative prevalează în Transilvania, a fost infirmată. Această presupunere se bazează pe faptul că un mare număr de membri ai minorității trăiesc în Transilvania, regiune a cărei istorie evocă emoții profunde. Cu toate acestea, doar 29% din respondenții din această regiune au declarat o atitudine negativă față de minoritatea maghiară (ibid. 1995:87).

Un alt studiu, efectuat în anul 2000 pune în evidență relații mai bune (43,3%), identice (20,8%) și mai proaste (35,8%) între români și maghiari, comparativ cu opiniile exprimate de români la sondajele anterioare (Etnobarometru, 2000). O altă întrebare a determinat distanța socială pe care un grup o impune altor grupuri, impactul pe care îl au stereotipurile asupra comportamentului și gradul de acceptare a persoanelor aparținătoare altor grupuri etnice. Rezultatele arată că românii acceptă ideea că maghiarii pot trăi oriunde doresc (72,2%). Un grad mai ridicat de acceptare s-a înregistrat în rândul populației din Transilvania (84,3%), spre deosebire cei din Oltenia (65,3%) (Culic, 2000:266).

(2) Din cealaltă perspectivă, atitudinile etnicilor maghiari față de români apar ca fiind favorabile. Totuși, un studiu efectuat de CCRI din Cluj în 1997 a obținut rezultate oarecum diferite. Cele mai interesante răspunsuri primite de cercetători sunt cele date întrebărilor referitoare la părerea pe care o au maghiarii despre români și invers. Românii tind să se considere amabili, inteligenți și toleranți, în timp ce maghiarii îi văd agresivi și egoiști. Întrebați ce părere au despre maghiari, românii au emis păreri similare celor pe care maghiarii le au despre români (CCRI, 1997:27). Totuși, marea majoritate a ambelor grupuri au manifestat o relativă dorință de acceptare a celeilalte părți ca membru al familiei sau al cercului social, rezultat ce se înscrie în coordonatele studiului efectuat anterior de Abraham (1995).

În Etnobarometrul 2000, situația este diferită. Românii tind să se considere ospitalieri, cumsecade și harnici (stereotipuri vehiculate în poeziile patriotice), în timp ce maghiarii îi văd religioși, ipocriți (deoarece i-au perceput pe români ca nerespectându-și promisiunile față de minoritatea maghiară) și uniți (considerând capacitatea de a acționa în comun). Pe de altă parte, maghiarii se consideră harnici, civilizați și demni de încredere. Românii îi văd pe maghiari uniți (pentru realizarea intereselor colective), harnici și civilizați (Culic, 2000).

Regimul Ceaușescu a fost eficient nu doar în a preveni opoziția, dar și în a menține la minimum tensiunile interetnice aparente. Amestecul de teamă și naționalism extrem folosit în toată perioada comunistă a avut în mod cert efect în suprimarea tensiunilor dintre grupurile etnice. Începând din 1990 s-a înregistrat o acutizare alarmantă a sentimentului anti-minoritate în rândul populației majoritate. Cea mai vehementă organizație a fost, fără îndoială, *Vatra Românească*, organizație extremistă înființată la Târgu Mureș la începutul anilor '90. De la început, *Vatra* s-a folosit de argumentul istoric că „românii au fost primii în Transilvania“ și, în consecință, maghiarii nu au nici un drept să fie acolo. „Dorințele românilor din Transilvania trebuie să fie prioritare deoarece ei reprezintă majoritatea“. *Vatra* susținea și că românii au mai multe drepturi decât oricare minoritate, inclusiv minoritatea maghiară (Adamson, 1995:385). Chiar dacă părerile unui grup extremist nu reflectă neapărat părerea majorității populației, într-un climat economic instabil ele pot dauna foarte mult relațiilor interetnice. *Vatra* a scos publicații extremiste în martie 1990, imediat înainte și după evenimentele violente (vezi mai sus). Acestea prezentau maghiarii drept „a cincea coloană“ a României, iar momentul apariției *Vetrei* sugerează o legătură a acesteia cu violențele. În mod cert, ea a reușit să aducă problema etnică în prim-planul scenei politice, unde a fost abil manipulată de Iliescu pentru a câștiga capital politic și a câștiga confortabil alegerile două luni mai târziu (ibid. 1995:387).

Deteriorarea relațiilor dintre majoritate și minoritatea maghiară începând din 1990 s-a caracterizat prin violențele interetnice de la Târgu Mureș, din martie. În regimul Ceaușescu astfel de sentimente nu erau niciodată exprimate în mod deschis. Pentru a îmbunătăți situația, este nevoie de mai multă

responsabilitate din partea mass mediei de ambele limbi și cel puțin disponibilitatea fiecăreia de a lua în considerare punctul de vedere al celeilalte. De la sfârșitul lui ianuarie 1990, prăpastia dintre minoritatea maghiară și populația majoritară a ieșit clar la lumină. Frontul Salvării Naționale a propus un program ce conținea doar referiri superficiale la minorități. Reacția personalităților publice maghiare a fost gravă, László Tőkés prezicând că „diferențele dintre naționalități s-ar putea ascuți în mod periculos în România“. Naționalitatea maghiară era criticată la acel moment pentru că dorea să pună imediat capăt tuturor problemelor pe care i le cauzase Ceaușescu. Această nerăbdare, combinată cu violențele de la Târgu Mureș, a constituit pentru Frontul Salvării Naționale axul în jurul căruia și-a desfășurat campania electorală, exacerbând și mai mult sentimentul anti-maghiar existent (Gallagher, 1995:85-97). O dată cu schimbarea conducerii, în 1996, s-a sperat în îmbunătățirea semnificativă a relațiilor, cu toate că lupte interne zdruncinau coaliția formată la acel moment.

2.3.3 Relațiile cu alte minorități, dacă există

Legăturile dintre minoritatea maghiară și celelalte minorități sunt foarte limitate și există mai mult la nivel local decât național. Studiile întreprinse în vederea examinării opiniilor maghiarilor în legătură cu alte minorități din România arată o atitudine pozitivă față de aproape toate grupurile, deși intensitatea acestui sentiment pozitiv tinde să varieze în funcție de cealaltă minoritate. De exemplu, atitudinea față de minoritatea germană s-a dovedit a fi foarte puternic pozitivă, în timp ce cea față de romi a fost doar slab pozitivă. Relațiile cu celelalte minorități trebuie plasate undeva între cele două (Abraham, 1995:336). Maghiarii percep populația germană în mod foarte pozitiv. Ei îi consideră pe germani ca civilizați, harnici, inteligenți, întreprinzători și de încredere (Culic, 2000:263). Atât românii, cât și maghiarii împărtășesc aceeași opinie (aceleași stereotipii negative) față de populația romă: murdari, hoți și leneși (Etnobarometru, 2000:70).

Instituțional, există colaborare la nivel local. Dar, la nivel național, această colaborare nu funcționează din cauză că sfera de interes a maghiarilor este mai largă decât cea a celorlalte minorități. Celelalte minorități nu se arată dispuse să sprijine revendicările minorității maghiare deoarece nu doresc să intre în conflict cu românii. Atunci când minoritatea maghiară a încercat să coopereze cu alte minorități, această încercare a eșuat, deoarece interesele minorității maghiare treceau dincolo de obiectivele celorlalte. Trebuie, de asemenea, observat că celelalte minorități sunt mai mici și au o identitate mai puțin puternică decât cea a maghiarilor.

Strategia germanilor a fost diferită în perioada comunistă. Ei au decis să părăsească țara. Numărul lor a scăzut dramatic la începutul anilor '90. Doar germanii mai în vârstă au rămas în România. Singura minoritate care este suficient de numeroasă și care are o intenție clară de a dezvolta o societate paralelă este minoritatea maghiară.

2.3.4 Relațiile dintre regiunile locuite de minorități și autoritățile centrale

Având în vedere că maghiarii trăiesc în toate regiunile țării într-o măsură mai mare sau mai mică, este imposibil de vorbit despre relații între regiunile pe care le populează și autoritățile de stat. Cel mai demn de menționat aspect se referă la faptul că există lideri locali ai etnicilor maghiari, aleși de populație (primari și viceprimari). Totuși, puterea în România continuă să fie foarte centralizată, iar prefecții, care sunt reprezentanți ai guvernului, pot cu ușurință obstrucționa măsurile luate la nivel local. După alegerile din 2000, UDMR a obținut doar poziții de viceprimar.

Modificările recente aduse legislației (vezi secțiunea 5.2) în domeniul învățământului și administrației publice locale garantează maghiarilor (și celorlalte minorități) dreptul de a primi educație în limba maternă și de a folosi limba maternă în raport cu persoanele ce lucrează în administrația publică locală. Totuși, aplicarea acestor legi nu se face simplu și este împiedicată de anumiți factori la nivel local și central.

3. LIMBA

3.1 Descrierea limbii

3.1.1 Familia lingvistică

Limba maghiară este o limbă uralică. Se crede că provine din ramura estică, sau ugrică, a limbilor fino-ugrice, care mai includ finlandeza, estoniana și câteva limbi izolate, vorbite de minorități ce trăiesc în Europa de Est și Siberia. Cu aproximativ două milenii și jumătate – trei milenii și jumătate în urmă, ea s-a desprins de acest grup și a dezvoltat forma pe care o are astăzi (Abondolo, 1998:428). Cu excepția structurii gramaticale, limbile aparținând acestui grup nu se aseamănă, iar vorbitorii uneia dintre ele nu-i înțeleg neapărat pe vorbitorii celorlalte.

3.1.2 Dialecte și unitate; conștiință lingvistică

Aproximativ 1,7 milioane de oameni din România și 14 milioane în întreaga lume folosesc limba maghiară și dialectele acesteia (Abondolo, 1998:428). Orice informație legată de „minoritatea maghiară din România“ include secuii din Transilvania și ceangăii din Moldova, pe lângă maghiarii răspândiți pe tot cuprinsul țării, deși ei sunt concentrați în Transilvania. Atât secuii, cât și ceangăii vorbesc un dialect al limbii maghiare, iar cultura lor, deși distinctă, este înrudită cu cea a etnicilor maghiari din regiune. Membrii tuturor celor trei grupuri vorbitoare de limbă maghiară din Transilvania se pot înțelege între ei cu multă ușurință.

3.1.3 Instrumente ale cunoașterii: descrierea limbii și normelor (istoria formei scrise a limbii și a standardizării sale)

Vorbitorii limbilor de origine latină nu regăsesc nimic familiar în structura gramaticală și nici în morfologia limbii maghiare. Limba maghiară este o limbă aglutinantă, care utilizează un sistem de prefixe și sufixe adăugate cuvintelor-„rădăcină“ în locul prepozițiilor din limbile latine. Maghiarii folosesc alfabetul latin, la care se adaugă vocalele accentuate. Accentul cade întotdeauna pe prima silabă.

3.2 Istoria limbii

3.2.1 Origine

Se presupune că limba maghiară își are originile în ramura estică, sau ugrică, a limbilor fino-ugrice (vezi secțiunea 3.1.1).

3.2.2 Evoluție

În cursul procesului de dezvoltare până la forma în care este vorbită astăzi, limba maghiară a împrumutat din multe alte limbi. Aceste împrumuturi provin din patru surse principale: iraniană, turcă, slavă și vest-europeană. Unele împrumuturi s-au făcut în perioada traversării Bazinului Carpatic, altele în perioada invaziilor din partea altor culturi.

Împrumuturile de origine iraniană au pătruns în limba maghiară cu 3.500 de ani în urmă, sau în perioada scindării unității fino-ugrice. A doua sursă, turcă, a acționat în trei valuri: în jurul secolelor al IX-lea, al XII-lea și al XIII-lea, când triburile vorbitoare de turcă s-au așezat pe teritoriul de astăzi al Ungariei, precum și în timpul ocupației turce (1526 – 1698). Limbile slave au tins să influențeze vocabularul religios și legat de agricultură, în timp de limbile vest-europene, cu influențe tradiționale prin introducerea de cuvinte de origine germanică, și-au adus contribuția prin adăugarea unor cuvinte de origine franceză și italiană (Abondolo, 1998:453).

3.2.3 Producția culturală în limba maghiară (literatură, tradiție orală)

Mulți mari scriitori și poeți maghiari pot fi menționați pe teritoriul Transilvaniei din România de astăzi. În 1690, Mikes Kelemen dădea ceea ce avea să fie desemnat „piatra de hotar a prozei literare maghiare“.

Alți autori vestiți din „vârsta de aur“ a literaturii maghiare, printre care și Petőfi Sándor și Arany János, provin tot din Transilvania. Ady Endre (1877 – 1919) este unul din poeții de frunte ai simbolismului maghiar și un faimos jurnalist al perioadei de dinaintea primului război mondial, al cărui nume este cunoscut oricărui școlar maghiar, deși originea sa transilvană este destul de rar menționată (Chinez, 1997:37).

Fapt este că nu s-a vorbit deloc despre literatura din Transilvania înainte de primul război mondial, probabil din cauza unirii Transilvaniei cu Ungaria în 1867. Totuși, Transilvania este cunoscută drept inimă a literaturii maghiare.

Etnicii maghiari ce trăiesc în prezent în România sunt foarte mândri de literatura lor și de cei care au creat-o. Personalitățile literare se bucură de o deosebită apreciere. De importanță specială este Sütő András, binecunoscut poet și eseist.

3.3 Date sociolingvistice curente

3.3.1 Teritoriul în care se folosește limba

România este compusă din șapte regiuni principale, toate având populație maghiară, după cum s-a arătat în secțiunea 2.1 de mai sus.

În afara României, în statele Europei Centrale se mai găsesc comunități maghiare în alte șapte state, cel mai mare număr de maghiari trăind, desigur, în Ungaria. Maghiarii din România reprezintă cea mai mare minoritate națională din Europa, cu excepția fostei Uniuni Sovietice (Federația Internațională Helsinki, 1988:11). Există populație maghiară și în Austria, Croația, Republica Cehă, Slovacia, Slovenia, Ucraina și Republica Federală Iugoslavia. Unele dintre acestea sunt semnificative sub raport numeric. În plus, America de Nord este căminul unor comunități ale etnicilor maghiari. Cei mai mulți trăiesc în Statele Unite, iar populația maghiară din Canada ocupă al treilea loc între populațiile ce provin din Europa de Est. În ceea ce privește limba, este greu de determinat câți vorbitori de limbă maghiară există între aceștia și în ce măsură o utilizează.

3.3.2 Numărul de persoane care utilizează această limbă (pe teritoriul țării și între emigranți)

Există aproximativ 14 milioane de vorbitori ai limbii maghiare în întreaga lume. Dintre aceștia, 10.068.500 sunt locuitori ai Ungariei. Conform ultimului recensământ din România (1992), 1.624.959 persoane au declarat ca limbă maternă maghiară; dintre aceștia, 1.590.290 s-au declarat maghiari (97%) (Trebici, 1996/1:113). Pe lângă Statele Unite și Canada, există câteva state europene care au populație de naționalitate maghiară. În unele dintre aceste țări, populația maghiară se identifică drept minoritate națională (adică Republica Federală Iugoslavia, Slovacia, România). În alte cazuri, maghiarii sunt imigranți fie de dinainte de venirea la putere a regimului comunist sau de imediat după căderea acestuia. Pentru mai multe detalii, vezi Grupul pentru Drepturile Minorităților, 1997. Libertatea de a folosi limba maternă diferă mult de la țară la țară.

3.4 Libertatea de expresie în limba minorităților

3.4.1 Nivelul de acceptare sau de respingere a limbii comunităților

În România, limba maghiară este vorbită în particular și în public. După cum prevede Constituția, în România limba oficială este limba română. După cum subliniază János Péntek (consultant în probleme lingvistice al UDMR), limba română are o poziție privilegiată față de celelalte limbi vorbite în țară. Autorul remarcă faptul că acest privilegiu este conferit limbii române de statutul său de limbă oficială, în vreme ce celelalte limbi au „un statut inferior, sunt juridic subordonate și au utilizare limitată“. Acest statut are repercusiuni și asupra Legii Învățământului (Nr. 84/1995) (vezi 6.1) și asupra utilizării acestor

limbi în situații oficiale. Politica lingvistică nu este explicită și nu se manifestă printr-o Lege a Limbilor. Mai mult, România nu a ratificat Carta Europeană a Limbilor Regionale și Minoritare (29 iunie, 1992).

3.4.2 Mijloace prin care statul protejează sau împiedică utilizarea limbilor minorităților

Conform Constituției, „Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen “ (Constituția României, Art. 23/5). În ceea ce privește învățământul, „Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.“ (Constituția României, Art. 32/3). Limba maghiară este limbă de instruire la toate nivelurile prevăzute de Legea Învățământului 84/1995 și 151/1999, deși există restricții în cadrul unor anumite materii (vezi secțiunea 6). Legea Administrației Publice Locale (vezi secțiunea 5.2) conține prevederi referitoare la utilizarea limbii maghiare (și a limbilor altor minorități) în raport cu funcționarii publici. Dar nu există referiri concrete și condiții specifice pentru ca această lege să poată fi aplicată; implementarea ei este interpretabilă. Se perpetuează disputa asupra necesității ca problemele legate de limbă să fie reglementate printr-o lege care să privească toate minoritățile în general, sau să facă subiectul unei legi speciale a limbilor. În prezent nu există o lege a limbilor în România. Totuși, Constituția conține unele prevederi referitoare la utilizarea limbii în instanță judecătorească (Art. 23/5 și 127/1 și 2), învățământ (vezi mai sus) și identitate (Art. 6/1 și 2) (Constituția României).

4. RELIGIA

4.1. Identificarea minorității religioase

4.2. Libertatea religioasă de care se bucură

4.3. Raporturile cu comunitatea religioasă predominantă și cu celelalte comunități

4.4. Mijloace prin care protejează sau împiedică activitățile minorităților religioase

Constituția României prevede libertatea credinței religioase (Art. 29/1), dar, după cum a menționat Varga Attila (date UDMR), nu există o lege a religiilor existente. A existat un proiect de lege care încerca să asigure supremația bisericii ortodoxe, declarând-o biserică națională. După cum a menționat Varga (date UDMR), există episcopii (dioceze) ortodoxe în zonele în care trăiesc puțini credincioși ortodocși, în special în localitățile cu populație majoritar maghiară.

În România, populația maghiară nu este omogenă și nu are afiliere religioasă omogenă. Conform recensământului din 1992, membrii minorității sunt aderenți ai mai multor credințe, dintre care două exclusiv îmbrățișate de maghiari. Biserica Reformată (Calvinistă) are 801.577 credincioși de origine etnică maghiară (765.370 la recensământul din 1992), în cele două dioceze transilvane de la Cluj și Oradea. Biserica Unitariană are un număr semnificativ mai mic de credincioși, 76.333 maghiari (74.021 în recensământul din 1992), dintre care majoritatea sunt locuitori din județele Brașov, Cluj, Mureș, Harghita și Covasna, ultimele două fiind covârșitor maghiare.

Biserica Romano-Catolică are un mare număr de credincioși maghiari. Biserica este organizată în șase dioceze episcopale în București, Alba, Iași, Timișoara, Oradea și Satu Mare. Aproximativ 700.000 (669.420 conform recensământului) din cei 1.144.820 aderenți sunt membri ai minorității maghiare, ceea ce înseamnă că maghiarii reprezintă cel mai mare grup etnic al bisericii.

Majoritatea celor 21.160 (12.842 în recensământ) de membri ai cultului evanghelic sinodo-presbiterian sunt, de asemenea, membri ai minorității maghiare. Biserica are două protopopiate cu sediul la Arad și Brașov și un total de 45 de biserici în cele 38 de parohii.

Alte biserici cu un număr mai mic de aderenți maghiari, sunt biserica adventistă (12.845, adventistă de ziua a șaptea (8.820), penticostală (4.339) și creștină după evanghelie (2.393) (recensământul din 1992).

Folosirea limbii materne în serviciul religios este garantată (Constituția României, Art. 29), iar statul a acordat sprijin financiar începând din 1990 pentru a permite religiilor minorităților să își construiască

biserici (deși există încă disensiuni între Biserica Ortodoxă și anumite alte biserici asupra retrocedării proprietăților confiscate bisericilor în perioada comunistă).

5. STATUT JURIDIC GENERAL

5.1 Trecut

Problema legată de statutul juridic al maghiarilor din România a început în 1918, anul în care Transilvania și România s-au unit. În declarația de la Alba Iulia (18 noiembrie/1 decembrie 1918 – www.cimec.ro/Istorie/Unire/alba.htm) se prevedea că trebuie să existe „libertate națională totală pentru toate popoarele conlocuitoare“. Declarația menționa dreptul minorității de a-și folosi propria limbă în învățământul de stat, administrația publică, precum și în instanța judecătorească. Se menționa, de asemenea, dreptul de a avea reprezentare proporțională în forul legislativ și în cel executiv. La Alba Iulia au fost proclamate principiile de bază atât pentru întemeierea noului stat român, cât și a drepturilor minorităților naționale. Ele au fost stipulate într-un singur document, aceasta însemnând o garanție politică din punctul de vedere al oficialilor români din acea vreme.

În 1923, când a fost proclamată Constituția noului stat român, țara a fost declarată stat unitar național, iar problema națională era abia menționată, contrazicând intențiile declarate inițial. Partidul Național Maghiar, al doilea partid ca mărime în Parlamentul român de după alegerile din 1928, a cerut ca nemulțumirile minorităților naționale să fie rezolvate prin Liga Națiunilor.

În domeniul administrației publice, exista tradiția de a garanta minorităților libertatea de a folosi limba maternă în instanța judecătorească și în raport cu funcționarii publici. Articolul 8 al Statutului Minorităților din 1945 permitea utilizarea limbilor minorităților în tribunale și instanțele inferioare cu jurisdicție în zone în care peste 30% din populație vorbea o limbă minoritară. Articolul 10 al aceluiași document dădea aceleași drepturi minorităților din acele zone în raport cu autoritățile locale și regionale. Articolul 12 prevedea că funcționarii publici din astfel de zone trebuie să stăpânească bine limba respectivei minorități.

Chiar și Constituțiile din 1948 și 1952 garantau minorităților naționale drepturile fundamentale ale omului, deși naționalismul puterii comuniste începuse să devină evident. Chiar dacă Regiunea Autonomă Maghiară (vezi 1.1) fusese creată din rațiuni în principal propagandistice, această regiune a fost și singura în care limba maternă era folosită în viața publică; folosirea ei era restrânsă în celelalte teritorii locuite de maghiari.

Ca în multe alte țări din regiune, drepturile de tot felul existau doar pe hârtie în regimul comunist. În perioada interbelică, un număr substanțial de maghiari au fost cuprinși în Partidul Comunist Român, în special la nivel local (Lazăr, 1998). După revoluția maghiară din 1956, comuniștii români au început să împingă maghiarii spre periferia partidului. Sub Ceaușescu, drepturile și libertățile maghiarilor au fost tratat restrânse.

Constituția așa-numitei „republici socialiste“ din 1965, elaborată în anul în care a venit Ceaușescu la putere, conținea articole care proclamau egalitatea în drepturi a minorităților naționale și articole referitoare la dreptul de a folosi limba maternă în raport cu administrația locală [Articolele 22 și 102] (Weber, 1998:213).

În acei ani, când noua putere începuse procesul de independentizare față de Uniunea Sovietică, problema naționalismului devenise un eficient instrument ideologic și propagandistic. În acest fel, Partidul Comunist Român a încercat să consolideze unitatea națională, prevăzând în programul său ideologic ideea unei societăți românești omogene. Comuniștii urmăreau să creeze o națiune omogenă din punct de vedere etnic. În vederea realizării acestui deziderat, au intenționat să folosească procesul gradual de eliminare a diferențelor naționale, proclamând marxism-leninismul ca mijloc de asimilare a diverselor minorități din România (Pons, 1999:27).

Din punct de vedere juridic, în perioada comunistă, minorităților li s-au oferit anumite drepturi și li s-au făcut anumite concesii care, mai târziu, le-au fost luate înapoi. În fapt, aceste drepturi erau limitate. În domeniul învățământului, legea de dinainte de 1989 era de fapt, în anumite privințe, mai puțin restrictivă decât cea adoptată ulterior. Teoretic, era posibil studiul unei mari varietăți de materii în limba maternă, dar în fapt, instituirea de către comuniști a cotelor, a determinat scăderea treptată numărului unor astfel de clase (vezi secțiunea 6.1). Totuși, Statutul Naționalităților și Legea Învățământului Nr. 28/1978 garantau minorităților o oarecare libertate în perioada comunistă, libertate care, susțin ele, le-a fost revocată prin noua lege a învățământului din 1995. De fapt, chiar dacă reglementările comuniste ofereau mai multe libertăți, aplicarea acestora nu a fost niciodată cu adevărat eficientă, în parte din cauza abordării dogmatice menționate mai sus și, în parte, din cauza sentimentelor naționaliste care împiedică până și astăzi funcționarea unui sistem democratic care să respecte toate minoritățile, inclusiv cele etnice.

5.2 Prezent

Pe plan intern: Pe parcursul diverselor perioade politice începând din 1990, retorica naționalistă a reprezentat o trăsătură caracteristică politicii românești. Aceasta a dus la înaintarea unor proiecte de legi, dintre care unele au ajuns legislație, care încălcau prevederile Constituției, restrângând drepturile minorităților la anumite niveluri. Anumite articole au fost în contradicție și cu unele acorduri internaționale semnate de România prin care guvernul se obligă să protejeze drepturile minorităților. Este interesant de observat că nicăieri în Constituția României nu este definit termenul de „minoritate națională“, cu toate că acesta este utilizat de câteva ori (Weber, 1998:199, 212).

Constituția: Constituția prezentă, adoptată la 21 noiembrie 1991, și în vigoare din 8 decembrie 1991, conține prevederi pentru membrii minorităților naționale în mai multe rânduri, deși referirile se fac la cetățenii români ca indivizi. Drepturile colective nu apar în Constituție.

Primul articol declară România stat național, a cărui limbă oficială este limba română. Aceste prevederi au ridicat problema loialității declarate față de statul român, introducând un element discriminatoriu, antidemocratic. Înțelesul noțiunii de „stat național“, după cum observă Andreescu (Andreescu, 2000), „poate fi interpretat, în spiritul Convenției Europene pentru Drepturile Omului și al Convenției Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale, în sens civic, astfel încât să se refere mai degrabă la comunitățile de cetățeni decât la o comunitate stabilită pe criterii etnice“. Mai mult, sensul etnic al conceptului de „națiune“ este îngustat nu doar de declarațiile politice, ci și de scrierile doctrinare. După cum menționează Andreescu, *Constituția României. Comentarii și Adnotări*, publicată de „Monitorul Oficial“ sub semnătura autorilor Constituției înșiși (I. Deleanu, A. Iorgovan, I. Muraru, F. Vasilescu, I. Vida) definește națiunea drept „o comunitate de origine etnică“ (citată de Andreescu, 2000:4).

Articolul 4 (2) afirmă că „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială“.

Constituția a stabilit câteva drepturi fundamentale ale minorităților, ca de exemplu:

Articolul 6 prevede dreptul la identitate.

- (1) „Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase“.
- (2) „Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.“

Articolul 32 prevede dreptul la educație în limba maternă:

(3) „Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.“

Articolul 59 prevede dreptul la reprezentare parlamentară:

(2) „Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație.“

Articolul 127 prevede dreptul la folosirea limbii materne în instanțele judecătorești:

(2) „Cetățenii aparținând minorităților naționale, precum și persoanele care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.“

Alte articole ale Constituției, însă, au fost considerate discutabile.

Învățământ: Începând din 1989, legislația în domeniul învățământului are prevederi specifice pentru minorități. Constituția, desigur, se ocupă de această problemă. În articolul 32 (3) se menționează: „Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.“

Legea învățământului, introdusă în iunie 1995, a fost cea mai controversată lege adoptată referitoare la drepturile minorităților. Ea a fost întâmpinată cu critici severe din partea membrilor diverselor grupuri minoritare, cu precădere din partea maghiarilor. Una dintre nemulțumiri se referea la faptul că legea nu păstra drepturile educaționale pentru minorități nici măcar la standardele din perioada comunistă (Weber, 1998:215).

Articolul 118 al legii corespunde Constituției, afirmând că „Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă la toate nivelurile și formele de învățământ, în condițiile prezentei legi.“

Pentru cei care învață în limba maternă mai prevede că „În învățământul gimnazial se introduce, la cerere, ca disciplină de studiu, Istoria și tradițiile minorităților naționale, cu predare în limba maternă. Programele analitice și manualele la această disciplină sunt aprobate de Ministerul Învățământului. [Articolul 120(4)]. Legea mai prevede „o reprezentare proporțională a cadrelor didactice din rândul minorităților, cu respectarea competenței profesionale“ în conducerea școlilor și unităților de învățământ.

Minoritățile au interpretat, totuși, alte prevederi ca aducând atingere învățământului în limba maternă. Printre acestea se numără Articolul 120(2) care afirmă că, „În învățământul gimnazial și liceal, Istoria românilor și Geografia României se predau în limba română, după programe și manuale identice cu cele pentru clasele cu predarea în limba română. Examinarea la aceste discipline se face în limba română. În învățământul primar, aceste discipline se predau în limba maternă.“ Disensiunile au fost create de utilizarea expresiei „istoria românilor“, spre deosebire de „istoria României“, cum specifica clauza anterioară, formulare care cuprinde toți cetățenii români, indiferent de origine etnică, precum și obligativitatea studierii celor două materii în limba română.

În unele domenii, învățământul în limba maternă este imposibil. Se afirmă că „În învățământul de stat profesional, liceal - tehnic, economic, administrativ, agricol, silvic, agromontan - , cât și în învățământul postliceal, pregătirea de specialitate se face în limba română, asigurându-se, în funcție de posibilități, însușirea terminologiei de specialitate și în limba maternă.“ [Articolul 122(1)]. Singura referire făcută la limbile minorităților a fost o mică concesie, și anume predarea terminologiei de specialitate în limba maternă va fi asigurată „în funcție de posibilități“. Învățământul superior în limba maternă a avut de suferit și el, reducându-se numărul specialităților ce pot fi studiate în limbile minorităților.

Mult criticate au fost și prevederile referitoare la examenele de admitere în universități. Legea prevedea că „În învățământul de toate gradele, concursurile de admitere și examenele de absolvire se susțin în limba română. Concursuri de admitere și examene de absolvire pot fi susținute în limba maternă la școlile, clasele și specializările la care predarea se face în limba maternă respectivă, în condițiile prezentei legi. Totuși, pentru a absolvi liceul și pentru a fi admis în învățământul superior este necesară trecerea anumitor teste. Accesul la învățământ în limba maternă la nivel superior este foarte limitat. De aceea, limba în care un candidat, membru al unei minorități, trebuie să susțină un astfel de

examen este de importanță vitală. Studenții aparținând minorităților au puține șanse de a trece cu succes examenele atunci când limba de examinare este limba română. De aceea ei sunt mai bine pregătiți dacă au urmat măcar liceul în limba română, opțiune „sugerată“ de lege (Weber, 1998;218).

Nemulțumirile legate de această lege au fost atât de larg împărtășite și atât de zgomotoase, încât, la scurt timp după adoptarea legii, Guvernul a emis Ordonanța de Urgență Nr. 39 din 14 iulie 1997 pentru a o amenda. Această ordonanță include modificări ale paragrafului referitor la pregătirea profesională, învățământul superior și examenele de admitere în universități. Legea Nr. 151 din 30 iulie, 1999 a abrogat, parțial, Ordonanța de Urgență. Articolul 8 (1) prevedea că „Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. Acesta se desfășoară, în condițiile prezentei legi, și în limbile minorităților naționale, precum și în limbi de circulație internațională.“ și (2) „În fiecare localitate se organizează și funcționează unități, clase sau formații de studiu cu limba de predare română și, după caz, cu predarea în limbile minorităților naționale, ori se asigură școlarizarea în limba maternă în cea mai apropiată localitate în care este posibil.“ (3) Articolul 9 a fost, de asemenea, modificat și s-au inclus prevederi atât pentru „organizarea unui învățământ trologic specific pregătirii personalului de cult“ pentru cultele recunoscute oficial de stat, cât și (4) posibilitatea de „a administra propriile instituții de învățământ“. Articolele 10 și 14 prevăd și ele posibilitatea de a învăța în limba maternă. „În învățământul de stat profesional, liceal și postliceal de specialitate, în care, la cerere și în condițiile legii, predarea se face în limba maternă la disciplinele de specialitate, este obligatorie însușirea terminologiei de specialitate și în limba română.“ (Art. 122)

Art. 123 prevedea, (1) „În cadrul instituțiilor de învățământ universitar de stat se pot organiza, în condițiile legii, la cerere, grupe, secții, colegii și facultăți cu predare în limbile minorităților naționale. În acest caz se va asigura însușirea terminologiei de specialitate în limba română. La cerere și prin lege se pot înființa instituții de învățământ superior multiculturale. Limbile de predare în aceste instituții de învățământ superior se stabilesc în cadrul legii de înființare.“ (2) „Se recunoaște dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a înființa și de a administra propriile instituții de învățământ superior particulare, conform legii.“ Această prevedere se aplică și „colectivelor, departamentelor, colegiilor, facultăților și instituțiilor de învățământ“ de stat, și se introduce prevederea că „La toate formele de învățământ în limba română sau în limbile minorităților naționale se poate înscrie și pregăti orice cetățean român, indiferent de limba sa maternă și de limba în care a urmat studiile anterioare.“

Problema examenelor de admitere în universități a fost din nou abordată, de această dată fără referire la limba română: „În învățământul de toate gradele și nivelurile probele de admitere și probele examenelor de absolvire pot fi susținute în limba în care au fost studiate disciplinele respective.“ (Guvernul României: 14 iulie, 1997).

Sistemul de învățământ din România este aproape integral finanțat de stat. Învățământul în limbile minorităților depinde de sistemul general de învățământ. În prezent există tendințe de a înființa instituții confesionale și/sau instituții de învățământ superior din fonduri private. În general, putem spune că procentajul de profesori maghiari a fost în scădere începând cu 1990 (Papp, 1998). Această situație se manifestă atât în învățământul școlar cât și în cel universitar.

Numărul de studenți maghiari în Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj (Papp, 1998 și *Învățământul pentru Minoritățile din România 1999/2000)

An universitar	Studenți	Studenți maghiari	
	Total	Număr	%
1989-1990	3.007	661	21,98
1990-1991	7.342	1.357	18,48
1991-1992	9.257	1.570	16,96
1992-1993	12.082	1.917	15,86
1995-1996	16.825	2.682	15,94
1999-2000*	22.727	4.904	21,57

Problemele legate de învățământ sunt cele mai delicate. Reprezentanții politici ai maghiarilor consideră că, pe termen lung, singurul mod de a păstra identitatea națională este acela de a produce intelectuali. Ei consideră că acest deziderat nu se poate obține decât dacă se înființează o universitate maghiară separată. Se argumentează că doar în aceste condiții maghiarii își vor trimite copiii la școli maghiare.

Nu există învățământ superior maghiar finanțat de stat. Totuși, există grupe cu predare în limba maghiară în cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, la peste 39 de specializări; în cadrul Universității de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, cu specializări în medicină, stomatologie și farmacie, și în cadrul Academiei de Dramă „Szentgyörgyi István” din Târgu Mureș. În anul universitar 1999 s-au înființat colegii cu grad universitar la Gheorgheni, Miercurea Ciuc, Târgu Secuiesc, Sfântu Gheorghe și Satu Mare. Câteva specializări oferă, cu începere din 1990, Universitatea Creștină „Partium” din Oradea, instituție privată de învățământ superior.

Administrația publică locală: Legea Nr. 69/1991 a Administrației Publice Locale a fost promulgată cu doar două luni înainte de adoptarea Constituției și, la fel ca și legea învățământului, a întâmpinat puternice critici din partea grupurilor minoritare. Cea mai controversată prevedere a fost introducerea obligativității utilizării limbii oficiale în administrație, după cum specifică Articolul 54(1): „În raporturile dintre cetățeni și autoritățile administrației locale se folosește limba română.” Paragraful 2 al aceluiași articol părea să conțină o prevedere adecvată pentru membrii minorităților: „Cetățenii aparținând minorităților naționale, în raporturile lor cu autoritățile administrației publice locale și serviciile acestora, se pot adresa oral sau în scris și în limba lor maternă.” În practică însă, această prevedere este anulată de paragraful 3 al articolului, care arată că „Cererile și actele prezentate în scris vor fi însoțite de traducerea lor autenticată în limba română.” Astfel, membrii minorităților naționale au fost obligați să piardă timp și bani în demersul de procurare a unor traduceri inutile. O altă repercusiune a fost aceea că rezoluțiile cererilor urmau să fie emise tot în limba oficială, ceea ce înseamnă că nu există nici o rațiune practică pentru care un membru al unui grup minoritar ar utiliza limba maternă în raport cu administrația publică locală.

În ceea ce privește consiliile locale sau județene, Articolul 26(2) stipulează că „Lucrările ședințelor se desfășoară în limba oficială a statului.” În practică, aceasta înseamnă că, chiar dacă la o ședință a unui consiliu local participă în totalitate membrii ai aceluiași grup minoritar, pentru a respecta litera legii, aceștia nu vor putea conduce ședința în limba lor maternă. Singura concesie făcută a fost aceea că „În unitățile administrativ-teritoriale în care minoritățile naționale au o pondere însemnată, hotărârile se aduc la cunoștința cetățenilor și în limba acestora.” [Articolul 30(3)].

Dreptul minorităților de a folosi limba maternă în instanță judecătorească și administrație a fost desconsiderat de lege, în contradicție cu angajamentele pe care România și le-a asumat prin Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale [Articolul 10(2)], Carta Europeană a Limbilor Regionale și ale Minorităților [Articolele 9 și 10] și Recomandarea 1201 (1993) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei [Articolul 7(3)] (Weber, 1998:213).

În mai 1997, noul guvern ales și-a dat seama că legea necesita modificări radicale dacă se dorea evitarea criticilor. S-au operat modificări la articolul referitor la limba în care se pot ține ședințele consiliilor locale. Noul articol permite utilizarea limbilor minorităților, la cerere, în acele ședințe la care o treime sau mai mult a consilierilor sunt membrii ai unei minorități. Documentele acestor ședințe trebuie însă redactate în limba română [Articolul 25920]. Articolul 23(6) prevede că ordinea de zi a întâlnirilor consiliilor locale va fi făcută publică în limbile minorităților în zonele în care acestea reprezintă cel puțin 20% din populația totală.

Una din situațiile care reclamau de urgență această modificare a fost folosirea limbii materne în raport cu administrația publică. Conform Ordonanței de Urgență, membrii grupurilor minoritare se pot adresa autorităților administrative locale oral sau în scris în limba maternă și vor primi răspuns în aceeași limbă [Articolul 58(2)]. Se menționează și traducători autorizați în cazurile în care personalul administrației locale nu cunoaște limba minorității [Articolul 58(4)]. Aceste decrete de urgență s-au dovedit atât de controversate, încât ele nu au fost încă aplicate. La trei ani de la adoptarea lui, decretul a fost declarat neconstituțional și a fost abolit. Statutul funcționarului public a fost adoptat în același registru. El prevedea că anumiți funcționari trebuie să cunoască limbile minorităților naționale în zonele în care cel

puțin 20% din populația totală a unității administrativ-teritoriale aparține minorităților naționale. Această prevedere este o consecință a prevederilor Convenției Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale, dar nu specifică clar obligația autorităților și nu stipulează nici o pedeapsă pentru cazurile de încălcare a legii (Varga, 2000).

De aceea, legislația internă a României reclamă modificări esențiale înainte de a putea fi considerată ca protejând drepturile minorităților, atât în teorie cât și în practică.

Pe plan internațional: Pe lângă articolele constituționale și legislația internă menționate mai sus, România este semnatară mai multor acorduri internaționale, în virtutea cărora se obligă să protejeze drepturile minorităților sale naționale. Articolul 20 al Constituției subliniază angajamentul României față de aceste acorduri, făcând din respectarea drepturilor tuturor cetățenilor săi piatra de temelie a legislației românești:

Articolul 20(2): „Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.“ Această prevedere este deosebit de semnificativă cu referire la Recomandarea 1201 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, prezentată mai jos.

La Conferința de Securitate și Cooperare Europeană (CSCE) (acum OSCE – Organizația), care a produs primul său document („Cartea Albastră de la Helsinki“) în 1975, România a intrat în sfera protecției internaționale a drepturilor omului. Imediat după căderea regimului comunist în Europa de Est, s-a semnat *Carta de la Paris pentru o Nouă Europă*, prin care statele CSCE se angajează „să încurajeze contribuția valoroasă a minorităților naționale la viața societăților noastre“ și „să îmbunătățească continuu situația acestora“ (CSCE, 1990).

Documentul Reuniunii de la Copenhaga al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a CSCE (1990) a subliniat necesitatea ca statele membre să continue să acționeze în sensul întării angajamentului asumat față de minoritățile naționale din propriile țări și din cadrul OSCE ca întreg. Cel mai demn de menționat punct al documentelor CSCE/OSCE este acela că ele nu sunt obligatorii, deși semnatarii au obligația politică de a le respecta așa cum au fost ele redactate.

Declarația Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor Aparținând Minorităților Naționale sau Etnice, Religioase sau Lingvistice, adoptată în decembrie 1992, afirmă că drepturile grupurilor menționate sunt garantate indiferent de statutul lor ca minoritate. Prin semnarea declarației, statele se angajează să adopte măsuri legislative de natură să protejeze aceste drepturi. Această declarație a fost inclusă și în acordul bilateral dintre România și Ungaria, discutat în continuare.

În 1993, România a devenit membru asociat al Consiliului Europei și, în consecință, a fost obligată să semneze și să implementeze prevederile documentelor Consiliului, cum ar fi *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, document de importanță majoră, în care Consiliul Europei definește standardele pentru drepturile omului. Articolul 4 al convenției interzice „discriminarea pe bază de sex, limbă, religie, convingere sau opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate, avere, naștere, sau orice alte împrejurări“. La momentul la care guvernul României a semnat documentul, unii membri ai Guvernului României susțineau că convenția era suficientă pentru a apăra drepturile minorităților în țară, cu toate că adoptarea legislației interne trebuia să fie făcută în termenii acordului (Weber, 1998:205). Guvernul României a votat un decret care prevedea pedepse pentru discriminare abia în august 2000. Din păcate, acesta este încă un decret pe care Parlamentul nu l-a ratificat și transformat în lege.

Cel mai controversat document semnat de guvernul român este, probabil, *Recomandarea 1201 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei*. Semnată în 1993, unele articole ale documentului au fost aduse în dezbatere cu referire la acordul bilateral dintre Ungaria și România. Politicienii și alții din România susțin că Articolele 11 și 12 în special reprezintă o amenințare la adresa securității societății românești, ignorând protejarea legislației interne. Termenii documentului au fost, în cele din urmă, redactați în tratat, cu o clauză adițională care afirmă că „Părțile semnatare sunt de acord că Recomandarea

1201 nu se referă la drepturi colective și nu impune obligația de a garanta persoanelor vreun drept la statut special de autonomie teritorială în baza originii etnice“ (Weber, 1998:208).

Tratatul de Înțelegere, Cooperare și Bună Vecinătate între România și Republica Ungară este un document complex, referitor la protecția minorităților naționale, semnat în toamna anului 1996 și ratificat de ambele țări în decembrie 1996. Incluzerea Recomandării 1201 în tratat a fost combinată cu Articolul 20(2) al Constituției României. Articolele 6 la 10 ale Recomandării garantează drepturi și prevăd remedieri efective în cazul nerespectării documentului. Ca exemplu al modului în care se operează practic, să considerăm Articolul 7(3) al recomandării, care afirmă că „În regiunile locuite de un număr substanțial de persoane aparținând unei minorități naționale, aceștia au dreptul de a folosi limba maternă în raport cu autoritățile administrative“; Articolul 119 al Constituției, care prevede că „Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiul autonomiei locale și pe cel al descentralizării serviciilor publice“. De aceea, Articolul 7 permite consiliilor locale să decidă ce se înțelege prin „număr substanțial“ și să impună apoi autorităților publice să folosească limbile minorităților în cazul în care aceasta se impune (Weber, 1998:210). Același lucru este valabil în ceea ce privește inscripțiile bilingve, problemă care a tins să creeze tensiune în trecut, mai ales în anumite zone ale Transilvaniei.

Singurul caz în care prevederea nu se poate aplica este folosirea limbilor minorităților în instanță judecătorească. Motivul îl constituie faptul că sistemul judiciar, spre deosebire de cel al autorităților administrative, este ierarhic; ca urmare, instanțelor inferioare nu li se permite să acționeze din proprie inițiativă așa cum li se permite consiliilor locale (Weber, 1998:211). Totuși, este important de menționat că s-a inclus Recomandarea 1201 în Tratat, deoarece ea are precedență față de legislația internă, conform Articolului 20(2) din Constituție.

Pe lângă adoptarea noii legislații, Guvernul României a înființat *Consiliul pentru Minorități Naționale* pentru a-și îndeplini obligațiile ce decurg din Convenția Europeană pentru Drepturile și Libertățile Fundamentale ale Omului (Dianu, 1997:2). Consiliul poate acționa în domeniul „problemelor legislative, administrative și financiare referitoare la exercitarea drepturilor de către persoane aparținând minorităților naționale în legătură cu păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, așa cum sunt ele definite de Constituția României, legislația în vigoare, precum și de tratatele și convențiile internaționale din care România face parte“ (Consiliul pentru Minorități Naționale, 1994:101).

Sub coordonarea Secretarului General al Guvernului, consiliul s-a dovedit ineficient de la bun început. Din această cauză, UDMR și-a retras reprezentanții după doar câteva luni, iar în final guvernul și-a dat seama că se impunea o schimbare radicală. Aceasta a luat forma înființării unui *Departament pentru Protecția Minorităților Naționale*, departament guvernamental, după alegerile din 1996. Conducătorul departamentului avea titlul de „Ministru pentru Minorități Naționale, mandatat de Primul Ministru, cu statut de membru al cabinetului“. În primele etape, Departamentul a manifestat o reală deschidere și s-a sperat ca, dată fiind oportunitatea, aceasta va duce la o reală schimbare în ceea ce privește statutul minorităților din România (Weber, 1998:246). *Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale* a fost subordonat *Ministerului Informațiilor Publice* și nu s-a bucurat de statutul anterior de la alegerile din 2000 până acum.

Doar faptul că s-au semnat unele documente nu garantează că minoritățile naționale la care se referă de fapt aceste documente vor beneficia de drepturile care li se garantează. Legislația existentă nu este suficientă pentru a garanta drepturile minorităților, cum ar fi folosirea limbii materne în instanță judecătorească sau libertatea de a studia orice materie dorită la toate nivelurile. România a ratificat *Convenția Cadru pentru Apărarea Minorităților Naționale* în aprilie 1995, incluzând prevederile acesteia în legislație, dar acestea au rămas neimplementate din lipsă de reglementări detaliate. Același lucru se poate afirma și despre *Tratatul de Înțelegere, Cooperare și Bună Vecinătate între România și Republica Ungară* care este, în opinia deputatului UDMR Varga Attila, „ineficient, inaccesibil și, în ultimă instanță, ignorat de ambele părți“ (Varga, 2000). Carta Europeană pentru Limbi Regionale și Minoritare (1992) nu a fost încă ratificată deoarece nu există consens în ceea ce privește acceptarea articolelor optionale de către statul român (Varga, 2000). De aceea, Guvernul României trebuie să

examineze problemele ridicate de legislația actuală și să propună modificări dacă se dorește ca minoritățile să se bucure în fapt de toate drepturile care li se garantează pe hârtie.

6. ÎNVĂȚĂMÂNTUL PENTRU MINORITĂȚI

6.1. Scurt istoric al sistemului de învățământ în raport cu minoritățile

Învățământul în limba maghiară în ceea ce azi este teritoriul României a avut o istorie lungă și de seamă. Unele instituții de învățământ din regiune ființează de peste 400 de ani. De exemplu, Liceul Reformat din Cluj a fost înființat în 1560, Liceul Teologic Reformat „Bolyai-Farkas“ din Târgu Mureș în 1577, iar Școala Catolică din Odorheiu Secuiesc în 1593 (Consiliul pentru Minorități Naționale, 1997:50).

După ce Transilvania și alte ținuturi din Imperiul Habsburgic au fost cedate Ungariei, în 1867, în întregul sistem de învățământ a fost lansată o politică a asimilare a non-maghiarilor. În ciuda legislației aprobate în următorii doi ani, prin care se proteja dreptul la învățământ în limba maternă (Legea Învățământului Primar, 1863, și Legea Naționalităților, 1869), au fost adoptate patru legi ale învățământului în 1879, 1883, 1891 și 1907 care urmăreau maghiarizarea personalului didactic, extinzând astfel predarea în limba maghiară și restrângând învățământul în limbile minorităților (Livezeanu, 1995:144-145). Această situație s-a menținut până la primul război mondial, când aranjamentele postbelice i-au pus pe maghiarii din regiune în postura de minoritate, totodată declanșându-se revanșa sub forma unei intense românizări a școlilor din regiune.

În perioada interbelică, bisericile maghiare și-au asumat responsabilitatea de a asigura educația. Naționalizarea proprietăților bisericilor din 1948 a însemnat că 150.000 de elevi și-au pierdut școlile în care puteau învăța în limba maghiară (UDMR, 1998:2). Dintre cele 1593 de școli confesionale naționalizate, 1.033 avuseseră limba de predare maghiară, iar 266 limba germană (Nagy, 2000).

În perioada comunistă, învățământului minorităților a avut de suferit ca rezultat al politicii de asimilare. Deși acest lucru nu s-a întâmplat decât după 1956, revolta maghiară și receptivitatea manifestată față de aceasta în rândurile maghiarilor din România au speriat guvernul României într-atât, încât a hotărât să adopte o politică mult mai drastică. Deschiderea față de învățământul maghiar în România datează de dinainte de 1952, când Petru Groza era prim-ministru al României. Groza vorbea limba maghiară și de aceea era dispus să manifeste o atitudine pozitivă față de învățământul în limba maghiară. În același timp, limba română a fost introdusă în toate școlile superioare și s-a lansat o nouă interpretare a istoriei României (IHF, 1988:37). De aceea, după cum arată István F. Nagy (Nagy, 2000), „înțeleapta“ politică a lui Petru Groza în probleme de învățământ nu a fost altceva decât o propagandă necesară negocierilor de pace după cel de al doilea război mondial. Curând după ce Tratatul de Pace a fost semnat, procesul de asimilare a fost intensificat. Pentru prima dată inspectoratele școlare județele au fost suprimate, iar numărul inspectorilor maghiari participanți la luarea deciziilor a scăzut.

După unirea universității maghiare Bolyai cu universitatea română Babeș la Cluj, în 1959, numărul materiilor cu predare în limba maghiară la nivel universitar a scăzut în mod drastic (László, 1993:19). De exemplu, științele aplicate nu erau predate în limba maghiară. Astfel, maghiarii care doreau să își completeze studiile în limba maternă erau constrânși la cariera didactică sau medicală. După așa-numita unire „voluntară“, în realitate ea a fost forțată, pro-rectorul maghiar al universității s-a sinucis în semn de protest față de continuarea distrugerii culturii maghiarii în România (Pilon, 1992:63).

Începutul regimului Ceaușescu în 1965 prevestea lucruri și mai rele pentru viitor. Politica de asimilare forțată a regimului a fost extinsă în toate domeniile vieții, învățământul fiind unul dintre cele mai importante. Nu a existat nici un dubiu în legătură cu atitudinea liderului față de educația multi-lingvistică. În 1973 el a declarat cu claritate, „nu putem înființa instituții speciale de fizică, chimie sau alte specializări pentru tinerii care nu cunosc limba română“ (Deletant, 1998:182). Acest subiect a creat disensiunea în rândul populației maghiare (vezi secțiunea 1.3), dar abuzurile au continuat și rapoarte neoficiale pretind că la mijlocul deceniului al șaselea toate fostele instituții de învățământ în limba maghiară fuseseră suprimate. Programele școlare au avut și ele de suferit de pe urma schimbării politice.

Manualele de istorie au fost treptat rescrise pentru a se concentra exclusiv pe contribuția românească la istoria Transilvaniei, excluzând cu desăvârșire maghiarii (Pilon, 1992:63, 64).

Deși Constituția din 1965 garanta minorităților învățământ în limba maternă la toate nivelurile, în practică acest lucru se întâmpla foarte rar sau deloc. Decretul Nr. 278/1973 stabilea un nivel minim pentru numărul elevilor din clasele cu predare în limbile minorităților. Pentru nivelul elementar acest număr era fixat la 25, iar pentru cel liceal la 36. Clasele cu predare în limba română nu cădeau sub incidența acestei prevederi; au fost raportate cazuri în care, deși se întrunea criteriul numeric, clase cu predare în limba maghiară au fost desființate, fără a se specifica un motiv. În plus, deseori profesorii repartizați la clasele cu predare în limba maghiară nu cunoșteau suficient de bine limba, iar materiile de specialitate se predau în limba română (IHF, 1989:35).

În anii '70, programul economic pentru industrializare intensivă reclama mai multă pregătire tehnică decât umanistă. În consecință, două treimi din materii erau tehnice și doar o treime umaniste, astfel încât minorităților le-a venit și mai greu să aibă acces la învățământ în limba maternă. În 1974, doar 1,4% din predarea în școlile tehnice se făcea în limba maghiară, iar cărțile tehnice erau rareori traduse în limbile minorităților. Faptul că examenele de admitere în universități se susțineau exclusiv în limba română a sporit, de asemenea, presiunea asupra părinților de a-și înscrie copiii la școli cu predare în limba română (România. Limbă, Educație și Moștenire Culturală, 2000).

Schimbări în populația școlară care învața în limba maghiară între 1948 și 1989 (cifre absolute) (pagina web a UDMR)

*procentul de elevi maghiari în populația școlară totală

Nivel	1948/49	%*	1964/65	%*	1989/90	%*	1999/00 ^a	%*
Grădiniță	27.101	17.1	35.902	10	45.350	5,3	40.207	6,5
Școală elementară	166.475	9.3	196.415	6,5	161.779	5,3	119.157	4,7
Liceu	12.969	18.6	14.749	4,3	31.637	2,5	26.430	3,8

Sursa: Învățământul pentru Minorități Naționale în România, anul școlar 1999/2000, 2000

6.2 Materiale didactice pentru minorități

Conform unui raport din 1997 al Consiliului Național pentru Minorități Naționale al Guvernului României, până în 1995 s-au modificat programele școlare și manualele pentru școli și secții, inclusiv școlile maghiare. Această acțiune s-a realizat cu sprijinul Băncii Mondiale. În școlile de stat, manualele sunt distribuite gratuit. S-au elaborat manuale speciale pentru predarea limbii române la clasele I-IV (7-11 ani) din școlile maghiare (Consiliul Național pentru Minorități Naționale, 1994:22). István F. Nagy arată că este necesară o perioadă de 2 ani pentru ca manualele să ajungă la elevii care învață în limbi ale minorităților. Mai mult, rațiuni tehnice, cum ar fi traducerea, numărul mai mic de cărți tipărite, absența specialiștilor din rândul minorităților naționale în forurile decizionale pentru elaborarea manualelor sunt factori ce împiedică accesibilitatea materialelor didactice pentru minorități (Nagy, 2000).

6.3 Poziția oficială

La suprafață, poziția guvernului în ceea ce privește învățământul pentru minorități este liberală și comprehensivă. Constituția adoptată în 1991 și legea învățământului introdusă în 1995 se ocupă de toate problemele minorităților. După cum s-a văzut în secțiunea 5.2, legislația este viciată și a fost criticată de către membrii grupurilor minoritare, în special de maghiari. Cererea adresată de UDMR cu referire la învățământ, formulată în octombrie 1977 la Târgu Mureș la al cincilea Congres al UDMR:

1. adoptarea de către Parlament a Decretului guvernamental de amendare a Legii Învățământului (30 iulie, 1999);
2. boicotarea măsurilor restrictive în ceea ce privește învățământul în limba maternă;
3. crearea (în cadrul învățământului de stat) a unui sistem de învățământ de limbă maghiară, incluzând toate profilurile necesare;

4. lărgirea sistemului de învățământ superior în limba maghiară (universitate maghiară de stat la Cluj și înființarea și sprijinirea unor instituții de învățământ superior în Secuime și în vestul țării);
5. tratarea diverselor probleme specifice ale comunităților etnice ce trăiesc răspândite pe teritoriul țării (satisfăcând necesitățile locale ale maghiarilor-ceangăi) (pagina web a UDMR)

În Legea Învățământului Nr. 84/1995, următoarele articole referitoare la pregătirea profesională și medicală sunt ambigue. Articolul 122(1): „În învățământul de stat profesional, liceal - tehnic, economic, administrativ, agricol, silvic, agromontan -, cât și în învățământul postliceal, pregătirea de specialitate se face în limba română, asigurându-se, în funcție de posibilități, însușirea terminologiei de specialitate și în limba maternă.“

Paragraful (2) al aceluiași articol se referă la limba în care se face pregătirea medicală: „În învățământul medical universitar de stat, în cadrul secțiilor existente, pregătirea de specialitate se poate face în continuare în limba maternă, cu obligația însușirii terminologiei de specialitate în limba română.“

Includerea expresiei „în funcție de posibilități“ înseamnă că instruirea profesională în limba maternă poate lipsi atâta timp cât nu este „posibil“ să se întâmple. În ceea ce privește pregătirea medicală, predarea în limba maternă în „secțiile existente“ este extrem de restrictivă, dar în prezent nu există angajamente din partea guvernului referitoare la înființarea de instituții cu predare în limba maternă.

Noua Lege a Învățământului adoptată în 1999 (în baza aceluși decret) include unele restricții în sfera învățământului în limbile minorităților. Ea nu permite reînființarea unei universități maghiare independente, de stat pentru comunitatea națională maghiară. Această solicitare este importantă pentru 66,9% dintre maghiarii din România (Etnobarometru, 2000), iar acum, după alegeri, UDMR tratează această problemă cu noul guvern.

6.4 Inițiative ale activiștilor

Societatea Bolyai, Uniunea Studenților Maghiari și Asociația Profesorilor Maghiari au lansat campanii prin care cereau un sistem de învățământ maghiar separat. Asociația Profesorilor Maghiari acționează în vederea îmbunătățirii calității învățământului școlar.

6.5 Situația actuală la diferite niveluri

Conform recensământului din România, din 1992, 95,3% din populația peste 12 ani fusese cuprinsă într-o formă de școlarizare de un oarecare grad (primară, liceală sau superioară), iar în cazul maghiarilor cifra este mai mare – 98% – plasându-i pe locul patru, după armeni, germani și croați. În ceea ce privește studiile superioare, situația etnicilor maghiari este mai puțin favorabilă, deoarece, în timp ce 5,1% din populația totală absolvise un colegiu sau o facultate, pentru maghiari procentul a fost de 3,6%. Din acest punct de vedere, maghiarii se situează pe poziția a zecea între cele 17 grupuri etnice din România (inclusiv românii) (Recensământul din 1992, vol. I).

Majoritatea etnicilor maghiari din România au nivel mediu de educație (liceu, școli profesionale și școli de meserii). Procentul înregistrat în acest sens de maghiari – 74,6% este cel mai favorabil în raport cu cel la nivel național, de 66,6% pentru populația de peste 12 ani. În comparație cu media națională de 4,7% pentru populația de peste 12 ani cu școlarizare elementară, procentul înregistrat în cazul maghiarilor se situează la un nivel relativ scăzut (2%) (Recensământul din 1992, vol. I).

Învățământ în limba maghiară se practică în grădinițe, școli primare, licee, precum și la nivel de învățământ superior (Consiliul Național pentru Minorități, 1994:20). Conform statisticilor guvernamentale din 2000 (Învățământul pentru Minorități Naționale din România, anul școlar 1999/2000, 2000) referitoare la anul școlar 1999/2000, 193.635 de tineri maghiari și 19.654 studenți maghiari au frecventat o formă de învățământ instituționalizată, fiind instruiți de un număr de 11.950 profesori. Din cei aproximativ 50.000 de etnici maghiari înscriși la grădinițe și școli cu predare în limba maghiară, 2.845, reprezentând 5,7%, învață limba maternă – limba maghiară – ca materie opțională. În plus, 10.000 de studenți de origine etnică maghiară sunt înscriși în instituții de învățământ superior (Consiliul pentru Minorități Naționale, 1997:49).

Legea Învățământului din 1995 (vezi secțiunea 5.2) nu rezolvă în mod corespunzător problema învățământului profesional. Această problemă este importantă în opinia UDMR, care susține că 60% din elevii maghiari ar dori să învețe o meserie (UDMR, 1998:3). Conform noii legi Nr. 151/1995, pregătirea profesională se face în limba maghiară (pentru 5.747 elevi) și germană (18 elevi), precum și învățământul postliceal (pentru 2.094 elevi în limba maghiară și pentru 99 în limba germană) (Învățământul pentru Minorități Naționale din România, anul școlar 1999/2000, 2000)

<i>Tipul de școală</i>	<i>1989/90</i> (%)	<i>1991/92</i> (%)	<i>1994/95</i> (%)	<i>1995/9</i> 6 (%)	<i>1996/97</i> (%)	<i>1997/98</i> (%)	<i>1999/00</i> (%)
<i>Grădinițe</i>	5,3	6,4	6,6	6,6	6,5	6,7	6,5
<i>Școli primare</i>	5,3	5,1	4,9	4,8	4,8	4,9	4,7
<i>Licee</i>	2,5	4,3	4,1	3,8	3,7	3,8	3,8
<i>Școli profesionale</i>	0,04	1,6	1,9	1,9	1,1	–	2,6
<i>Învățământ superior</i>	4,3	4,3	<i>lipsă date</i>	3,8	4,1	–	4,3

Se observă o tendință generală de scădere a numărului de elevi maghiari. Aproximativ o treime din cei care frecventează grădinița în limba maghiară își continuă studiile în licee românești.

6.5.1 Grădinițele și școala primară

Conform statisticilor guvernamentale pentru anul școlar 1996/97, s-au înregistrat 1.128 grădinițe, 481 școli primare (clasele I-IV) și 667 gimnazii (clasele V-VIII) care erau fie școli independente oferind predare exclusiv în limba maghiară, fie școli românești cu secții cu predare în limba maghiară.

6.5.2 Învățământul liceal

În România, învățământul liceal acoperă clasele 9 la 12 și cuprinde elevi cu vârsta între 15 și 18 ani. Conform statisticilor guvernamentale pentru anul școlar 1996/97, au existat 130 de licee cu limba de predare maghiară. Nu există licee speciale cu predare în limba maghiară pentru tinerii cu dificultăți de învățare.

6.5.3 Învățământul superior și cercetarea

Conform statisticilor guvernamentale, etnicii maghiari care urmează școala în România au aceleași șanse ca și etnicii români. În anul universitar 1996/1997 au fost înregistrați 10.000 de studenți de etnie maghiară în universitățile românești și în alte instituții de învățământ superior (Consiliul pentru Minorități Naționale, 1997:49). Un raport recent (1998) întocmit de UDMR susține că numărul celor care studiază în limba maghiară în liceu și la nivel superior a fost în continuă scădere în ultimul timp. Raportul examinează și numărul de etnici maghiari ce studiază în limba română, mai ales în domeniul juridic. În anul universitar 1995/96, doar 98 (0,8%) din studenții la drept din întreaga Românie erau de etnie maghiară. Această situație ridică o problemă evidentă pentru acei maghiari care trăiesc în comunități mai izolate și care doresc să găsească un avocat care cunoaște limba maghiară. UDMR a făcut cifrele de mai sus publice pe scară mai largă și a reușit să asigure un plus de 30 de locuri pentru studenții maghiari la Facultatea de Drept din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. UDMR recunoaște, totuși, că o astfel de măsură „nu oferă garanția unei noi generații de avocați” (UDMR, 1998).

Conform statisticilor din 1996 citate de raportul UDMR, dintre cei 10.000 de români implicați în studiu, 2,2% absolviseră o facultate/colegiu, în timp ce raportat la același număr de maghiari, procentajul a fost de doar 1,5.

Dreptul la învățământ în limba maternă a dus și la inepuizabila dispută legată de limba în care trebuie susținute examenele de admitere în universități. În prezent, examenele pot fi susținute la materiile de studiu în limba maternă. Această prevedere a stârnit resentimente în rândul studenților români și al altora. Se argumentează că studenții care au intrat în facultate pe baza rezultatelor obținute în urma unor examinări într-o limbă alta decât limba română nu pot obține aceleași rezultate ca și studenții români din

respectiva facultate. „Discriminarea pozitivă“ sau alocarea de locuri pentru studenți maghiari pur și simplu pentru că sunt maghiari este o altă sursă de insatisfacție în rândul comunității românești față de autoritățile universitare. Totuși, aceste luări de poziție nu iau în considerare dezechilibrul raportului de studenți minoritari în multe facultăți cu predare în limba română, cum ar fi dreptul și multe facultăți tehnice. Recenta propunere de a înființa o universitate de limbă maghiară se datorează prejudecății lingvistice manifestate față de etnicii maghiari la admiterea acestora în unele instituții de învățământ tehnice și profesionale.

În România există un număr suficient de maghiari, mai ales persoane în vârstă, care trăiesc în zone mai izolate, care necesită prezența unor doctori, avocați sau specialiști ai altor profesii care să cunoască limba maghiară. Dorința minorității maghiare de a avea o universitate de stat cu predare în limba maghiară a fost privită ca formă de „segregare etnică în învățământ“. APADOR-CH (Comitetul Helsinki Român) susține în raportul său din anul 1998 că standardele internaționale și documentele semnate de România permit înființarea unei astfel de instituții. S-a examinat situația în state ca Finlanda, unde minoritatea suedeză are mai multe instituții de învățământ în care își poate urma studiile în limba suedeză. De fapt acesta este compromisul la care s-a ajuns în final: secții suplimentare cu predare în limbile maghiară și germană adăugate Universității Babeș-Bolyai din Cluj, deși au existat disensiuni exprimate de către 48 de universități românești prin intermediul Forumului Civic Național Român. Urmează să vedem cât de eficientă va fi ideea în practică (APADOR-CH, 1998:141).

Nu există posibilitate de studiu pentru gradul doctoral în limba maghiară. De aceea, mulți studenți aleg să își continue studiile în Ungaria. Guvernul maghiar sponsorizează anual un anumit număr de candidați la programe doctorale în Ungaria. Puțini dintre aceștia se mai întorc în patria lor.

7. COMUNICAȚII ȘI MEDIA AUDIOVIZUALĂ

7.1 Statut juridic

Consiliul Național al Audio-Vizualului administrează media românească. La 19 mai, 1992, în baza Legii Audio-Vizualului, a luat ființă un organ alcătuit din 11 membri. Guvernul a fost criticat la acea dată, deoarece toți cei 11 membri erau de etnie română. Nemulțumirile erau justificate având în vedere că minoritățile reprezintă aproximativ 10% din populația totală a țării, deci ar trebui să aibă un reprezentant în Consiliul Audio-Vizualului (Raportul Helsinki, 1993:51).

Mai târziu, Consiliului Național al Audio-Vizualului a cooptat și un membru de etnie maghiară. Acest consiliu joacă un rol important în eliberarea de licențe către stațiile radio sau TV, unele dintre acestea difuzând în limbile minorităților etnice. Un alt aspect important se referă la reglementările legate de campaniile electorale la radio și televiziune. În septembrie 2000, aceste reglementări s-au modificat pentru a lărgi accesul minorităților etnice la acest tip de media; alte modificări s-au referit la limbajul folosit și la utilizarea anumitor simboluri (Balló, 2000).

7.2 Presă

Nu există legislație specifică referitoare la presă. Au existat dezbateri în Parlament despre necesitatea unei legi a presei, „dar majoritatea jurnaliștilor și alții au opinat că un cod civil adecvat ar trebui să constituie cadrul juridic potrivit și suficient pentru buna funcționare a presei scrise“ (Balló, 2000).

În mod curent există un mare număr de publicații de limbă maghiară (vezi adresele), multe cotidiene, altele săptămânale. Majoritatea acestora funcționează și sunt finanțate din fonduri private (Guvernul României, Consiliul pentru Minorități Naționale, 1994:85). Trebuie menționat faptul că în România există două cotidiene naționale și șapte regionale sau locale (Balló, 2000).

Importanța pe care o are presa de limbă maghiară depinde de zona țării la care ne referim. De exemplu, Clujul, oraș cu o populație maghiară de aproximativ 20%, are un primar anti-maghiar înverșunat, Gheorghe Funar. Ziarul de limbă maghiară din Cluj, *Szabadság*, este deosebit de important pentru populația maghiară a orașului, deoarece acesta se constituie ca o voce prin care se pot exprima cu referire

la problemele curente importante din regiune. În schimb ziarul *Heti Új Szó* din Timișoara are un număr mult mai mic de cititori. *Heti Új Szó* a fost inițial un cotidian, dar a fost necesară transformarea sa în săptămânal din cauza situației economice nefavorabile din prima jumătate a anilor '90.

Balló Áron, redactor șef al ziarului *Szabadság*, are altă părere în legătură cu factorii de succes ai unui ziar de limbă maghiară. Nu doar situația interetnică sau „nevoia unei voci“ pentru populația maghiară într-un climat de intoleranță îi motivează să cumpere ziarul. Spre exemplu, cotidiene de limbă maghiară din Oradea sau Satu-Mare, cum ar fi *Bihari Napló* and the *Szatmári Friss Újság*. Acestea servesc unei populații maghiare similare sub raport numeric cu cea căreia i se adresează *Szabadság* la Cluj, iar tensiunea interetnică din Oradea sau Satu Mare nu este atât de mare ca la Cluj. Totuși, *Bihari Napló* și *Szatmári Friss Újság* au la fel de mult succes ca *Szabadság*. Se pare, deci, că popularitatea acestor ziare este determinată de motive mai complexe (Balló, 2000).

7.3 Radio

Postul de radio de stat (AM) are zilnic o emisiune în limba maghiară, difuzată de la București (1 oră pe zi), Târgu Mureș (5 ore pe zi), Cluj (4 ore pe zi), Timișoara (1 oră pe zi). Acestea ajung la între 10 până la 100% dintre potențialii ascultători de etnie maghiară din România. Postul de radio de stat transmite emisiuni și în limbile altor minorități etnice, de exemplu în limba germană de la București și Timișoara (Balló, 2000).

Există și posturi de radio private (FM). Numărul posturilor sau programelor în limba maghiară sau în alte limbi ale minorităților etnice este mult mai mic decât proporția acestor minorități etnice raportată la întreaga populație. Etnicii maghiari din România ar putea avea și întreține mai multe stații de radio locale, regionale și naționale private, cu emisie de 24 de ore din 24. Față de această cerere și capacitate, există doar câteva astfel de stații locale și câteva private ce emit câteva ore în limba maghiară sau germană sau sârbă etc. Dar un oraș ca și Clujul, cu una dintre cele mai numeroase comunități etnice maghiare, duce lipsă de o astfel de stație locală (Balló, 2000).

7.4 Televiziune

Televiziunea publică de stat (TVR) are un program în limba maghiară, pe care îl transmite în mod regulat pe canalul 1 (TVR1, canal național) și pe canalul 2 (TVR2, un alt canal național în construcție, care nu ajunge încă la toți potențialii telespectatori de etnie maghiară), cu aproximativ 3 ore de emisie pe săptămână; timpul de emisie în limba maghiară este în scădere datorită unor reforme adoptate de consiliul TVR, începând din 1990. Emisiunile în limba maghiară transmise de TVR pe canalul 1 și 2 și de la Cluj durează aproximativ o oră pe săptămână în total. Studioul de televiziune de stat de la Timișoara emite în limba maghiară doar 15 minute pe săptămână (Balló, 2000).

Nu există post național privat de televiziune în limba maghiară și multe orașe cu populație numeroasă de etnie maghiară simt lipsa unor astfel de posturi locale. Totuși, există televiziuni locale sau prin cablu care transmit în limba maghiară în estul Transilvaniei, în așa-numita Secuime (Balló, 2000).

7.5 Internet

În ceea ce privește *site*-urile pe Internet, multe dintre acestea sunt administrate de publicații de limbă maghiară, iar altele sunt administrate din Ungaria. Organizații cu sediul în afara regiunii, cum ar fi Fundația Maghiară pentru Drepturile Omului cu sediul în Statele Unite, întrețin *site*-uri web. Singurul „Ziar pe Internet“ de limbă maghiară din Transilvania, intitulat *Transindex*, se editează la Cluj (Balló, 2000).

8. CONCLUZII

Sunt peste o mie de ani de istorie comună româno-maghiară pe teritoriul transilvan, iar conflictele nu au ocolit-o. Cele două părți implicate au revendicat teritoriul Transilvaniei, mai ales în ultimele secole. Președintele Clinton s-a referit astfel într-o conferință pe tema problemelor minorităților în sud-estul Europei, la San Francisco, la 15 aprilie 1999: „Cine va defini viitorul acestei părți a lumii? Cine va oferi un model pentru modul în care popoarele care au ieșit din comunism își pot rezolva propriile probleme legitime? Va fi domnul Miloșevici, cu mașinăria sa propagandistică și elementele sale paramilitare, cel care va spune oamenilor să își lase în urmă țara, istoria și pământul sau să moară? Sau va fi o națiune ca România, care construiește democrația și respectă drepturile minorităților sale etnice?” (Nastasa, Salat, 2000:20).

Se poate spune, cu certitudine, că situația drepturilor omului pentru maghiari s-a îmbunătățit de la evenimentele din 1989. Există condiții, deși uneori limitate, de a învăța în limba maghiară; există instituții culturale maghiare; există ziare și alte publicații în limba maghiară; și s-au împușinat problemele ridicate de introducerea în țară a materialelor tipărite în limba maghiară. UDMR se bucură de libertate de expresie și implicare și două din cele 40 de județe ale României au avut prefecți de etnie maghiară, instalați după alegerile din 1996. Acum, după alegerile din 2000, UDMR a intrat în Parlament, dar în opoziție.

Atât minoritatea, cât și majoritatea discută liber probleme legate de drepturile omului și de minoritatea maghiară. Guvernul român pare să facă eforturi de a acorda drepturi comunității maghiare în conformitate cu standardele europene, deoarece integrarea României în Uniunea Europeană depinde de aceasta. Au fost luate angajamente prin intermediul unor instrumente internaționale referitoare la drepturile omului și s-a modificat legislația internă pentru a proteja minorităților, în special în ceea ce privește învățământul și administrația publică locală. Minoritatea maghiară se bucură de libertatea credinței.

Totuși, tensiunile persistă între minoritate și majoritate la nivel local în unele zone, iar învățământul în limba maghiară va rămâne o problemă pentru viitor. Populația majoritară și media exprimă deseori opinia că maghiarilor li s-au „dat” deja prea multe drepturi, ca și cum drepturile ar trebui câștigate și nu ceva ce toți cetățenii sunt îndreptățiți să aibă, ceva ce trebuie protejat sub forma diverselor acorduri semnate de guvernul României. Controversa istorică mai poate fi auzită uneori, deși puțini sunt cei din rândul majorității sau al minorității care se mai preocupă să găsească răspuns la întrebarea „cine a fost aici primul”. Problema istoriei duale devine tratat o temă de dezbatere academică.

Data fiind actuala situație economică a României, cu șomaj ridicat și inflație fluctuantă, este de așteptat ca obiectivele economice să constituie prioritatea absolută a guvernului și nu problemele etnice. Problema etnică a fost importantă în ultima campanie electorală. Liderul ultra-naționalist, C.V. Tudor și partidul său (Partidul România Mare) au obținut un număr mare de voturi. Discursul său extremist a ținut prima pagină a opiniei publice, neliniștind statele Uniunii Europene (România Mare, 2 martie, 2000).

Mulți au considerat guvernul minoritar de stânga, care a câștigat alegerile, ca fiind soluția ultimă pentru evitarea extremismului. Aripa de stânga a luat în considerare și colaborarea cu UDMR atunci când și-a stabilit strategia, dar nu a declarat o politică pro-minoritară, așa cum a făcut-o guvernul anterior. Atunci când reprezentantul minorității maghiare, UDMR, a ridicat unele pretenții în schimbul sprijinului acordat actualii guvernări, liderii UDMR au avut în vedere cererile populației maghiare. Revendicările lor se refereau la învățământ superior în limba maghiară, autonomie publică locală, sprijin pentru organizațiile culturale maghiare și promulgarea unei legi a minorităților (vezi informațiile din Etnobarometru, 2000). Nici una dintre aceste cereri nu subminează sau afectează unitatea sau integritatea statului român, dar se înscriu în spiritul tratatelor internaționale semnate de România.

ADRESE

1. Instituții culturale sau asociații fondate de către minoritate

- Ady Endre Irodalmi Kör (Cercul Literar Ady Endre)
Str. I. Antonescu nr. 20, 3700 Oradea, Bihor
Tel: (059) 412 727
- Alfa Ifjúsági Fórum (Forumul Tinerilor Alfa - Alfa Youth Forum)
Str. M. Eminescu nr. 1, 4154 Vlăhița, Jud. Harghita
Tel: 066 218 009
Președinte: Kallós Attila
alfa@fto.org.sorosci.ro
- Általános Műveltség Alapítvány (Fundatia Culturală Generală – General Cultural Foundation)
Cart. Florilor nr. 2, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 164 992, 164 598
Președinte: Borzási Mária
ama@server.ro
- Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetsége (Asociația pentru Cultivarea Limbii Maghiare din Transilvania - Transylvanian Association for Cultivating the Hungarian Language)
Str. Gábor Áron nr. 16, CP 141, 4000 Sfântu Gheorghe
Tel: 067 311 940
Președinte: Dr. Péntek János
office@aeszbnet.ro
- Apáczai Csere János Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală Apáczai Csere János - Apáczai Csere János Cultural Association)
Str. Dealul Cetății nr. 51, 2200 Brașov
Tel: 068 411 303
Fax: 068 415 724
Președinte: Bódog Erzsébet
- Áprily Lajos Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală Áprily Lajos - Áprily Lajos Cultural Association)
4174 Praid nr. 421, Jud. Harghita
Tel: 066 240 083
Președinte: Csiki Zoltán
- Avully Remete Alapítvány
3338 Râmetea, Liceul Fráter György, Jud. Alba
Tel: Râmetea 104
Persoană de contact: Papp Mihály
- Apsis Alapítvány (Fundatia Apsis – Apsis Foundation)
Aleea Garoafelor 4/5, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 212 412
Președinte: Bálint Árpád
- Aranka György Alapítvány (Fundatia Aranka György - Aranka György Foundation)
Str. Primăriei nr. 1, OP 1, CP 89, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 167 091
Fax: 065 167 087
Președinte: Markó Béla

- Arany János Művelődési Egyesület (Societatea Culturală “Arany János” - “Arany János” Cultural Society)
Str. Kossuth nr. 16, CP 7, 3650 Salonta
Tel: 059 372 200, 370 592
Președinte: Nagy György József
- Alsórákosi Bethlen Kastély Alapítvány (Fundatia Castelului Bethlen din Racoșul de Jos – Bethlen Castle Foundation from Racoșul de Jos)
Str. Castanilor nr. 5/A, 2200 Brașov
Tel: 068 119 484
Președinte: Jakabos Imola
- Archívum Kulturális Alapítvány
Str. Gh. Dima nr. 22, Ap. 23, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 198 813, 094 800 533
Persoană de contact: Németh Ildikó
- Baász Művészeti Alapítvány
Str. Gábor Áron nr. 16, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 312 074, 351 374
Președinte: Jánó Mihály
- “Babits Mihály” Kulturális Egylet (Asociația Culturală “Babits Mihály” - “Babits Mihály” Cultural Association)
Str. Republicii nr. 18, 2300 Făgăraș
Tel: 068 213 595
Președinte: Szász Zsiga Péter
- Barabás Miklós Céh
Str. Kogălniceanu nr. 27, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 155 242
Fax: 064 414 042
Președinte: Jakobovics Miklós
- Baróti Szabó Dávid Emlékbizottság és Alapítvány (Comisia Comemorativă și Fundația “Baróti Szabó Dávid” - “Baróti Szabó Dávid” Memorial Committee Foundation)
Str. Kossuth Lajos nr. 172/A, 4023 Baraolt, Jud. Covasna
Tel: 067 377 633, 377 357
Președinte: Boda János, Nagy Sándorné
- Bartalis János Egyesület (Asociația Bartalis János - Bartalis János Association)
Str. Morii nr. 330/A, 3015 Apața, Jud. Brașov
Președinte: Papp Gizella
- Bartók Béla Alapítvány
Str. 1 Decembrie nr. 90/c, ap. 25, 1900 Timișoara
Tel: 056 193 031
Președinte: Halász Ferenc
- Bárdos Lajos – Balázs Ferenc Alapítvány (Fundatia Bárdos Lajos–Balázs Ferenc - Bárdos Lajos–Balázs Ferenc Foundation)
P-ța Márton Áron nr. 2, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 211 582; 218 282; 213 180
Președinte: Orosz Pál József

- Bárdos Péter Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală Bárdos Péter - Bárdos Péter Cultural Association)
3443 Vlaha nr. 240 A, Jud: Cluj
Președinte: Bárdos Mária
- Báthory István Alapítvány és Kulturális Társaság
Str. 1 Decembrie 1918 nr. 33, 4775 Șimleul Silvaniei
Tel: 060 678 199
Președinte: Balogh Sándor
- Benedek Elek Alapítvány
P-ța Márton Áron nr. 2, 4150 Odorheiu Secuiesc
Președinte: Geréb Attila
- Benedek Elek Művelődési Egyesület (Asociația Culturală Benedek Elek - Benedek Elek Cultural Association)
Str. Principală nr. 474, 4030 Bățanii Mari, Jud. Covasna
Președinte: Mihály Réka
- Berde Mózsa Alapítvány
Str. Principală nr. 247, 4007 Sântionlunca, Jud. Covasna
Președinte: Móráné Ormai Edit
- Bernády Közművelődési Egylet (Asociația Culturală Bernády – Bernády Cultural Association)
Str. Principală nr. 134, 3295 Sovata, Jud. Mureș
Tel: 065 570 951
Președinte: Mester Zoltán
- Bethlen Alapítvány (Fundăția Bethlen - Bethlen Foundation)
Str. Mihai Viteazu nr. 54, 4300 Tg. Mureș
Tel/fax: 065 213 676
Președinte: Bethlen Anikó
- Bethlen Gábor Alapítvány (Fundăția Bethlen Gábor - Bethlen Gábor Foundation)
Str. Kisköved nr. 11/11, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 215 350, 218 099
Președinte: Király László
- Bethlen Gábor Kollégium Baráti Társaság (Asociația de Prietenie a Colegiului Bethlen Gábor - Bethlen Gábor College Friendship Society)
Str. Bethlen Gábor nr. 1, 3325 Aiud
Tel: 058 861155
Președinte: Lőrincz László
- “Beszterce” Művelődési Alapítvány (Fundăția Culturală “Bistrița” - “Bistrița” Cultural Foundation)
Str. Gh. Șincai nr. 16, 4400 Bistrița
Tel/Fax: 063 233 413
Președinte: Sárkány Ferenc
rmdszbn@elcom.ro
- Besztercei Magyar Iparosok Közművelődési Egyesülete (Reuniunea Culturală a Meseriașilor din Bistrița)
Str. Gh. Șincai nr. 21, 4400 Bistrița
Tel/Fax: 063 226 434
Președinte: Ferencz György

- Bethlen Kata Kulturális Alapítvány
Str. Busuiocului nr. 5, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 124 659
Președinte: Péterffy Gyöngyvér
- “Bibliofil” Alapítvány (Fundația “Bibliofil” - “Bibliofil” Foundation)
Str. Kossuth Lajos nr. 23, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 213 396
Fax: 066 218 332
Președinte: Györfi József
biblio@nexta.ro
- “Biró” Alapítvány (Fundația “Biró” - “Biró” Foundation)
Șirul Canonicilor nr. 13, 3700 Oradea
Tel: 059 130 304, 150 382
Președinte: Biró László
- Bocskai István Alapítvány (Fundația Bocskai István - Bocskai István Foundation)
Str. Trandafirilor nr. 3 Bl. 1/3, 4333 Miercurea Nirajului, Jud. Mureș
Tel: 065 576 141
Fax: 065 576 057
Președinte: Adorjáni Árpád
- Bod Péter Közművelődési Egyesület – Csernáton (Uniunea Culturală “Bod Péter” - “Bod Péter” Cultural Association)
Str. Muzeului nr. 330, 4067 Cernat, Jud. Covasna
Tel: Cernat 166, 067 367 566
Președinte: Haszmann Pál
- Borsos Miklós Művészetéért Alapítvány
Str. Principală nr. 1421, 4207 Ciumani, Jud. Harghita
Tel: 066 151 033, 151 259
Fax: 066 164 898
Președinte: Borsos Géza József
borsosm@server.ro
- Botorka Művelődési Egyesület (Asociația Culturală Botorka - Botorka Cultural Association)
Str. 1 Decembrie 1918, Bl. 45A, ap. 17, 4137 Bălan, Jud. Harghita
Tel: 066 130 982; 130 191
Președinte: Mihály Csaba
- Borsos Miklós Alapítvány (Fundația Borsos Miklós - Borsos Miklós Foundation)
Str. Principală nr. 1421, 4207 Ciumani, Jud. Harghita
Tel: 066 151 033; 163 492
Președinte: Borsos Géza József
- Concordia Magyar Amatőr Színjászó Egyesület (Asociația Formației de Teatru Amator Concordia - Hungarian Amateur Drama Company Concordia)
P-ța Libertății nr. 9, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 312 758, 351 648
Fax: 067 351 648
- Corvineum Kulturális Alapítvány (Fundația Culturală Corvineum - Corvineum Culture Foundation)
Str. Croitorilor nr. 15, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 342 082, 185 664
Persoană de contact: László Bakk Anikó

- “Crysis” Barlangkutató Csoport (Clubul de Speologie “Crysis” - “Crysis” Caving Club)
Str. G. Enescu 16/4, Oradea, Jud. Bihor
Tel: 059 159 112
Președinte: Lázár Tibor
- Cserhalom Művelődési Egyesület (Societatea Culturală Cserhalom – Cserhalom Cultural Society)
Str. Principală nr. 14, 4419 Țigău, Jud. Bistrița-Năsăud
Tel: 063 212 728, 216 647
Președinte: Székely Pál
- Csernakeresztúri Hagyományőrző Csoport (Asociația pentru Păstrarea Tradițiilor Populare Maghiare – Cristur)
Str. Principală nr. 72, 2630 Cristur, Jud. Hunedoara
Tel: 054 671 566, 671 559, 771 569
Președinte: Tamás Ferenc
- Cseres Tibor Közművelődési Egyesület
3338 Râmetea nr. 832, Jud. Alba
Tel: Râmetea 104, 232
Persoană de contact: Papp Mihály
- Csíkszeredai Síegylet (Asociația de Schi – Miercurea Ciuc)
Str. Miron Cristea nr. 1, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 114 952, 114 644
Președinte: Péter István
- Dicsőszentmártoni Népszínház (Teatrul Popular Târnăveni)
Str. Republicii nr. 78, 3325 Târnăveni
Tel: 065 440 723
Președinte: Vitális Ferenc
- Domokos Pál Péter Alapítvány
P-ța Libertății nr. 16, Cam. 49, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 171 362
Persoană de contact: András Mihály
ddpff@cemc.topnet.ro
- Domokos Pál Péter Női Kórus – Dalkör Alapítvány (Fundatia Dalkör –Corul de Femei “Domokos Pál Péter”)
Cart. Florilor Bl. 33/13, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 163 029
Fax: 066 161 524
Președinte: Fejér Ilona
- Donum-Dei Alapítvány
Str. Szék nr. 118/B, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 094 264 593
Persoană de contact: Dezső Tibor Attila
- Dr. Bernády György Közművelődési Alapítvány (Fundatia Culturală “Dr. Bernády György” - “Dr. Bernády György” Cultural Foundation)
“Dr. Bernády György” Cultural Foundation
Str. Horea nr. 6, 4300 Tg. Mureș
Tel/fax: 065 166 855

Președinte: Borbély László

- Dr. Palló Imre Alapítvány (Fundăția Dr. Palló Imre - Dr. Palló Imre Foundation)
Str. Kossuth Lajos nr. 41, 4150 Ordoheiu Secuiesc
Tel: 066 218 240
Președinte: Bodurián János
- Életfa Baráti Társaság
Aleea Carpaților nr. 53A, Ap. 29, 4300 Tg. Mureș
- Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány (Pro Literatura Maghiară a Transilvaniei - Foundation for the Transylvanian Hungarian Literature)
P-ța Libertății nr. 5, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 212 913, 212 023
Președinte: Lőrincz György
- Erdélyi Magyar Olvasás Egyesület
Str. Clinicilor nr. 18, OP 1, CP 478, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 190 096
Fax: 064 190 811
heltai@mail.soroscj.ro
- Erdélyi Szépművészeti Céh (Breaslă Beletristicii Transilvane)
Str. Cișmigiu nr. 1 bl. A, Ap. 14, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 130 006, 190 824
Președinte: Szőcs István
- Ethnographia Ghergyóiensis Alapítvány (Fundăția Ethnographia Ghergyóiensis - Ethnographia Ghergyóiensis Foundation)
Cart. Florilor bl. 43/A, ap. 15, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 162 879
Președinte: Patek Mária-Anna
- Etna Alapítvány (Fundăția Etna - Etna Foundation)
Str. Körösi Csoma Sándor nr. 24, 4000 Sf. Gheorghe
Tel/fax: 067 352 124
Persoană de contact: Ütő Gusztáv
- Eufónia Kulturális Egyesület (Asociația Culturală "Eufonia" - "Eufonia" Cultural Association)
Str. Independenței nr. 35, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 271
Președinte: Máthé András
- "Eufória" Kulturális Egyesület (Asociația Culturală "Euforia")
Str. Kossuth Lajos nr. 15, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 312 997, 313 924
Președinte: Sipos Zoltán
- Figura Társaság (Asociația Figura)
Cart. Bucin bl. 6/18, CP 36, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 164 370, 163 158
Fax: 066 161655
Președinte: Árus Zsolt
- "Firtos" Művelődési Egylet – Korond (Asociația Culturală "Firtos" - "Firtos" Cultural Association)
Str. Alszeg nr. 664, 4169 Corund, Jud. Harghita

Tel: Corund 185
Președinte: Ambrus Lajos

- Fizen Alapítvány – Szatmárnémeti (Fundatia Fizen – Satu Mare)
Str. Uzinei bl. UU 8, Ap. 13, 3900 Satu Mare
Tel: 061 732 075, 762 075
Președinte: Horváth Lóránd
- “Folk Center” Alapítvány (Fundatia “Folk Center” - “Folk Center” Foundation)
P-ța Victoriei Bl. 19, Ap. 11, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 163 976, 255 145
Președinte: Takács Zoltán
- Fotóklub Művelődési Egyesület (Asociația Culturală Fotoclub Tîrgu Mureș)
Str. Dózsa György nr. 55, OP 1, CP 12, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 137 445
Președinte: Bálint Zsigmond
- Franyó Zoltán Alapítvány – Temesvár (Fundatia Franyó Zoltán – Timișoara)
B-dul Eroilor nr. 29, 1900 Timișoara
Tel: 056 124 056, 199 887
Președinte: Illés Mihály
- Gaál Mózes Közművelődési Egyesület
Str. Kossuth Lajos nr. 129, 4023 Baraolt, Jud. Covasna
Tel: 067 377 813, 377 962
Persoană de contact: Demeter Katalin
culturab@cosys.ro
- “Gábor Áron” Kulturális Alapítvány (Fundatia Culturală “Gábor Áron” - “Gábor Áron” Cultural Association)
Str. Principală nr. 89, 4092 Brețcu, Jud. Covasna
Tel: Brețcu 225/A
Președinte: Khell Ödön
- Gentiana Természetjáró Egyesület (Asociația Turistică Gentiana - Gentiana Nature Tourism Association)
Str. Eroilor nr. 7, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 122 863
Președinte: Imre István
gentiana@cemc.topnet.ro
- Guzsalyas Játzóház (Casa de Joacă Guzsalyas)
Str. Oltului nr. 19, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 315 484
Președinte: Tóth Birtalan Tinka
- Gyermekfilharmónia Alapítvány (Fundatia Filarmonică de Copii)
Str. Republicii nr. 24, 4154 Vlăhița, Jud. Harghita
Tel: 066 214 361
Președinte: Haáz Sándor
- Haáz Rezső Kulturális Egyesület (Asociația Culturală Haáz Rezső - Haáz Rezső Cultural Association)
Str. Kossuth Lajos nr. 29, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel/fax: 066 218 375

Președinte: Zepezner Jenő

- Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány
Str. Clinicilor nr. 16, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 190 096
Fax: 064 190 811
Persoană de contact: Pillich László
heltai@mail.soroscj.ro
- Hollósy Simon Művelődési Egylet (Asociația Culturală Hollósy Simon - Hollósy Simon Cultural Association)
Str. Lucian Blaga nr. 48, 4925 Sighetu Marmăției
Str. Ștefan cel Mare nr. 121, 4925 Sighetu Marmăției
Tel: 062 317 016, 311 908
Președinte: Zahoránszky Ibolya
- Homoródmente Művészetéért Alapítvány (Fundăția pentru Arta Văii Homorodului)
4162 Mărtiniș nr. 14, Jud. Harghita
Tel: Mărtiniș 92
Președinte: Nagy Attila
- Horváth István Alapítvány (Fundăția Horváth István)
Str. Clinicilor 12, 3400 Cluj Napoca
Tel: 064 1698 146
Președinte: Horváth Arany
- Imecs László Alapítvány (Fundăția Imecs László - Imecs László Foundation)
Str. Budvár nr. 8/A, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel/fax: 066 218 428
Președinte: Szakács Paál István
- Jókainé Laborfalvi Róza Alapítvány (Fundăția Jókainé Laborfalvi Róza - Jókainé Laborfalvi Róza Foundation for Theaters)
Str. Libertății nr. 1, 4000 Sf. Gheorghe
Tel/fax: 067 351 886
Președinte: Nemes Levente
- Jósika Miklós Kulturális Egyesület
Str. Avram Iancu nr. 12, 3350 Turda
Tel: 064 316 054
Președinte: Imreh Lajos
- Julianus Alapítvány (Fundăția Julianus – Julianus Foundation)
B-dul Frăției Bl. 22/24, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 112 035, 094 527 610
Fax: 066 171 061
Președinte: Beder Tibor
- Kaffka Margit Művelődési Egyesület
Str. Kölcsey Ferenc nr. 2, 3825 Carei, Jud. Satu Mare
Tel: 061 864 864
Persoană de contact: Sróth Ödön
- Kallós Zoltán Alapítvány
B-dul 21 Decembrie nr. 18, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 198 813, 094 800 533

Președinte: Kallós Zoltán

- Kálmány Lajos Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală “Kálmány Lajos” - Kálmány Lajos Cultural Association)
Pecica Bl. D/13, 2948 Pecica, Jud. Arad
Președinte: dr. Pálfi Károly
- Kemény János Alapítvány (Fundatia Kemény János - Kemény János Foundation)
Str. N. Bălcescu Bl. B/16, 4220 Toplița
Tel/fax: 066 142 851
Președinte: Komán János
- Királyhágómelléki Ifjúsági Keresztyén Egyesület (Asociația Tinerilor Creștini IKE de pe lângă Piatra Craiului - YMCA – Young Men’s Christian Association)
Str. Libertății nr. 40, 3700 Oradea
Tel: 059 447 368
Fax: 059 427 064
Președinte: Szakács Zoltán
partium@medanet.ro
- Kis-Küküllő Alapítvány Dicsőszentmárton
Str. 22 Decembrie nr. 1, 3225 Târnăveni, Jud. Mureș
Tel: 065 440 600
- Kós Károly Alapítvány (Fundatia Kós Károly - Kós Károly Foundation)
Str. Revoluției nr. 32, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 217 442
Fax: 065 166 855
Președinte: Finna Géza
- Kovács András Fúvós Egyesület (Asociația Fanfara “Kovács András”)
Str. Cumulău nr. 268, 4040 Reci, Jud. Covasna
Tel: 067 313 932
Fax: 067 315 441
Președinte: Kelemen Antal
- Kovászna Megyei Alkotások Háza
P-ța Libertății nr. 9, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 648
Persoană de contact: Musát Gyula
- Kovászna Megyei Képzőművészek Szövetsége
Str. Gábor Áron nr. 1, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 313 131
Persoană de contact: Deák Barna
- Kölcsey Egyesület (Asociația Kölcsey – Kölcsey Association)
Str. Lucian Blaga nr. 2-4, 2900 Arad
Tel: 057 261 135, 250 627
Președinte: Pávai Gyula
- Körösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală “Körösi Csoma Sándor” - “Körösi Csoma Sándor” Cultural Association)
Str. Petőfi Sándor nr. 59, 4055 Covasna
Tel: 067 340 715
Fax: 067 341 990

Președinte: Gazda József

- Kőrösmente Irodalmi Kör
Str. Plopilor nr. 3/A, 2975 Chișinău Criș
Tel: 057 510 771
Persoană de contact: Pop Deák Emese
- „Krasznáért” Kulturális Alapítvány (Fundatia Culturală “Pro-Crasna” - “Pro-Crasna” Cultural Foundation)
4742 Crasna nr. 442, Jud. Sălaj
Președinte: Pákai Ferenc
- Kríza János Emlékbizottság és Alapítvány (Comitetul Memorial și Fundația Kríza János)
4021 Aita Mare nr. 170, Jud. Covasna
Tel: Aita Mare 12
Președinte: Barabás Mihály
- Kríza János Néprajzi Társaság
Str. Croitorilor nr. 15/2, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 432 593
Pozsony Ferenc
- Lajtha László Alapítvány (Fundatia Lajtha László - Lajtha László Foundation)
Str. Gábor Áron nr. 14, 4000 Sf. Gheorghe
Tel/fax: 067 351 408
Președinte: Deák Gyula
- Láncszem Nőegylet (Asociația Femeilor “Láncszem” - “Láncszem” Women Association)
Str. Gh. Șincai nr. 16, 4400 Bistrița
Tel/Fax: 063 231 113, 223 978
Președinte: Szenté Mária
- Lendvay Márton Színjátzó Kör
B-dul Bucharest nr. 25/20, 4800 Baia Mare
Tel: 062 432 585
Persoană de contact: Simori Sándor
genius@sintec.ro
- Lórántffy Zsuzsanna Egyesület – Marosvásárhely (Asociația Lórántffy Zsuzsanna–Târgu Mureș-
Lórántffy Zsuzsanna Association)
P-ța Trandafirilor nr. 5, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 136 395
Fax: 065 214 077
Președinte: Kerekes Tóth Erzsébet
- Marosvásárhelyi Magányosok Klubja (Clubul Singuraticilor din Tîrgu Mureș)
P-ța Trandafirilor nr. 61, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 161 215
Președinte: Kopacy Imola
- “Marx József” Fotóművészeti Alapítvány (Fundatia de Artă Fotografică “Marx József”)
Str. Dózsa György nr. 55, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 137 445
Președinte: Bálint Zsigmond
- Mikes Alapítvány – Zágón (Fundatia Mikes Zagon - Mikes Foundation – Zagon)

Str. Gr. Bălan nr. 34, Bl. 10/A, Ap. 3, 4000 Sf. Gheorghe

Tel: 067 325 578

Președinte: Domokos Géza

- Mikes Kelemen Közművelődési Egyesület
Str. Gábor Áron nr. 14, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 609
Persoană de contact: Kiss Jenő
biblio@cosys.ro
- Molnár Józsiás Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală “Molnár Józsiás” - “Molnár Józsiás” Cultural Association)
P-ța Gábor Áron nr. 21, 4050 Tg. Secuiesc
Tel: 067 363 908
Președinte: Szabó Szende
- Nagy István Zene és Képzőművészeti Líceum Alapítványa (Fundăția Liceului de Artă și Muzică Nagy István)
Str. Petőfi Sándor nr. 40, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 124 080, 121 720, 112 187
Președinte: Kovács János
- Nagyszebeni Polgári Magyar Művelődési Egyesület (Cultural Association of the Hungarian Citizens of Nagyszeben)
Str. Gen. Magheru nr. 1-3, 2400 Sibiu
Tel: (069) 436 651
- Nagyvárad Ady Társaság
Șirul Canonicilor nr. 11, 3900 Oradea
Tel: 059 416 869
Persoană de contact: Indig Ottó
- Nagyvárad Premontrei Öregdiákok Egyesülete (Asociația Elevilor de Odinioară ai Liceului Premonstratens Oradea)
Str. A. Mureșan nr.3, 3700 Oradea
Tel: 059 474 195, 136 216
Președinte: Pásztai Ottó
- Olosz Lajos Irodalmi Kör
2991 Zerind, Școala generală, Jud. Arad
Tel: 057 522 101
Persoană de contact: Csanádi János
- Ormós Zsigmond Közművelődési Társaság (Societatea Culturală Sigismund Ormós - Sigismund Ormós Cultural Society)
B-dul Eroilor nr. 29, 1900 Timișoara
Tel: 056 203 910
Fax: 056 196 708
Președinte: dr. Matekovics György
- Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság (Asociația pentru Ocrotirea Monumentelor din Partium și Banat)
Str. Bernard Shaw nr. 36 Bl. C-8/8, 3700 Oradea
Tel: 059 143 180
Președinte: Dukrét Géza

- Páskándi Géza Baráti Társaság
Str. Tudor Vladimirescu nr. 2, 3900 Satu Mare
Tel: 061 711 447
Fax: 061 712 808
Persoană de contact: Bauer Béla
- “Peter” Iskola – Református Egyházközösség Nagyszalonta (Școala “Peter” – Parohia Reformată Salonta - “Peter” School – Salonta)
Str. Aradului nr. 25, 3650 Salonta
Tel: 059 370 579
Președinte: Mikló Ferenc
- Petőfi Művelődési Társaság (Asociația Culturală Petőfi – Petőfi Cultural Association)
Str. Zalomit nr. 6-8, 7000, Bucharest
Tel: 01 314 98 80
petofihaz@pcnet.ro
- “Petőfi Sándor” Művelődési Egyesület (Asociația Culturală “Petőfi Sándor” - “Petőfi Sándor” Cultural Association)
Str. Telepes nr. 18, 3068 Albești, Jud. Mureș
Tel: Albești 25
Președinte: Gábos Dezső
- “Phoenix” Alapítvány az Ifjúságért (Fundatia “Phoenix” pentru Tineret - “Phoenix” Foundation for Youth)
Str. Szentimre nr. 18, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 216 043, 094 549 781
Fax: 066 218 372
Președinte: Baloga Sándor
- “Pietas” Keresztény Kulturális Egyesület (Societatea Cultural Creștină “Pietas”)
Str. 1 Decembrie 1918 nr. 54, 3825 Carei, Jud. Satu-Mare
Tel: 061 862 149
Președinte: Visnyai Csaba
- “Pipacsok Néptáncgyűttes” Kulturális Egyesület (Asociația Culturală “Formația de Dansuri Pipacsok”)
P-ța Libertății nr. 22, 4180 Cristuru Secuiesc, Jud. Harghita
Președinte: László Csaba
- Polgári Magyar Művelődési Egyesület (Asociația Cetățenească de Cultură Maghiară)
Str. Gen. Magheru nr. 1-3, 2400 Sibiu
Tel: 069 436 651, 219 528
Președinte: Kalmár Zoltán
- Pro Georgio Sancto Alapítvány (Fundatia Pro Georgio Sancto)
Str. 1 Decembrie 1918 nr. 2, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 311 243, 316 957
Fax: 067 351 781
Președinte: Albert Álmos
- Pro Kalotaszeg Kulturális Egyesület
Str. Avram Iancu nr. 56, 3525, Jud. Cluj
Tel: 064 148 077
Persoană de contact: Búzás Pál

- Pro Múzeum Alapítvány (Fundăția Pro Múzeum)
Str. Kossuth nr. 393, 4189 Atid, Jud. Harghita
Tel: Atid 16
Președinte: Birtalan Árpád
- Pro Muzica Zenei Alapítvány
Str. Cumulău nr. 267, 4040 Reci, Jud. Covasna
Tel: 067 313 932
Fax: 067 315 441
Persoană de contact: Kelemen Antal
- Reményik Sándor Művész Stúdió
B-dul 21 Decembrie nr. 1, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 199 886
Persoană de contact: Essig Klára
- Romániai Magyar Dalosszövetség
Str. Kossuth Lajos nr. 13, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 313 160
Persoană de contact: László Attila
- Romániai Magyar Drámapedagógiai Társaság
Str. Alecu Russo nr. 6, 2900 Arad
Tel: 057 250 627
Persoană de contact: Matekovics Mária
- Romániai Magyar Demokrata Szövetség Művelődési Főosztály (Headquarters of the Democratic Cultural Union of Hungarians in Romania).
Str. Densușianu 6/A, 3400 Cluj-Napoca
Tel/Fax: (064) 414 042
- Romániai Magyar Nemhivatásos Színháztársulat Egyesülete “Jádzó” (Asociația de Teatru Amator în Limba Maghiară “Jádzó” - Jadzo Association)
P-ța Libertății nr. 9, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 312 758
Fax: 067 351 648
Președinte: Jancsó Árpád
- Romániai Magyar Népművészeti Szövetség (Asociația Artiștilor Populari Maghiari din România)
Str. Sântimbru nr. 17, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 211 719
Fax: 066 212 268
Președinte: Tankó Albert
- Romániai Magyar Táncszövetség (Asociația Coreografilor Maghiari din România)
P-ța Libertății nr. 9, 4000 Sf. Gheorghe
Tel/fax: 067 351 648
Persoană de contact: Jánosi József
- Seprődi János Kóruszövetség (Uniunea Corală Seprődi János - Seprődi János Choral Association)
4339 Vărgata nr. 124, Jud. Mureș
Tel: 065 576 449, 56/A
Președinte: Nagy Ferenc
- Soli Deo Gloria Kulturális Alapítvány
Str. Argeșului Bl. 16, Sc. A, Ap. 10, 4300 Tg. Mureș

Tel: 065 217 323
Fax: 065 218 314
Persoană de contact: Hajdó Károly

- Soli Deo Gloria Vegyeskar
Str. Morii nr. 738, 4328 Sângeorgiu de Mureș
Tel: 065 217 323
Fax: 065 218 314
Persoană de contact: Hajdó Károly
- Spartacus Alapítvány (Fundatia Spartacus)
Str. Puskás Tivadar nr. 41, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 325 581, 092 720 2470
Președinte: Bardóczi Lóránt
spartac@lmcv.sfos.ro
- Say-Yes Alapítvány a Kulturáért és a Zenéért (Fundatia Say-Yes pentru Cultură și Muzică - Say-Yes Foundation for Culture and Music)
Str. Gutin nr. 12, 3825 Carei, Jud. Satu Mare
Tel/fax: 061 864 848
Președinte: Enyedi Zsolt
- Sipos Domokos Művelődési Egyesület
Str. Republicii nr. 78, 3225 Târnăveni, Jud. Mureș
Tel: 065 440 774
Fax: 065 440 445
Persoană de contact: Gagyí Zoltán
erika@netsoft.ro
- Szacs vay János Alapítvány (Fundatia Szacs vay János - János Szacs vay Foundation – Estelnic Village)
4090 Estelnic 40, Jud. Covasna
Tel: 067 361 259
Președinte: Könczei József
- Szatmárnémeti Kölcsey Kör (Cercul Kölcsey – Satu Mare)
Str. Mihai Viteazul nr. 10, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 808
Fax: 061 713 566
Președinte: Muzsnay Árpád
- Szatmárnémeti Kölcsey Ferenc Véndiákszövetség (Asociația Absolvenților Veterani Kölcsey Ferenc – Satu Mare)
P-ța Păcii nr. 2, 3900 Satu Mare
Tel: 061 711 929
Președinte: Grebur Miklós
- Szilágy Társaság
Str. Kossuth nr. 33, 4700 Zalău
Tel: 060 661 685
- Szombati Szabó István Olvasókör
Str. Mihai Viteazu nr. 16, 1700 Reșița
Tel: 055 212 136
- Szászvárosi Magyar Polgári Olvasóegylet

Str. Dominic Stanca, 2600 Orăștie
Tel: 054 241 147

- “Szejke Vilmos” Alapítvány (Fundatia “Szejke Vilmos”)
Str. G. Georgescu nr. 24, 3900 Satu Mare
Tel: 061 741 685, 711 288
Președinte: Szejke Vera
- Székelykeresztúri Szabad Ifjak Szervezete (Organizația Tinerilor Liberi din Cristuru-Secuiesc)
P-ța Libertății nr. 23, Cp 19, 4180 Cristuru Secuiesc
Tel: 066 218 380
Fax: 066 218 026
Președinte: Mátéffy Hajnalka
- Székelyszentléleki Vadrózsák Művelődési Egyesület (Asociația Culturală Trandafiri Sălbatici)
4168 Bisericani nr. 147, Jud. Harghita
Tel: Bisericani 312
Președinte: Balázs Dénes
- Székely Szobrászatért Alapítvány (Fundatia de Sculptură Secuiască - Foundation for Sekler Sculpture)
Str. Luceafărului nr. 15-60/D, ap. 14, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 322 473
Președinte: Kovács Géza
- Székelyudvarhelyi Székely Dalegyelet Férfikórusa (Asociația Coriștilor Secui din Odorheiu Secuiesc)
Str. Tamási Áron nr. 15, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 213 039
Președinte: Varga István
- Szilágy Társaság (Asociația Culturală “Szilágy Társaság”)
Str. Kossuth nr. 33, CP 68, 4700 Zalău
Tel: 060 631 536
Fax: 060 661 685
Președinte: Gáspár Attila
- Szöcs Mártonffi Alapítvány (Fundatia Szöcs Mártonffi)
Str. Republicii nr. 22, 4154 Vlăhița, Jud. Harghita
Tel: Vlăhița 71
Președinte: Kádár Levente
- Szülők Műkorcsolya Egyesülete – Csíkszereda (Asociația Părinților Patinaj Aristic – Miercurea Ciuc)
P-ța Libertății nr. 2/14, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 114 526
Președinte: Bogyó-Löffler Mária
- Téka Művelődési Alapítvány (Fundatia Culturală Téka - Téka Cultural Foundation)
Str. Mihai Viteazu nr. 39, 3475 Gherla, Jud. Cluj
Tel: 064 243 198
Președinte: Balázs-Bécsi Attila
teka_d@yahoo.com
- Teleki Blanka Nyugdíjas Klub – Nagybánya (Asociația Pensionarilor Teleki Blanka – Baia Mare - Teleki Blanka Pensioner Association)
Str. V. Lucaciu nr. 1, 4800 Baia Mare
Tel: 062 216 593

Fax: 062 217 103
Președinte: Barcsy Lajos
udmr_mm@consecro.ro

- Thamó Gyula Közművelődési Egyesület
Str. Nagy nr. 379, 3443 Săvădisla, Jud. Cluj
Tel: 064 404 907
- Tordaszentlászlói Fúvószenekar
Str. Nagy nr. 153, 3443 Săvădisla, Jud. Cluj
Tel: 064 266 603
- Transilvania Sport Egyesület (Asociația Sportivă Transilvania)
Str. Harghita nr. 8/11, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 116 385
Fax: 066 171507
Președinte: Barac Miklós
- Tízen Túliak Országos Szövetsége (Asociația Apolitică de Tineret “Titus”–Oradea - Non-political Youth Association “Titus”–Oradea)
Str. T. Vladimirescu nr. 62/A, CP 294, 3700 Oradea
Tel: 059 134 596
Fax: 059 138 813
Președinte: Kulcsár A: Sándor
argenta@oradea.iiruc.ro
- Tövishát Kulturális Társaság (Asociația Culturală Tövishát)
Str. Pop de Băsești nr. 21, 4762 Cehu Silvaniei, Jud. Sălaj
Tel: 060 650 408, 650 061
Președinte: Baksai Károly
- Udvarhelyi Fafaragók Szövetsége (Asociația Cioplitorilor în Lemn din Odorheiu Secuiesc)
Str. Syentimre nr. 17, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 212 268
Președinte: Kiss Zoltán
- “Varga Károly” Csíki Faragó Egylet – Csíkszereda (Asociația Cioplitorilor în Lemn din Zona Ciucului “Varga Károly”–Miercurea Ciuc)
Str. Petőfi nr. 36, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 123 284
Președinte: Szathmári Ferenc
- Wesselényi Művelődési Egylet–Makkfalva (Asociația Culturală Wesselényi–Ghindari)
Str. Principală nr. 487/A, 3288 Ghindari
Tel: Ghindari 20/A
Președinte: Fülöp Irén

2. Instituții sau asociații educaționale ale minorității:

- A Kárpátok Kincsei Alapítvány (Fundăția Naturală Darurile Carpaților - Carpathian Nature Treasures' Foundation)
Str. M. Eminescu nr. 26, 4225 Reghin, Jud. Mureș
Tel: 065-520 590
Fax: 065-520 590
Președinte: Kalabér László

- Alapítvány a Romániai Iskolapolgárért
Str. Hunyadi János nr. 39/B ap. 60, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 124 751
Președinte: Köllő Dávid
- Alla Breve Alapítvány
Str. Tamási Áron nr. 15, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 211 244
Președinte: Kovács László
- Alma Mater Alapítvány (Fundatia Alma Mater - Alma Mater Foundation)
Str. Moscovei 1, 3700 Oradea
Tel: 059 131 706
Fax: 059 131 906
Președinte: László Mária
- Alma Mater Alapítvány–Arad (Fundatia Alma Mater–Arad - Alma Mater Foundation–Arad)
Str. Tr. Axente nr. 20, 2900 Arad
Tel: 057 250 627
Fax: 057 250 627
Președinte: Éder Ottó
- Apáczai Csere János Baráti Társaság (Asociația Colegială Apáczai Csere János Apáczai Csere János Friends' Society)
Str. Grozăvescu nr. 20, 3400 Cluj-Napoca)
Tel: 064 187 265, 184 741, 162 014
Președinte: Veres László
- Ars Pedagogica Alapítvány (Fundatia Ars Pedagogica)
Str. Vasile Goldiș nr. 4, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 193 577
Președinte: Labancz Zoltán
- Az Emberért, Holnapunkért Alapítvány (Fundatia Omul și Viitorul - Men and Future Foundation)
P-ța Libertății nr. 5, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 216 293, 213 732
Președinte: Kiss János
- Bálint András Alapítvány
P-ța Libertății nr. 6, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 112 391
Președinte: Ferenczes István
- Barcasági Csángó Alapítvány (Asociația Ceangăilor Bârsa)
B-dul Brașovului nr. 52, 2212 Săcele, Jud. Brașov
Tel: 068 270 359
Președinte: Juhász Péter
- Bartók Béla Alapítvány (Fundatia Bartók Béla - Bartók Béla Foundation)
B-dul 1 Decembrie 1918 nr. 90/C, ap. 25, 1900 Timișoara
Președinte: Halász Ferenc
bartok@fbb.sorostm.ro
- Bethánia Alapítvány és Bethánia Gyógyterápiás Napközi Otthon (Fundatia Bethania și Centrul Medical de Terapie Zilnică - Bethania Foundation and Daily Medical Treatment Centre)
Str. Paris nr. 35, 3400 Cluj-Napoca

Tel: 064 194 340
Președinte: Dr. Katona Anna
bethania@mail.dntcj.ro

- Bod Péter Pro Paedagogium Alapítvány
Str. Ady Endre nr. 20, 4050 Tg. Secuiesc
Președinte: Baka Mátyás
- Bolyai Társaság (Societatea Bolyai - Bolyai Society)
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 116, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 191 582
Fax: 064 191 582
bolyai_tars@mail.dntcj.ro
- Bölöni Farkas Sándor Közgazdasági, Művelődési Alapítvány (Fundatia pentru Cultură Economică “Bölöni Farkas Sándor” - Foundation for Economic Culture “Bölöni Farkas Sándor”)
Str. Pietroasa nr. 12, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 195 043
Președinte: Dr. Kerekes Jenő
- Brassais Véndiák Alapítvány
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9, CP 201
Tel: 064 191267
Președinte: Szabó Zsolt
muvelodes@mail.dntcj.ro
- Calepinus Alapítvány (Fundatia Calepinus - Calepinus Foundation)
Str. Borsos Tamás nr. 25, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 211 465
Președinte: Fülöp G. Dénes
- Civitas Alapítvány a Polgári Társadalomért (Fundatia Civitas pentru Societatea Civilă - Civitas Foundation for the Civil Society)
Str. Mihai Eminescu nr. 9, PO Box 1-232, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 414 285
Președinte: Kolumbán Gábor
office@civitas.org.soroscj.ro
- Collegium Transylvanicum Alapítvány (Collegium Transylvanicum Foundation)
Str. Pavlov nr. 21; 3400 Cluj, tel. 064/193 847
Persoană de contact: Cs. Gyimesi Éva
- Confessio Alapítvány (Fundatia Confessio)
Str. Mihai Viteazu nr. 21, 2500 Alba Iulia
Tel: 058 811 689, 811 602
Fax: 058 811 454
Președinte: Horváth István
albapress@apulum.ro
www.hhrf.org/gyrke
- Democratic Alliance of Hungarians in Romania
Executive Presidium – Educational Department
Str. Densușeanu 6/A, 3400 Cluj-Napoca
Tel/Fax: (064) 414 761

- Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania - Hungarian Cultural Society of Transylvania)
Str. Densușianu nr. 6/A, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 414042
Fax: 064 414042
Președinte: Kötő József
danetk@emke.cj.edu.ro
- Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület–Zilah (Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania–Zalău - Hungarian Cultural Society of Transylvania–Zalău)
Str. 22 Decembrie 1989 nr. 55, 4700 Zalău
Tel: 060 631 915
Președinte: Szabó Vilmos
- Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület–Vajdahunyad (Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania–Hunedoara - Hungarian Cultural Society of Transylvania–Hunedoara)
Str. Revoluției nr. 5, 2750 Hunedoara
Tel: 054 715 805
Fax: 054 711 278
- Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (Societatea Maghiară Technico-Științifică din Transilvania - Hungarian Technical Sciences Society of Transylvania)
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 116, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 190 825
Fax: 064 194 042
- Erdélyi Múzeum-Egyesület (Societatea Muzeului Ardelean - Transylvanian Museum Society)
Str. Napoca nr. 2-4, OP 1, CP 191, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 195 176
Președinte: Benkő Samu
- Etnokultura Alapítvány (Fundatia Etnocultura - Etnocultura Foundation)
Str. Principală nr. 29, 4187 Andreeni, jud. Harghita
Str. Tamási Áron nr. 15, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 147
Fax: 066 218 147
Președinte: Szép Gyula
- Gaudeamus Alapítvány – Segesvár (Fundatia Gaudeamus–Sighișoara - Gaudeamus Foundation–Sighișoara)
Str. Griviței nr. 4/a, Ap. 25, 3050 Sighișoara
Tel: 065 773 019, 772 558, 774 840, 713 458
Fax: 065 773 019, 772 558, 774 840, 713 458
Persident: Farkas Miklós
- “Gábor Dénes” Alapítvány (Fundatia “Gábor Dénes” - “Gábor Dénes” Foundation)
Str. Donáth nr. 117, Bl. O1, ap. 8, OP 5, CP 737, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 420 454
Fax: 064 420 454
Președinte: Dr. Selinger Sándor
selinger@gdf.org.soroscj.ro
- Gál Kelemen Területi Oktatási Központ
Str. Decebal nr. 72, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 130 139
ucadmag@mail.soroscj.ro

- Gecse Dániel Alapítvány (Fundatia Gecse Dániel - Gecse Dániel Foundation)
Str. Lupeni nr. 11, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 162 423, 161 847
Fax: 065 214 910
Preşedinte: Sárpataki János
- Gyámszülői Közösség Alapítványa (Fundatia Comunităţii Tutelare)
Str. Orbán Balázs nr. 1, 4180 Cristuru Secuiesc
Tel: 066 218 366
Fax: 066 218 366
Preşedinte: Báró József
- Hébe Alapítvány (Fundatia Hébe pentru Elevii din Liceul Tamási Áron)
Str. Budai Nagy Antal nr. 32, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 379, 217 968
Fax: 066 213 779
Preşedinte: Lukácsi Katalin
- “Help” Gyógypedagógiai Egyesület (Asociația de Pedagogie Curativă “Help”)
P-ța Calvin nr. 3, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 325 629
Fax: 067 325 629
Preşedinte: Incze Margit
- Heuréka Matematikai Tehetségondozó Alapítvány (Fundatia Heuréka pentru Cultivarea Talentelor -
Foundation Heuréka for Development of Mathematical Ability)
Str. Olarilor nr. 1, bl. A1, ap. 1, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 66 216 793
Fax: 066 214 985
Contact: Biró Gabert
- Hominem Alapítvány (Fundatia Hominem)
Str. Constructorilor nr. 2, bl. F3, ap. 4, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 216 664
Fax: 066 216 664
Preşedinte: Littasi Csilla Mária
- Ifj. Czine Tibor Alapítvány (Fundatia Czine Tibor Junior)
Str. George Coşbuc nr. 60, 3900 Satu Mare
Tel: 061 714 661
Fax: 061 711 160
Preşedinte: id. Czine Tibor
- Iskola Alapítvány (Fundatia pentru Şcoală - Foundation for the School)
Str. Republicii nr. 39, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 192 668
Fax: 064 192 668
Preşedinte: Markó Béla
iskola@codec.ro
- Juventus Művelődési Alapítvány (Fundatia Culturală Juventus)
Str. Stadionului nr. 15, Bl, 19/34, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 327 340
Preşedinte: Deák Gyula

- Kiss Árpád Alapítvány (Fundăția Kiss Árpád)
Str. Kós Károly nr. 78, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 327 865
Președinte: Kovács Béla
- Kolozsvári Amatőr Barlangász Klub (Clubul Speologilor Amatori Cluj)
Str. Hașdeu nr. 102, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 197 634
Președinte: Vári László György
- Kolozsvári Magyar Diákszövetség (Uniunea Studentească Maghiară din Cluj - Hungarian Student Union of Kolozsvár)
Str. Avram Iancu 21, 3400 Cluj-Napoca
Președinte: Boda Szabolcs
<http://kmdsz.soroscj.ro/>
- „Kriza János” Néprajzi Társaság (Asociația Etnografică „Kriza János” - „Kriza János” Ethnographical Society)
Str. Croitorilor nr. 15, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 432 593
Fax: 064 432 593
Președinte: Pozsony Ferenc
- Márk Kulturális Nevelő Alapítvány
Str. G. Coșbuc nr. 17, 3900 Satu Mare
Tel: 061 715 681
Fax: 061 734 761
Persoană de contact: Valdráf Erzsébet
- “Mikes Kelemen Líceum” Alapítvány (Fundăția “Mikes Kelemen Líceum”)
Str. Kriza János nr. 1-3, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 342, 315 967, 323 824
Fax: 067 351 407
Președinte: Fazakas Mihály
- Millenium Alapítvány (Fundăția Millenium - Millenium Foundation)
P-ța Avram Iancu 14, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 166 587, 199 374
Președinte: Vígh Klára
- Misztótfalusi Kis Miklós Művelődési Egyesület
Str. Petru Rareș nr. 25, Ap. 34, 4800 Baia Mare
Tel: 062 432 585
genius@sintec.ro
- Nagy Mózes Közművelődési Egyesület (Asociația Culturală Nagy Mózes - Nagy Mózes Cultural Association)
Str. Kanta nr. 23, 4050 Tg. Secuiesc
Tel: 067 361 957, 361 957
Președinte: Vetró András
- Németh László Iskolaalapítvány
Str. Luminișului nr. 1, 4800 Baia Mare
Tel: 062 213 586
Persoană de contact: Vida Zoltán

- Ökokrízis Ifjúsági Egyesület (Asociația de Tineret Ecocriza - Ecocrisis Youth Association)
Str. Kossuth nr. 33, 4700 Zalău
Tel: 060 632 465
Fax: 060 661 685
Președinte: Máthé László
office@krizis.sbnet.ro
- Petőfi Sándor Általános Iskola Alapítványa (Fundatia Școlii Generale nr. 1 Petőfi Sándor)
Str. Petőfi Sándor nr. 40, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 122 824, 123 754
Președinte: Tamás Sándor
- “Pro Agricultura Hargitae” Alapítvány (Fundatia “Pro Agricultura Hargitae”)
Str. Florilor Bl. 9/8, 4100 Miercurea Ciuc
Tel/fax: 066 171 143
Președinte: Dr. György Antal
- Pro Kindergarten Alapítvány (Fundatia Pro Kindergarten - Pro Kindergarten Foundation)
Cart. Harghita Bl. P8/3, CP 20, 4180 Cristuru Secuiesc
Președinte: Kanyaró Anna
- Pro Musica Zenei Alapítvány (Fundatia Pro Musica)
Str. Komollói nr. 268, 4040 Reci, Jud. Covasna
Tel: 067 313 932
Fax: 067 315 441
Președinte: Kelemen Antal
- Pro Philosophia Alapítvány (Fundatia Pro Philosophia - Pro Philosophia Foundation)
Str. Republicii nr. 46, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 199 634
Președinte: Demeter Attila
kellek94@hotmail.com
- Pro Schola Mediensis Alapítvány (Asociația Pro Schola Mediensis)
Str. I. C. Brătianu nr. 32, 3125 Mediaș
Tel: 069 821 473
Președinte: Székely Éva
- Pro Technica Alapítvány (Fundatia Pro Technica)
Str. 21 Decembrie 1989 nr. 116, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 194 042
Fax: 064190 825
protech@emt.ro
www.emt.ro
- Putnoky Miklós Alapítvány (Fundatia Putnoky Miklós - Putnoky Miklós Foundation)
Str. Grozăvescu nr. 4, 1800 Lugoj
Tel/fax: 056 373 033
Președinte: Bakk Miklós
- Radó Ferenc Matematikaművelő Társaság (Asociația de Cultivare a Matematicii “Radó Ferenc” - “Radó Ferenc” Mathematics Society)
Str. Pavlov nr. 21, OP 9, CP 542
matlap@math.ubbcluj.ro
- Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság

Str. Densușianu nr. 6/A, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 414 042
Președinte: Dáné Tibor Kálmán
muvfoo@emke.cj.edu.ro

- Romániai Magyar Diakújságírók Egyesület (Hungarian Student Newswriters' Association of Romania)
Str. Paris 6/7, 3400 Cluj-Napoca
Tel: (064) 195 380
- Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România - Hungarian Teachers' Association of Romania)
Str. Toplița nr. 20, 4100 Miercurea Ciuc
Tel/fax: 066 171 377
Președinte: Lászlóffy Pál
rmpsz@ccdhr.nextra.ro
ucdmr@ccdhr.nextra.ro
- Romániai Magyar Közgazdász Társaság (Asociația Economiștilor Maghiari din România - Hungarian Economists' Society of Romania)
Str. Pietroasa nr. 12, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 195 043, 431 488
Fax: 064 195 043
Președinte: Kerekes Jenő
- Romániai Relaxációs, Szimbólum- és Hipnoterápiás Egyesület (Asociația de Psihoterapie prin Relaxare, Simboluri și Hipnoză)
Str. Salciei nr. 1, Bl. A, ap. 13, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 113 817
Președinte: Kedves Enikő
- Székely Károly Alapítvány (Fundăția Székely Károly)
Str. Hunyadi János nr. 31, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 123 558, 111 369
Președinte: Szakáts István
eddy@gshrsk.edu.soroscj.ro
- Talentum Tehetséggondozó Alapítvány (Fundăția Talentum pentru Promovarea Talentelor - Talentum Foundation for gifted Children)
Str. Furtunei nr. 13, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 164 624
Președinte: Dóczy Tamás
tdocy@netsoft.ro
- Teleki Alapítvány – Szováta (Fundăția Teleki–Sovata - Teleki Foundation–Sovata)
Str. Rozelor nr. 147, 3299 Sovata, Jud. Mureș
Tel: 065 577 625
Fax: 065 570 725
Președinte: Bíró István
teka@netsoft.ro
- Teodidaktos Humanitárius Alapítvány (Fundăția Umanitară Teodidaktos)
B-dul 1 Decembrie 1918 nr. 30, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 186 734, 185 366, 197 280
Președinte: Vizi Imre

- Vadrózsák Alapítvány (Fundăția Măceșul)
P-ța Libertății nr. 9, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 560
Președinte: Cserkész Adalbert
- Váradi-Bartalis Alapítvány (Fundăția Váradi-Bartalis - Váradi-Bartalis Foundation)
Str. Benedek Elek nr. 20, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 313 110
Președinte: Mike Lázár
- Vox Humana Művelődési Társaság (Asociația Culturală Vox Humana - Vox Humana Chamber Choir)
Str. Muzelor nr. 1, Bl. 12, ap. A/29, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 312 252
Fax: 067 312 252
Președinte: Szilágyi Zsolt
- Wildt József Tudományos Társaság (Asociația Științifică Wildt József - Wildt József Scientific Society)
Str. Soarelui nr. 10 Bl. 5/26, 2200 Brașov
Tel: 068 271 032
Președinte: Bencze Mihály
- Xántusz János Alapítvány (Fundăția Xántusz János)
Str. Toplița nr. 112, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 112 152, 115 878
Președinte: Ferencz Erzsébet

3. Instituții sau asociații privind sănătatea:

- Agape Életvédő Alapítvány (Fundăția Agape pentru Ocrotirea Vieții - Agape Life Care Foundation)
Str. Moșilor nr. 16/4, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064-430 382; 192 474
Președinte: Dr. Kónya Ágnes
- Albin Alapítvány (Fundăția Albin)
Str. Slatinei nr. 35, Bl. Pb. 38/11, CP 78, 3700 Oradea
Tel: 059 160 347
Fax: 059 431 710
Președinte: Gergely Annamária
- Artemis
Str. Sindicatelor nr. 4, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 198 155
Președinte: Kacsó Ágnes
artemis@mail.dntcj.ro
- Children Dental Help Alapítvány
Str. Locomotivei nr. 7, 3700 Oradea
Președinte: Dr. Meer János
- Cukorbetegek Egyesülete (Asociația Diabeticilor)
Str. Aviatorilor nr. 5, 3900 Satu Mare
Persoană de contact: Bélteki Annamária
- Dr. Imreh Domokos Alapítvány (Fundăția Dr. Imreh Domokos - Dr. Imreh Domokos Foundation)

Str. Bethlen Gábor nr. 72, 4150 Orodheiu Secuiesc
Tel: 066 214 988
Fax: 066 214 988
Președinte: Dr. Tóth Attila

- Dr. Simonffy Sámuel Alapítvány (Fundăția dr. Simonffy Sámuel)
Str. Trandafirilor nr. 20, Bl. S2, AP 17, 4023 Baraolt, Jud. Covasna
Tel: 067 377 748
Președinte: Dr. Szánthó Lajos
- “Ében-Ézer” Alapítvány (Fundăția “Eben-Ezer” - “Eben-Ezer” Foundation)
Str. Gr. Bălan nr. 53, Bl. 9/B, ap. 19, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 321 668
Președinte: dr. Ósz Tibor
- Empátia Orvosi Szervezet
Str. T. Vladimirescu nr. 61, Ap. 1, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 166 049
Persoană de contact: Dr. Salat Csaba
- Hygeia Alapítvány (Fundăția Hygeia - Hygeia Foundation)
Str. Gavril Lazăr nr. 25, ap. 4, OP 5, CP 526, 3900 Satu Mare
Tel: 061 710 241, 092 733 334
Fax: 061 710 241
Președinte: Dr. Héjja Botond
hb@p5net.ro
- Kovászna-Hollandia Társaság (Asociația Covasna-Olanda - Covasna-Holland Association)
Str. Piliske nr. 1, 4055 Covasna
Tel: 067 340 809
Președinte: Dr. Tatár Mária
- Martoni Egyesület Csíkszereda
Str. Szív nr. 2B, Ap. 2, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 116 317, 124 192
Persoană de contact: Bokor Márton
- Medicare Alapítvány
Str. Mimozelor nr. 43, Bl. C, Ap. 16, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 162 727, 166 579
Fax: 065 164 327
Persoană de contact: Finna Csaba
- Mens Sana Alapítvány
Str. Cimitirului nr. 704, 4310 Cristești, Jud. Mureș
Tel: 065 166 913
Persoană de contact: Darvas Kozma József
menssana@netsoft.ro
- Mind Controll Alapítvány
Str. Vămii nr. 2, 4150 Orodheiu Secuiesc
Tel: 066 212 845
Persoană de contact: András Veronika
- Művészt a Gyerekeknek Alapítvány
Str. Gh. Marinescu nr. 38, 4300 Tg. Mureș

Tel: 065 214 174, 211 518
Persoană de contact: Dr. Papp Zoltán

- Preventio Egészségügyi Társaság
Str. Borsos Tamás nr. 25, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 211 465
Persoană de contact: Ábrám Zoltán
- Procardia Alapítvány (Fundatia Procardia - Procardia Foundation)
Str. Eminescu nr. 3, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 166 900, 164 593, 504 486
Fax: 065 219 589
Președinte: Dr. Kikeli Pál
carco@orizont.ro
- Profilaxis Egészségügyi Egyesület
P-ța Mărășești nr. 20, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 210 444, 254 090, 217 017
Persoană de contact: Sánta Dóra
- Pro Senectute Alapítvány
Str. Principală nr. 54, 3978 Bogdand, Jud. Satu-Mare
Tel: Bogdand 33
Președinte: Mészáros Lőrincz
- Remedium Alapítvány – Nyáradszereda
Str. Teilor nr. 54, 4333 Miercurea Nirajului
Persoană de contact: Dr. Benedek Imre
- Reumás Gyermek Alapítványa
Calea Sighisoarei nr. 11, Ap. 4, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 147 524
Persoană de contact: Kincse Péter
- Rheum Care Alapítvány
Str. Moldovei nr. 11, Ap. 4, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 145 171, 256 986
Persoană de contact: Nagy Irén
- Romániai Bálint Társaság (Asociația Bálint din România - Bálint Association of Romania)
Str. Pieții nr. 7, Bl. D, ap. 11, CP 75, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 113984, 171 688
Fax: 066 171688
Președinte: Veress Albert
averess@csf.ro
- Solatium Keresztény Egészségvédő Egyesületn (Asociația Creștină pentru Sănătate Solatium - Solatium Christian Association for Health)
Str. Donath nr. 29/22, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 189 916
Persoană de contact: Dr. Csergő Lehel
solatium@mail.dntcj.ro
- Szent-György Albert Társaság–Szatmárnémeti (Asociația Filantropică Szent-Györgyi Albert)
Str. Mihai Viteazul nr. 10, 3900 Satu Mare
Tel: 061 735 162

Președinte: Csirák Csaba

- Iulius Weil Alapítvány – Régen
Str. Pandurilor 36/A, 4225 Reghin, Jud. Mureș
Tel: 065 521 364, 164 846
Persoană de contact: Dr. Weil Gyula

4. Instituții sau asociații privind serviciile sociale:

- A Mindennapok Kereszténye Egyesület (Asociația “A Fi Creștin Azi” - “To Be a Christian Today” Association)
Str. I. Cantacuzino nr. 6, 3700 Oradea
Tel: 059 431 126, 427 375
Președinte: Filip Gelu
- Agricola 2000 Alapítvány
Str. Someșului 44, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 165 355
Președinte: Székely Csaba
- Árva Fiatalokért Alapítvány
Str. Transilvaniei nr. 53, Ap. 6, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 144 924
Persoană de contact: Szabó Mária Magdolna
- Asklepios – Marosvásárhely
Str. Secuilor Martiri nr. 10-12, Sc. A, Ap. 3, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 211 228, 133 648
Persoană de contact: Hajdú István
- Asociația de Caritate Proiect Theora
Str. Blajului 9A, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 416 344
Persoană de contact: Szentágotai T. Lóránt
- Asociația Nonprofit St. Judde Taddeu
Str. Careiului nr. 16, 3831 Foieni
Tel: Foieni 78
Persoană de contact: Heirich Mihály
- Caritas Alapítvány (Fundația Caritas)
Str. Patriarch Miron Cristea nr. 3, 2500 Alba Iulia
Tel/fax: 058 811 499, 819 524
Director: Szász János
caritasa@apulum.ro
- Caritas Egyesület (Asociația Caritas)
Str. Delavrancea nr. 13, 3900 Satu Mare
Tel: 061 716 845
Fax: 061 710 464
Persoană de contact: Schupler Tibor
- Caritatea Alapítvány (Fundația Caritatea)
Str. Troțușului nr. 9, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 168 550
Fax: 065 161 444

Persoană de contact: Vitus Lajos

- Clarisa Katolikus Keresztény Alapítvány (Fundatia Creștină Catholică Clarisa)
4174 Praid No. 265
Tel: 066 240 233
Președinte: Simó Sándor
- Concordia Alapítvány (Fundatia Concordia)
Str. Principală nr. 1, 4279 Sâmbriaș, Jud. Mureș
Persoană de contact: Szabó György
- Család Alapítvány (Fundatia Familia)
Str. Dózsa György nr. 85, 3700 Oradea
Tel: 059 133 933
Președinte: Keresztes Géza
- Családi Gyermekotthon Alapítvány – Csíkszereda
Str. Köves nr. 1, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 113 943, 121 189
Persoană de contact: Péter József
- Csibész Alapítvány
Str. Kájoni János nr. 47, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 113 770, 171 770, 171 575
csibesz@cemc.topnet.ro
- Csíkszentmártoni Kolping Család
4133 Sânmartin 354, Jud. Harghita
Tel: Sânmartin 139
Persoană de contact: Vitos Antal
- Diakónia Ökumenikus Alapítvány
Str. 22 Decembrie 1989 nr. 76, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 217 333, 211 595
Persoană de contact: Benedek Imre
- Domus Karitatív Szervezet (Asociația Caritativă Domus - Domus Association)
P-ța Libertății nr. 27, PO Box 19, 4180 Cristuru Secuiesc
Tel: 066 218 380
Președinte: Szócs Pál
- Dorcas Aid International România Egzeslet
Str. Călărașilor nr. 86, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 216 790, 147 211
Persoană de contact: Szabó István
- Ecclesia Mater Humanitarius Alapítvány (Fundatia Umanitară Ecclesia Mater - Ecclesia Mater Humanitarian Foundation)
Str. Moscovei nr. 14, 3700 Oradea
Tel: 059 134 664
Președinte: Dr. Földes Béla
partium@medanet.ro
- Élesdi Református Gyermekotthon
Str. Viilor 32, 3575 Aleșd, Jud. Bihar
Tel: 059 341 621

- Erdélyi Magyar Nőszervezetek Szövetsége (Uniunea Asociațiilor de Femei Maghiare din Transilvania)
Str. Gábor Áron nr. 2, 4200 Gheorgheni
Tel/fax: 066 164 709
Președinte: Varga Melinda
- Esély Alapítvány (Fundatia Șansă - Chance Foundation)
P-ța Libertății nr. 2, 4200 Gheorgheni
Tel/fax: 066 162 036, 164 056
Președinte: Bernád Ildikó
chance@server.ro
- Etelköz Alapítvány (Fundatia Etelköz - Etelköz Foundation)
Str. Daczó nr. 11, 4000 Sf. Gheorghe
Tel/fax: 067 315 441
Președinte: Kispál Vilmos
- Ethnika Kulturális Alapítvány
3331 Lopadea Nouă nr. 8, Jud. Alba
Tel: 094 370 819
Persoană de contact: Sípos Ferenc
- Fiatalok a Demokráciáért Alapítvány
Str. Dreptății nr. 21, 3900 Satu Mare
Tel: 061 715 318
Persoană de contact: Csiha István
- Filantrop Humanitarius Alapítvány (Fundatia Umanitară Filantrop - Filantrop Humanitarian Foundation)
Str. I. Maniu nr. 5, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 420 316
Președinte: Székely György
- Fundația Caritativă Creștină și Educativă Eliada
Str. Drăganilor nr. 81, 3900 Satu Mare
Tel: 061 717 792
Persoană de contact: Budai Lajos
- Fundația Cristiana
Str. Țibleșului nr. 17, Sc. A, Ap. 1, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 555, 742 332
Persoană de contact: Bud Károly
- Fundația
Str. Odobescu No. 23, 3900 Satu
Tel: 061 713
Contac person: Ács Róbert
- Fundația Hans Linder
Str. Delavrancea No. 20, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 521, 710 464
Persoană de contact: Schupler Tibor
- Fundația Help
P-ța Eroilor nr.5, 3900 Satu Mare

Tel: 061 762 358
Persoană de contact: Görbe Róbert

- Fundația Umanitară DIYRAF
Str. Anton Pann nr. 49, 3900 Satu Mare
Tel: 061 735 243
Persoană de contact: Turkás Enikő Judit
- Gellért Alapítvány (Fundația Gellért - Gellért Foundation)
Str. 1 Mai nr. 26, 4154 Vlăhița, Jud. Harghita
Președinte: Portik-Bakai Sándor
- Gondviselés Egyesület (Asociația Providența)
Str. Cetății nr. 10, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 136 475, 185 366
Președinte: Vizi Ildikó
- “Ház a Holnapért” Egyesület (Asociația “O Casă pentru Măine”)
Str. Principală nr. 41, 4179 Rugănești, Jud. Harghita
Președinte: Sógor Csaba
- HILFT – Sir Help Egyesület Csíkszereda
Str. Petőfi Sándor nr. 22, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 123 336
Persoană de contact: Prizibislawki E. Wilhelm
- Hunyadi János Humanitárius Társaság (Asociația Umanitară Hunyadi János - Hunyadi János Humanitarian Society)
Str. Revoluției nr. 5, 2750 Hunedoara
Tel: 054 714 582, 715 805
Fax: 054 714 582, 715 805
Președinte: Schmidt Alfréd
auhj@inext.ro
- Jakab Lajos Alapítvány (Fundația Jakab Lajos - Jakab Lajos Foundation)
4162 Locodeni nr. 10, Jud. Harghita
Tel: Locodeni 89
Președinte: Kedei Mózes
- Jakab Lajos Alapítvány (Fundația Jakab Lajos - Jakab Lajos Foundation)
4162 Mărtiniș nr. 10, Jud. Harghita
Tel: Mărtiniș 98/A
Președinte: Kedei Mózes
- “Kajántó Mária” Gyermekotthon – Élesd (Casa Copilului “Kajántó Mária”)
Str. Viilor nr. 30, 3575 Aleșd, Jud. Bihor
Tel: 059 341 621
Fax: 059 340 420
Președinte: Dr. Sadler Annemarie
partium@medanet.ro
- Kálvin Alapítvány
P-ța Păcii nr. 8, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 455
Persoană de contact: Kanizsai László

- Kászonalitzi Spitex-Chur Társaság (Asociația Spitex Chur)
4134 Plăieșii de Jos nr. 104, Jud. Harghita
Tel: 066 133 053, 133 028
Președinte: Bocskor Gizella
- Katolikus Caritas Egyesület (Asociația Caritas Catolică)
Str. M. Sadovenu nr. 3, 3844 Tășnad, Jud: Satu Mare
Tel: 061 827 770, 827 572
Persoană de contact: Dr. Czier Tibor, Toga István
- Keresztyén Ifjúsági és Diakóniai Alapítvány (Fundatia Diaconică și a Tineretului Creștin - Christian Foundation for Youth and Deacony)
Str. Bisericii nr. 403, 4016 Ilieni, Jud. Covasna
Tel: 067 324 631, 351 634
Fax: 067 324 631, 351 634
Președinte: Kató Béla
office@kida.sbnet.ro
- Kolozsvári Leányanya Központ
Str. Rákóczi nr. 37-39, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 184 998, 185 056, 094 869 412
Persoană de contact: Szántó Csaba
- “Kölcsey Ferenc” Alapítvány (Fundatia “Kölcsey Ferenc” - “Kölcsey Ferenc” Foundation)
P-ța Păcii nr. 2, 3900 Satu Mare
Tel: 061 717 346
Fax: 061 717 346
Președinte: Cziprisz Imre
kfalap@lksm.soroscj.ro
- “Lazarus” Alapítvány (Fundatia “Lazarus”)
Str. Arany János nr. 1/A, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 314 231
Președinte: Albert Álmos
- Lazarus Alapítvány (Fundatia Lazarus)
P-ța Eroilor nr. 2, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 505
Persoană de contact: Pallai Adalbert
- Lázárénium Alapítvány–“Lidia” Gyermekotthon (Fundatia Lazarenum–Căminul de Copii “Lidia” - Lazarenum Foundation–“Lidia” Children’s Home)
Str. Mihai Eminescu nr. 30, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 214 361
Fax: 065 214 910
Persident: Fülöp G. Dénes
- Lórántffy Zsuzsanna Nőegylet–Gyergyószentmiklós (Asociația Femeilor “Lórántffy Zsuzsanna”–Gheorgheni)
Str. Gábor Áron nr. 2, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 161 909
Președinte: Gál Esztegár Ildikó
- Lórántffy Zsuzsanna Nőszövetség
P-ța Păcii nr. 8, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 455

- Magyar Mozgáskorlátozottak Társulata Kolozsvár (Asociația Maghiară a Handicapaților Motori Cluj - Hungarian Motion Handicapped Invalides Society from Cluj)
Str. Septimiu Albini nr. 49, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 414 238
Președinte: Tokay Rozália
- Mária Családsegítő Alapítvány (Fundatia de Asistență Socială "Maria" - Maria Foundation for Family Assistance)
Str. Moscovei nr. 14, 3700 Oradea
Tel: 059 134 664
Fax: 059 431 710
Președinte: Szűcs István
- Mária Magdolna Alapítvány
B-dul 1 Decembrie 1918 nr. 70, ap. 17, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 161 690
Persoană de contact: Demeter Magdolna
- Márton Áron Alapítvány
Str. Coșbuc nr. 80, 4100 Miercurea Ciuc
Persoană de contact: Eigel Ernő
- Márton Áron Kolping Család (Familia Kolping Márton Áron)
Str. Gödri János nr. 20, 2212 Săcele
Tel: 068 150 394
Fax: 068 150 394
Președinte: Orbán Attila
- Misericordia Jótékonyági Alapítvány (Fundatia de Binefacere Misericordia)
Str. George Moroianu nr. 64, 2212 Săcele
Tel: 068 150 160, 271 852
Fax: 068 150 160, 271 852
Președinte: Gödri Oláh János
- Nem-látok Romániai Katolikus Egyesülete (Asociația Catolică a Nevăzătorilor din România)
Str. Mihai Vitezul nr. 19, 3900 Satu Mare
Tel: 061 711 313
Fax: 061 711 313
Persoană de contact: Petyke Attila
- Nepomuki Szent János Humanitárius Egyesület (Asociația Umanitară "Nepomuki Szent János")
Str. Egyeskö nr. 1, 4137 Bălan, Jud. Harghita
Tel: 066 130 444
Președinte: Pál Antal
- Nepomuki Szent János Humanitárius Egyesület
Str. Kovács Pataka nr. 1, 4137 Bălan, Jud. Harghita
Tel: 066 130 444
Persoană de contact: Pál Antal
- Nyugdíjasok Önségélyező Pénztára (Casa de Întrajutorare a Pensionarilor)
Str. Kossuth nr. 60, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 161 325, 162 847
Persoană de contact: Mátyás Adriana

- Oázis Humán Ökológiai Alapítvány (Fundatia de Ecologie Umană Oasis - Oasis Human Ecology Foundation)
B-dul 1 Decembrie 1918, Bl. 160, ap. 16, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 169 831
Fax: 065 254 284
Președinte: Görög Ilona
- Oikodemos Karitatív Keresztény Alapítvány (Fundatia Caritativ Creștină Oikodemos)
Str. Principală nr. 164, 3979 Hodod, Jud. Satu Mare
Persoană de contact: Mészáros Árpád
- Oltszemi Gyermekotthon Alapítvány (Fundatia Casa de Copii Olteni - The Olteni Children's Home Foundation)
Aleea Muzelor nr. 1, Bl. 12, C 33
Tel: 067 314 668, 316 691
Fax: 067 351 706
Președinte: Fábrián Vince
- Organizația KIWANIS Club
Str. Mihai Viteazu nr. 32, 3825, Jud: Satu Mare
Tel: 061 861 455, 861 372
Persoană de contact: Schmidt Adalbert
- Pinochio 3000 Alapítvány
Str. Aurel Filimon nr. 28, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 165 030
Persoană de contact: Bereczki Enikő
- Pro Familiae Alapítvány (Fundatia Pro Familiae - Pro Familiae Foundation)
Str. T. Vladimirescu nr. 78, 3700 Oradea
Tel: 059 136 241
Președinte: Jakabffy Emma
zol-profam@lbhae.sfos.ro
- Pro Familia Mentor Szervezet
Str. Trandafirilor nr. 3, Bl. 3, Sc. A, Ap. 3, 4333 Miercurea Nirajului
Tel: 065 576 501, 576 057
Fax: 065 576 403
Persoană de contact: Csiki Sándor
- “Regnum Christi” Humanitarius Alapítvány (Fundatia Umanitară “Regnum Christi” - “Regnum Christi” Foundation)
Str. Prieteniei nr. 1, ap. 2, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 148 660
Fax: 065 146 629
Președinte: Bereczki Béla
- Reménység Alapítvány (Fundatia Speranța)
Str. Somlyó nr. 13, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 172 224
Președinte: Csató Miklós
- Romániai Családok és Nagycsaládok Országos Egyesülete (Asociația Națională a Familiilor și Familiilor Mari din România - National Association of Large Families from Romania)
Str. Șelimbăr nr. 2, ap. 2, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 145 755, 168 209, 216 471

Președinte: Both Gyula

- Salvator Alapítvány
P-ța Vártér nr. 1, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 171 137
Fax: 066 171 165
Persoană de contact: Dr. Csedő Csaba
- “Senectas” Alapítvány (Fundația “Senectas”)
Str. Bethlen Gábor nr. 9, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 211 089, 211 655
Președinte: Varró Gizella
- Szent Antal Humanitárius Egyesület (Fundația Umanitară Sfântul Anton)
Str. Principală nr. 24, 4127 Mădăraș, Jud. Harghita
Președinte: Bartó József
- Szent Balázs Alapítvány (Fundația Szent Balázs)
Str. Principală nr. 57, 3826 Ghenci, Jud. Satu Mare
Tel: 061 861 967
Persoană de contact: Vadon Henrietta Éva
- Szent Imre Társulat (Asociația Umanitară Caritativă Szent Imre)
4116 Sântimbru, Str. Principală, Jud. Harghita
Președinte: Pál Elek
- Szent Erzsébet Intézet Alapítvány (Fundația “Sfânta Elisabeta”)
Str. T. Vladimirescu nr. 62/A, 3700 Oradea
Tel/fax: 059 138 813
Președinte: Kulcsár A: Sándor
argenta@oradea.iiruc.ro
- “Szent Ferenc” Alapítvány (Fundația “Sfântul Francisc” - “Saint Francisc” Foundation)
Str. Progresului nr. 6, 2700 Deva
Tel: 054 214 873
Fax: 054 214 873
Președinte: Bőjte Csaba
- Szent György Korházalapítvány (Fundația Spitalicească Szent György - Szent György Hospital Foundation)
Str. Stadionului nr. 1, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 311 646, 311 981
Fax: 067 351 883
Președinte: Dr. Sándor József
- Szentkereszty Stephanie Korházalapítvány (Fundația de Spital Szentkereszty Stephanie)
Str. Vântului nr. 5, 4050 Tg. Secuiesc
Tel: 067 361 051
Fax: 067 363 277
Președinte: Dr. Boga Olivér
- Szent Mihály Katolikus “CARITAS”–Kolozsvár (Caritas Catolică Sfântu Mihai–Cluj - Saint Michaels’s Catholic Caritas Organization–Cluj)
P-ța Unirii nr. 15-16, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 195 446
Fax: 064 195 252

Președinte: Dr. Czirják Árpád
Persoană de contact: Muzsi N. Jolán

- Szent Miklós Egyesület (Asociația Sfântu Nicolae)
Str. Bălcescu nr. 18, CP. 37, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 163 984, 163 726
Fax: 066 164 732
Președinte: Kovács Éva Magdolna
- Szent Teréz Idősközpont Nagykároly
Str. Someș nr. 11, 3825 Carei, Jud. Satu Mare
- Szent Vincze Családi Csoport Alapítvány Csíkszereda
Str. Fenyő nr. 5/15, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 121 368
Persoană de contact: Borbély Éva Mária
- Szociális Napközi Nagyvárad
Str. Jókai Mór nr. 10, 3700 Oradea
Tel: 059 134 837
Persoană de contact: Varga Eliz
- Szomszédtság Szervezete (Organizația Vecinătatea - Neighbourhood Organization)
Str. Grivița Roșie nr. 19, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 137 597, 210 310
Fax: 065 219 247
Președinte: Borzás Jenő
- Talita Kumi–Árva és Elhagyott Gyermekeket Támogató Társaság (Talita Kumi–Asociație pentru Ajutorarea Copiilor Orfani și Abandonați - Talita Kumi–Association for Protection of Orphan and Abandoned Children)
Str. Gödri Ferenc nr. 3, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 311 831, 325 889
Președinte: Czibalmos Kozma Csaba
- Tenkei Református Öregotthon
Str. Avram Iancu nr. 53, 3685 Tinca, jud. Bihor
Tel: Tinca 200
Persoană de contact: Berke Katalin
- “Tulipán” Alapítvány (Fundatia “Tulip” - “Tulip” Foundation)
Str. Gr. Bălan nr. 35, Bl. 52, ap. C/7
Tel: 067 325 126
Fax: 067 351 780
Președinte: Bogdán Zoltán
ax@cosys.ro
- Unitárius Nők Országos Szövetsége (Asociația Femeilor Unitariene din România - Unitarian Women Association from Romania)
Str. 21 Decembrie 1989 nr. 5, OP 1 CP 24, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 193 236
Fax: 064 195 927
Președinte: Szabó Magdolna, Zsakó Erzsébet
unitarian@mail.dntcj.ro
- Unitárcoop Alapítvány (Fundatia Unitarcoop - Unitarcoop Foundation)

Str. Bolyai nr. 13, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 214 652
Fax: 065 161 454
Preşedinte: Szabó László

- “Ügyes Kezek” Alapítvány (Fundația “Măini Dibace”)
Str. G-ral Traian Moşoiu nr. 7/A, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 164 507, 215 071, 168 688
Preşedinte: Hochmal Magda

5. Instituții sau asociații privind protecția mediului

- Biokertész Csoport (Grupul Grădinarilor Biodinamici - Organic Gardening Group)
Str. Ciucaş nr. 1, ap. 44, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 120 616
Preşedinte: Boros Csaba
- Biró Lajos Ökológiai Társaság (Societatea Ecologică Biró Lajos)
Cart. M. Viteazul Bl. JV5, Ap. 7, 3825 Carei, Jud. Satu Mare
Tel: 061 861 379
Preşedinte: Benedek Zoltán
- “Czárán Gyula” Alapítvány (Fundația “Czárán Gyula” - “Czárán Gyula” Foundation)
Str. Costache Negruzzi nr. 8 Bl. PB 25/2, 3700 Oradea
Tel: 059 161 909
Preşedinte: Egri Ferenc
- Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület (Asociația de Turism și de Orcrotirea Naturii - Csík County Nature and Protection Society)
Str. Müller L. nr. 4, Bl C/16, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 128 136
Fax: 066 122 309
Preşedinte: Jánosi Csaba
cstte@nextra.ro
- “Csukás” Alapítvány (Fundația “Csukás” – “Csukás” Foundation)
Str. Gării nr. 10, Bl. B/12
Tel: 066 135 310
Preşedinte: Tóth Mária
- Ecomond Ökológiai Társaság–Arad (Organizația Ecologică Ecomond–Arad - Str. Dornei nr. 34, CP 10, 2825 Sebiş, Jud. Arad)
Tel: 057 420 009
Fax: 057 421 009
Preşedinte: Patkó Róbert
ecomond@sbnet.ro
- Erdélyi Kárpát Egyesület (Societatea Carpatină Ardeleană - Transsylvanian Carpathian Society)
Str. Iuliu Maniu nr. 7/5, OP 1, CP 41, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 196 148
- Frainetto Alapítvány (Fundația Frainetto)
Str. Olt nr. 94, 4111 Băile Tuşnad
Tel/fax: 066 135 440
Persoană de contact: Szász János

- Független Öko Klub–Székelyudvarhely (Eco Club Independent–Odorheiu Secuiesc)
Independent Ecological Club
P-ța Libertății nr. 22, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 217 713, 212 783
Fax: 066 212 783
Președinte: Dr. Szabó József
office@ecihr.sbnet.ro
- Halit Öko Klub (Asociația Halit Eco Club)
4174 Praid nr. 421, Jud. Harghita
Tel: 066 240 318
Președinte: Serényi Éva
feki@kabelkon.ro
- Hidro Protect Alapítvány Gyergyószentmiklós (Fundatia Hidro Protect)
Cart. Bucin bl. 10/15, 4200 Gheorgheni
Președinte: Székely István
- Naturland Alapítvány (Fundatia Naturland - Naturland Foundation)
Str. Carpaților nr. 6, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 162 544
Fax: 066 162 036
Președinte: Pupák Felméri Zsuzsa
- Nemere Természetjáró Kör
Str. Kós Károly nr. 10, 4000 Sf. Gheorghe
Persoană de contact: Kakas Zoltán
- Öko Klub–Pécska (Eco Club Independent–Pecica - Eco Club–Pecica)
Str. Principală nr. 51, 2948 Pecica, Jud. Arad
Tel: 057 468 170
Președinte: Ban Adalbert
- Öko-Info Alapítvány (Fundatia Öko-Info)
Str. M. Eminescu bl. 4/1, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 111 623, 112 766
Președinte: Makfalvi Zoltán Ferenc
- “Pro Biciklo-Urbo” Környezetvédelmi Szervezet (Asociația pentru Protecția Mediului și Naturii “Pro Biciklo-Urbo”)
Str. Argeșului nr. 9, 4300 Tg. Mureș
Str. Cuteyanței nr. 43, ap. 3, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 140 566, 146 148
Fax: 065 162 170
Președinte: Varga István
office@focus.sbnet.ro
- Pro Natura Alapítvány (Fundatia Pro Natura - Pro Natura Foundation)
Str. Școlii nr. 122, 4043 Boroșneu Mic, Jud. Covasna
Președinte: Damó Gyula
- Rhododendron Környezetvédelmi Egyesület (Asociația pentru Protecția Mediului Rhododendron - Rhododendron Environmental Association)
Str. V. Babeș nr. 11, ap 221, OP 1, CP 45, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 210 230
Fax: 065 210 545

Președinte: Sidó István
rhodo@sbnet.ro

- Ursus Spelaeus Barlangászklub Egyesület (Asociația Clubul de Speologie Ursus Spelaeus - Ursus Spelaeus Speological Club)
Str. Grigorescu nr. 6, Ap. 20, 4300 Tg. Mureș
Tel/fax: 065 167 410
Președinte: Boros Gellért

6. Instituții sau asociații reprezentând interese profesionale

- Erdélyi Falusi Vendégfogadók Szövetsége (Asociația Transilvăneană pentru Turismul Rural - Transsylvanian Federation for Rural Turism)
Str. Mihai Viteazu nr. 29/10, ap. 10, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 214 652
Fax: 065 161 454
Președinte: Szabó László
- Gyergyószentmiklósi Szarvasmarha Tenyésztők Egyesülete (Asociația Crescătorilor de Taurine Gheorgheni)
Str. Stadionului nr. 3, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 161 563
Președinte: Tóth Károly
- Harhita megyei Polgári Tűzoltók Egyesülete (Asociația Profesională a Pompierilor Civili din Județul Harghita - Harghita County Civil Fire Fighters' Union)
Str. Kuvar bl. 26/1, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 217 557
Președinte: Halmen Péter
- Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság (Str. Densușianu nr. 6/A, 3400 Cluj-Napoca)
Tel/fax: 064 414 042
Persoană de contact: Balogh Ferenc
muvfoo@mail.dntcj.ro
- Keresztény Orvosok Szövetsége
Str. Măgurei nr. 15, Ap. 2, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 136 853, 164 837
Persoană de contact: Dr. Bocskai István
- Magyar Kisvállalkozók Egyesülete – CEDIMMAR
Str. Blajului nr. 2, 2900 Arad
Tel: 057 273 934
- Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (Asociația Ziariștilor Maghiari din România)
Str. Primăriei nr. 1, 4300 Tg. Mureș
Tel/fax: 065 168 688
Președinte: Ágoston Hugó
- Profitász Egyesület (Asociația Profitász - Profitász Association)
Str. Timocului nr. 2, 1900 Timișoara
Tel: 056 132 882
Președinte: Panczél Zoltán
- Rajka Péter Vállalkozók Szövetsége (Asociația Întreprinzătorilor "Rajka Péter")
Str. Dacia nr. 3, Bl. 5, AP 2, 3400 Cluj-Napoca

Tel/fax: 064 130 466
Președinte: Farkas Mária

- Romániai Magyar Gazdák Egyesülete
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 116, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 431 896
erdelyi_gazda@mail.dntcj.ro

7. Instituții sau asociații privind dezvoltarea socială și economică:

- Agro-Caritas Transilvania Alapítvány
Str. Márton Áron nr. 16, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 116726, 163 644
Președinte: Barth Ottó
- Anna Nőszövetség–Nagyvárad (Asociația Femeilor Ana–Oradea - Women’s Association–Anne)
Str. Ady Endre nr. 11, 3700 Oradea
Tel: 059 146 592
Președinte: Kelemen Mária
- A Munkanélküliség Kezelésének Helyi Programja (Fundăția PAEM Local pentru Tratarea Șomajului Odorheiu Secuiesc - Programme of Active Employment Measures)
P-ța Libertății nr. 5, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 214 481
Președinte: Bunta Levente
leventeb@udv.ro
- Apsis Alapítvány (Fundăția Apsis)
Allea Garoafelor nr. 4, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 212 412
Președinte: Bálint Árpád
- Atro-Fami Alapítvány
3997 Atea, Com. Dorolț, jud. Satu Mare
Tel: 061 712 068
Președinte: Gyüre Sándor Zsolt, Pierre Welcomme
- Gazdakör–Kovászna (Cercul Gospodarilor–Covasna)
Str. Piliske nr. 1, 4055 Covasna
Tel: 067 340 001, 340 668
Președinte: id. Király Sándor
- Gazdakörök Központja–Kézdivásárhely (Centrala Cercurilor Gospodarilor–Târgu Secuiesc)
Str. Nouă 17 Bl. 19/7, 4050 Târgu Secuiesc
Tel: 067 363 188, 362 908
Președinte: Orbán Dezső
- Gyulaferhérvári Főegyházmegyei Caritas Szervezet Gyergyószentmiklósi Mezőgazdasági Részlege (Arhidioceza Romano-Catolică Alba Iulia Secția Agricolă Gheorgheni)
Str. Márton Áron nr. 16, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 164 726
Președinte: Barth Ottó
- Human Reform Alapítvány (Fundăția Human Reform - Human Reform Foundation)
Str. Crișan nr. 13, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 216 015

Fax: 066 214 481
Președinte: Balla Zoltán

- Junior Business Club Egyesület (Asociația Junior Business Club - Junior Business Club Association)
Str. 1 Decembrie 1918 nr. 2, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 311 006
Fax: 067 351 781
Președinte: Dénes István
office@jbc.sbnet.ro
- Kishomoród Alapítvány (Fundăția Kishomoród - Kishomoród Foundation)
4157 Lueta nr. 321, Jud. Harghita
Tel: Lutea 38
Persoană de contact: Egyed József
egyjo@udv.csoft.pcnet.ro
- Landwirtschaft-Agricultură-Mezőgazdaság-LAM Alapítvány (Fundăția LAM- Landwirtschaft-Agricultură-Mezőgazdaság)
Str. Principală nr. 222, 4016 Ilieni, Jud. Covasna
Tel/fax: 067 351 874
Președinte: Kató Béla
lam@cosys.ro
- Nemzetközi Alapítvány egy Emberarcú Polgári Társadalomért Romániában (Fundăția Internațională pentru Promovarea Unei Societăți Civile Umane în România - International Foundation for Promoting a Human Civil Society in Romania)
Str. T. Vladimirescu nr. 21/22, 4100 Miercurea Ciuc
Tel/fax: 066 112 695
Președinte: Zólya Éva Gabriella
ezolya@nextra.ro
- OVR Lázár Társaság (Asociația OVR–Lázarea)
Str. Principală nr. 696, 4215 Lázarea, Jud. Harghita
Tel/fax: 066 164 464
Președinte: Kolcsár Géza
- Regionális Fejlesztési Központ (Centrul de Dezvoltare Regională Ciuc)
Aleea Copiilor nr. 5, 4100 Miercurea Ciuc
Persoană de contact: Koszta Csaba
- RegioNet Alapítvány–Társég- és Vállalkozásfejlesztési Központ Gyergyószentmiklós (Fundăția RegioNet–Centru de Dezvoltare Regională și Antreprenorială Gheorgheni - RegioNet Foundation–Gheorgheni Regional Development Center)
P-ța Libertății nr. 1, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 164 310
Fax: 066 164 310
Președinte: Török Zoltán
- “Rotary-Kányád” Alapítvány (Fundăția „Rotary-Ulieș” - „Rotary-Ulieș” Foundation)
4193 Ulieș nr. 29B, Jud. Harghita
Tel: 066 212 863
Present: Toró József
- Szatmár Megyei Polgármesterek Egyesülete (Asociația Primarilor din Județul Satu Mare)
Str. Mioriței nr. 63, 3911 Botiz, Jud. Satu Mare
Tel: 061 734 892

Persoană de contact: Bondici Miklód

- “Székely Faluért” Alapítvány (Fundatia “Székely Faluért” - Foundation for Sekler Towns)
Str. Bánki Donáth nr. 40, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 114
Fax: 067 351 114
Președinte: Király Károly
- Temesvári Magyar Nőszövetség (Asociația Femeilor Maghiare din Timișoara - Association of Hungarian Women from Timișoara)
B-dul Revoluției nr. 8, 1900 Timișoara
Tel: 056 192 817, 092 696 899
Fax: 056 193 499, 193 338
Președinte: Szász Enikő
rmdsz@mail.dnttm.ro

8. Instituții sau asociații privind dialogul interetnic:

- Arménia Örménymagyar Baráti Társaság (Asociația de prietenie armeano-maghiară)
Str. Dornei nr. 30, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 136 735
Persoană de contact: Bálint Júlia
- Marco Alapítvány (Fundatia Marco)
Str. G. Coșbuc nr. 17, 3900 Satu Mare
Tel: 061 715 681
Președinte: Valdráf Erzsébet
- Szigetfalui Szórványközpont (Centrul de Diasporă–Sculia - Center of Diaspora–Sculia)
1837 Sculia nr. 73, Jud. Timiș
Președinte: Virág János
- Szórvány Alapítvány (Fundatia Diaspora - Diaspora Foundation)
Str. Popa Laurențiu nr. 7, Ap. 12, 1900 Timișoara
Tel/fax: 056 201 390
Președinte: Bodó Barna
bbodo@diaspora.sorostm.ro

9. Instituții sau asociații pentru apărarea de interese

- Bethlen Alapítvány
Str. Mihai Viteazu nr. 54, Ap. 1, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 213 676, 210 152, 214 912
Președinte: Bethlen Anikó

10. Instituții sau asociații privind societatea civilă

- Alapítvány az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért
Str. Pietroasa nr. 12, 3400 Cluj-Napoca,
Tel/fax: 064 431 488
Președinte: Egri István
- “Mentor” Jótékonyági Egyesület (Asociația de Caritate “Mentor” - “Mentor” Charity Association)
Str. Horea nr. 67-73, ap. 11, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 432 443, 1311 661

Fax: 064 196 171
Președinte: Bálint-Besenszky Sándor

11. Instituții sau asociații privind cooperarea internațională:

- Román-Magyar Baráti Társaság Csíkszereda–Pécs (Asociația de Prietenie Româno-Ungară din Miercurea Ciuc–Pécs)
Str. Majláth Gusztáv nr. 4A, ap. 9, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 112 806
Fax: 066 112 806
Președinte: Szüszer Nagy Kata
- Rés Club Alapítvány–Dés (Fundatia Res Club)
Str. Florilor nr. 39, 4650 Dej
Tel: 064 213 877
Președinte: Luidort Péter
- Riehen Egyesület Csíkszereda
P-ța Libertății nr, 16/47, CP 114, 4100 Csíkszereda
Tel: 066 112 469
Persoană de contact: Borbáth Erzsébet

12. Instituții sau asociații religioase:

- Dávid Ferenc Egylet
B-dul 21 Decembrie nr. 9, CP 24, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 193 236, 195 927
Fax: 064 193 236, 195 927
Președinte: Molnos Lajos
- Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletek Országos Szövetsége (Asociația Națională de Tineret Dávid Ferenc - Dávid Ferenc Unitarian Youth Association)
Str. Kós Károly nr. 2, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 313 813
Fax: 067 351 470
B-dul 21 Decembrie nr. 9, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 193 236, 195 927
Președinte: Szabó László
david@odfie.sbnnet.ro
odfieszl@proteo.cj.edu.ro
- Erdélyi Ifjúsági Keresztyén Egyesület (Asociația Tinerilor Creștini din Transilvania)
Str. Moșilor nr. 84, 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 198 050
Președinte: Dr. Buzogány Dezső
- Romániai Keresztyén Nők Ökumenikus Fóruma (Forumul Ecumenic al Femeilor Creștine din România - Ecumenical Forum of Christian Women of Romania)
Str. Prieteniei Bl. 10, ap. 5, 4300 Tg. Mureș
4329 Stejeriș, OP Acățari, Jud. Mureș
Tel: 065 127 003
Fax: 065 127 003
Președinte: Soós Noémi
- Temesvári Magyar Református Nőszövetség (Str. Timotei Cipariu nr. 2, 1900 Timișoara)
Tel: 056 192 992

- Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége (B-dul 21 Decembrie nr. 9, 3400 Cluj-Napoca)
Tel: 064 193 236, 195 927
Fax: 064 193 236
4186 Avrămești, OP Cristuru Secuiesc
Tel: 066 104 913-19
Președinte: Jakab Dénes

13. Instituții sau asociații de tineret:

- Alapítvány az Ifjúságkutatásért és Képzésekért (Fundatia pentru Studii și Seminarii în Probleme de Tineret - Foundation for Youth Research and Training)
Str. Körösi Cs. Sándor nr. 6/3, 4100 Miercurea Ciuc
Tel/fax: 066 124 695
Președinte: Borboly Csaba
aik@nextra.ro
- Aradi Magyar Ifjúsági Szervezet (Organizația Tinerilor Maghiari din Arad - Arad Hungarian Youth Organization)
Str. Alecu Russo nr. 6. 2900 Arad
Tel: 057 254 605
Fax: 057 250 627
Președinte: Pócsai Ildikó
- Orbán Balázs Alapítvány (Fundatia Gimnaziului Orbán Balázs)
Str. Orbán Balázs nr. 1, 4180 Cristuru Secuiesc
Tel: 066 218 366
Fax: 066 218 366
Președinte: Gergely György
- Református Diákotthon Alapítvány (Fundatia Cămine de Elevi ale Bisericii Reformate - Student Hostel Foundation of the Reformed Church)
Str. Rákóczi Ferenc nr. 17, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 060
Fax: 066 218 060
Președinte: Dobai László
rda@rda.org.sorosci.ro
- SZINFO–Székelyudvarhelyi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda–Alapítvány (Fundatia SZINFO–Biroul de Informare și Consiliere pentru Tineret - SZINFO Foundation–Youth Information and Counseling Office)
Str. Kossuth nr. 20, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 215 790
Fax: 066 215 790
Președinte: Mihály István
szinfo@udv.csoft.ro
- Udvarhelyi Fiatal Fórum (Forumul Tânăr din Odorhei - Odorhei Youth Forum)
Str. Kossuth Lajos nr. 20, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 213 371, 218 027
Fax: 066 213 371
Președinte: Nagy Pál
uff@kabelkon.ro

14. Partide politice sau asociații înființate de minoritate

- Uniunea Democrată a Maghiarilor din România
Președinte: Markó Béla
Str. Herastrău 13, Bucharest
Tel: 01 230 6570, 230 5877, 230 4936
Fax: 01 230 6570, 230 5877, 230 4936
Str. Ulciorului 4, 4300 Tîrgu Mureș
Tel: 065 210 020, 218 692
Fax: 065 210 020, 218 692
- Președinte de onoare: episcopul Tőkés László
Episcopatul Reformat de pe lângă Piatra Craiului
Str. Antonescu 27, 3700 Oradea
Tel: 059 432 837
Fax: 059 432 837
- Președinte executiv: Takács Csaba
Str. Bilașcu 60, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 190 758, 193 108, 190 757
Fax: 064 190 758, 193 108, 190 757
- Președintele Consiliului : Dézsi Zoltán
4200 Gheorgheni
Tel: 066 111 606
Fax: 066 111 606

15. Organizații mass media aparținând minorității

- Hargita Népe Alapítvány (Fundatia Social-Culturală Hargita Népe)
Leliceni St. No. 45, CP 36, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 172 633
Fax: 066 171 322
Președinte: Borbély László
- Háromszéki Magyar Sajtóalapítvány (Fundatia de Presă Maghiară Trei Scaune - Harmas Foundation)
Presei St. No. 8/A, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 504
Fax: 067 351 253
Președinte: Farkas Árpád
hpress@3szek.ro
<http://www.3szek.ro>
- Kritérion Alapítvány (Fundatia Kritérion - Kritérion Foundation)
N. Bălcescu St. No. 17, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 171 874
Fax: 066 171 874
Președinte: Domokos Géza
- Minerva Művelődési Egyesület (Asociația Culturală Minerva)
Napoca St. No.16, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 198 985
Fax: 064 197 206
szabadsag@mail.dntcj.ro
- Syn TV Alapítvány (Fundatia TV SYN)
P-ța Libertății No. 22, 4200 Ghergheni

Tel: 066 164 043
Fax: 066 164 610
Președinte: Fazakas Enikő

Stații radio

- Astra Rádió, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: (067) 351 019
- Bukaresti Rádió
Str. Gen. Berthelot nr. 62, 70747 Bucharest
Tel: 01 323 8253; 312 6991
Fax: 01 222 5641
Director: Sánta Dan
bukiradio@radio.rornet.ro
- Cenk Rádió, Str. Simion Bărnuțiu nr. 17, 2200 Brașov
Tel: 068 150 220
Fax: 068 150 220
Director: Kiss Éva
- Galaxia Rádió
Casa de Cultură a Sindicatelor, et. 2, 4800 Baia Mare
Tel: 062 218 880
Fax: 062 422 301
Director: Darnai Árpád
Redactor șef: Szaniszló Pál
office@galaxia.sintec.ro
galaxia@sintec.ro
www.sintec.ro/galaxia
- Kolozsvári Rádió - Radio Cluj
Str. Dónáth 160, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 180 116; 186 065
Fax: 064 180 116
Redactor șef: Orbán Katalin
Director: Florin Zaharescu
kvradio@radiocluj.ro
- Marosvásárhelyi Rádió – Radio Târgu-Mureș
B-dul 1 Dec. 1918 nr. 109, 4300 Târgu Mureș
Tel: 065 167 720; 169 103
Fax: 065 169 103
Redactor șef: Borbély Melinda
Director: Mirela Moldovan
msradiom@netsoft.ro
- Mix FM Rádió
Str. Gh. Doja nr. 225, 4300 Tîrgu Mureș
Tel: 065 252 122
Fax: 065 252 916
Director: Sfariac Octavian
city@netsoft.ro
www.mixfm.ro
- Mix FM Rádió

P-ța Mihai Viteazu nr. 15, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 351 019
Fax: 067 351 147
mix@planet.ro

- Prima Rádió
Str. Victoriei nr. 12, 4150 Odorheiu-Secuiesc
Tel: 066 214 477
Fax: 066 213 612
Director: Molnos Zoltán
primaradio@prima.nextra.ro
- Radio GaGa
Str. Călărașilor nr. 1, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 219218
Fax: 065 219218
Director: Nagy István
redactie@radiogaga.ro
- Rádió XXI, P-ța Libertății 16, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 172 066
Fax: 066 172 049
Director: Balázs Ildikó
- Rubin Stúdió
Str. Márton Áron nr.16, 4200 Gheorgheni
Tel.: 066 164 715; 094 268 146
Fax: 066 164921
Director: Berszán-Árus György
rubin@revox.ro
- Samtel Radio
P-ța 25 Octombrie nr. 1, CP 545, 3900 Satu Mare
Tel: 061 710 226
Fax: 061 711 713
94fm@samtel.ro
- Siculus Rádió
Str. Gábor Áron 2, 4050 Tîrgu-Secuiesc
Tel: 067 362 757
Fax: 067 364 861
Director: Dr. Szócs Géza
siculus@honoris.ro
- Sonvest Rádió
Str. Pannonius nr. 25/A, 3700 Oradea
Tel: 059 436 111
Fax: 059 411 222
Director: Takács Jenő
sonvest@roetco.ro
- Star Radio
Digital 3 RT, Str. Rákóczi Ferenc nr. 1, PO 55, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 215 167
Fax: 066 216 499
Director: Bíró Enikő

star@d3.topnet.ro

- Temesvári Rádió
Str. Pestalozzi nr. 14/A, 1900 Timișoara
Tel: 056 191 084; 190 585
Fax: 056 191 084
Director: Anghel Mihai
Editor-in-chief: Bartha Csaba
maghiara@radiotm.online.ro
www.online.ro/radiotm/

Stații de televiziune

- TVR București - redacția maghiară
Calea Dorobanților nr. 191, 71281 Bucharest
Tel: 01 230 5144
Fax: 01 230 5104
Director: Boros Zoltán
redactia.maghiara@tvr.ro
- Csíki TV, Szabadság tér 16, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 115 868
Fax: 066 172 109
Director: Székedi Ferenc
csikiv@sgi.kahonet.ro
- Digitál 3
Str. Rákóczi nr. 1, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 043; 213 954
Fax: 066 217 824
Editor-in-chief: Baloga Sándor
Director: Ráduly Mihály
digital3@d3.topnet.ro
skorpio@d3.topnet.ro
- Háromszék TV
Aleea Sănătății nr. 5, ap. 7, C.P. 179, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: 067 324 029
Fax: 067 316 901
Director: Ferencz Réka
- Kolozsvári TV - Studioul teritorial Cluj
Str. Donath 160, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 182 916, 186 065
Fax: 064 420 037
Director: Csép Sándor
maghiara@tvrcj.mail.dntej.ro
- Maros TV, Str. Parângului nr. 2/42, 3400 Tîrgu Mureș
Tel: 065 167 137
Director: Katyi Antal
- Polyp TV
P-ța Gábor Áron nr. 2, CP 30, 4050 Tg. Secuiesc
Tel: 067 362 262
Fax: 067 362 262
Director: Kész Imre

polyp@tgs.planet.ro

- Samtel TV
P-ța 25 Octombrie nr. 1, CP 545, 3900 Satu Mare
Tel: 061 710 226
Fax: 061 711 713
94fm@samtel.ro
- Selectronik TV
P-ța Mihai Viteazu nr. 15, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 315 225
Fax: 067 313 040
Director: Erdélyi András
stv@planet.ro
- Syn TV
P-ța Libertății nr. 22, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 164 610
Fax: 066 164 610
Director: Kovácsics László
syntv@knet.ro
syntv@kabelkon.ro
- Transilvania TV
P-ța Enescu nr. 4, 2200 Brașov
Tel: 068 476 868; 144 671
Fax: 068 476 444
Redactor șef: Bálint Ferenc
Director: Florin Boitos
balintf@deuroconsult.ro
- TV O, Str. Republicii nr. 8, 3700 Oradea
Tel: 059 418 499
Director: Meleg Vilmos
- TV S
Str. Independenței nr. 24, 3700 Oradea
Tel: 059 137 623
Fax: 059 447 253
Director: Paul Pinte
Redactor: Bimbó-Szuhai Tibor
tvnews@mail.rdsor.ro
- Temesvári TV Studioul teritorial Timișoara
Str. Pestalozzi 14/A, 1900 Timișoara
Tel: 056 191 084
Fax: 056 191 084
Director: Brândușa Armancă
Redactor: Bartha Csaba
barthacs@yahoo.com

Cotidiane, săptămânale și reviste

- A Hét (Săptămâna)
P-ța Presei Libere nr. 1, 79776 Bucharest 33
Tel: 01 222 24839

Fax:01 224 3728
Redactor șef: Gálfalvi Zsolt

- Áttekintő
C.P. 117, 4100 Miercurea Ciuc
- Bányavidéki Új Szó (Cuvântul Nou din Bányavidék)
Str. V. Babeș 62, 4800 Baia Mare
Tel: 062 218 204
Fax: 062 216 173
Redactor șef: Szilveszter Mária
genius@sintec.ro
- Besztercei Híradó (Mesagerul de Bistrița)
Str. Gh. Șincai nr. 16, 4400 Bistrița
Tel: 063 233 413
Fax: 063 233 413
Redactor șef: Koszorus Zoltán
- Bihari Napló (Journal of Bihar)
Șirul Canonicilor nr. 25, O.P. 2, CP 14, 3700 Oradea
Tel: 059 412 727; 412 581
Fax: 059 415 450
Redactor șef: Rajs W. István
bnaplo@partner.rdsor.ro
www.biharinaplo.ro
www.hhrf.org/biharinaplo
- Brassói Lapok (Gazeta de Brașov),
Str. Mihail Sadoveanu nr. 3, 2200 Brașov
Tel/fax: 068 475 303
Redactor șef: Ambrus Attila
brassoi@brasovia.ro
- Cimbora (Prietenul),
Str. Sajtó 8/A, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: 067 313 268
Redactor șef: Forró László
- Délnyugat (Gazeta de Sudvest),
C.P. 77, 1700 Reșița
Tel: 055 212 136
Redactor șef: Makay Botond
- Délhegyalja
4707 Ciumani nr. 260
Tel: 066 151 029
Fax: 066 151 029
Redactor șef: Ambrus Árpád
rbpcs@server.ro
- EMT Tájékoztató (Buletin Informativ)
B-dul 21 Decembrie nr. 116, C.P. 1-140, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 190 825, 194042
Fax: 064 194 042
Redactor șef: Egly János

emt@emt.ro

www.emt.ro

- Erdélyi Napló (Jurnal de Transilvania),
Șirul Canonicilor nr. 25, OP 2, CP 13, 3700 Oradea
Tel: 059 417 158
Fax: 059 417 126
Redactor șef: Dénes László
erdelyinaplo@texnet.ro
www.hhrf.org/erdelyinaplo
- Erdélyi Figyelő (Observatorul Transilvan),
Str. Városháza 1, 4300 Tîrgu Mureș
Tel: 065 166 910
Fax: 065 168 688
Redactor șef: Lázok János
- Erdővidék
Str. Kossuth nr. 139, 4023 Baraolt
Tel: 067 377 969
Fax: 067 377 969
- Értesítő (Buletin Informativ),
Str. Primăriei nr. 1, 4300 Tîrgu Mureș
Tel: 065 168 688
Fax: 065 168 688
Redactor șef: Ambrus Attila
mure@netsoft.ro
- Európai Idő (Timpul European),
Str. Daliei 44, sc. C/1, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: 067 314 322
Fax: 067 314 322
Redactor șef: Willmann Walter
szekeszt@eurid.planet.ro
<http://www.eurid.planet.ro>
- Gyergyói Kisújság (Gazeta de Gheorghieni),
P-ța Libertății nr. 22, 4200 Gheorgheni
Tel: 066 164 128
Fax: 066 164 128
Redactor șef: Ábrahám Imre
kisujzag@server.ro
- Hang (Vocea)
Str. I. B. Deleanu nr. 11, 2900 Arad
Tel: 057 256 421
Fax: 057 250 421
- Hargita Népe
Str. Lelicieni nr. 45, CP 36, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 172 633, 171 322, 110507
Fax: 066 171 322, 172 633
Redactor șef: Borbély László
hargitanepe@topnet.ro
www.topnet.ro/hargitanepe

- Háromszék (Trei Scaune)
Str. Presei nr. 8/A, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: 067 351 504; 351 135
Fax: 067 351 253, 322 214
Redactor șef: Farkas Árpád
hpress@3szek.ro
<http://www.3szek.ro>
- Helikon (Helicon),
Str. Iașilor nr. 14, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 132 309
Fax: 064 132 096
Redactor șef: Szilágyi István
- Heti Új Szó (Cuvântul Nou)
B-dul Revoluției din 1989 nr. 8, 1900 Timișoara
Tel: 056 196 708
Fax: 056 196 708
Redactor șef: Graur János
uj szo@saratoga.ro
www.uj szo.saratoga.ro
- Hunyad Vármegye (Județul Hunedoara)
Str. Barițiu nr. 9, 2700 Deva
Tel: 054 231 500
Redactor șef: Gáspár Barra Réka
- Kalotaszeg
P-ța Republicii nr. 28, Of. P. 2, C.P. 8, 3525 Huedin
Tel: 065 254 239
Redactor șef: Kuszto Tibor
- Kedd
Str. Kossuth Lajos nr. 20, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 027
Fax: 066 213 371
Redactor șef: Szabó Attila
uff@kabelkon.ro
www.kabelkon.ro/uff
- Kisküküllő
Str. Republicii nr. 76, 3225 Tîrnăveni
Tel: 065 440 600
Redactor șef: Kakassy Sándor
- Kis Tükör (Little Mirror)
Str. Tăietura Turcului nr. 4, O.P. 1, CP 429, 3400 Cluj-Napoca
Str. Călărașilor nr. 2, 4300 Tg. Mureș
Tel: 064 146 958, 187 044
Fax: (065) 146 958
Redactor șef: Mihály Emőke
coinonia@mail.dntcj.ro
bonus@netsoft.ro
- Krónika (Chronicle)

Str. Rahovei nr. 7/A, 3400 Cluj
Tel: 064 420 320
Fax: 064 420 330
Redactor șef: Werner Péter
kronika@mail.dntcj.ro
www.kronika.dntcj.ro

- Közoktatás (General Education),
P-ța Presei Libere nr. 1, 71341 Bucharest 33
Tel: 01 224 4629
Fax: 01 224 4629
Redactor șef: Gergely László
euromedia@gmx.net
<http://www.euromedia.go.ro>
- Magnificat
Str. Luminii nr. 3, 2600 Orăștie
Redactor șef: Fr. Pap Leonárd
- Margitta és Környéke
Str. Republicii nr. 2, 3775 Marghita
Tel: 059 361 300
Redactor șef: Albert Attila
- Máramarosi Hírnök
Str. Lucian Blaga nr. 48, 4925 Sighetu Marmăției
Tel: 062 311 908
Redactor șef: Zahoránszky Ibolya
- Nagykároly és Vidéke (place-name)
Str. Kölcsey Ferenc nr. 2, 3825 Carei
Tel: 061 864 864
Fax: 061 864 864
Redactor șef: Zsilimon Várday Zoltán
- Nagyküküllő
Str. J. Honterus nr. 2, 3125 Mediaș
Tel: 069 832 657
Fax: 069 832 657
Redactor șef: Iszlay László
- Népujság (Peoples' News),
Str. Dózsa György nr. 9, 4300 Tîrgu Mureș-Mureș
Tel: 065 166 780
Fax: 065 166 270
Redactor șef: Makkai János
impress@netsoft.ro
<http://www.hhrf.org/nepujzag>
- Nyugati Jelen (Present [i.e. the present time])
B-dul Revoluției nr. 81, 2900 Arad
Tel: 057 280 751; 280 716
Fax: 057 280 596
Redactor șef: Jámbor Gyula
jelen@jelen.inext.ro
<http://jelen.inext.ro>

- Önkormányzati Hírlevél
Str. Republicii nr. 60, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 194 075
Fax: 064 194 075
Redactor șef: Hekman Andrea
onkfoo@rmdsz.ro
- Pécskai Újság
2948 Pecica nr. 274
Tel: 057 468 323
Redactor șef: Nagy István
- Provincia (Wekky)
Tebei 21, Cluj_Napoca, 3400, Cluj
Tel: 064 420490
Fax: 064 420470
Redactor șef: Gustav Molnar
gmolnar@edrc.osf.ro
- Pulzus (Pulse),
Str. Victoriei nr. 6, C.P. 318, 4150 Odorheiu-Secuiesc
Tel: 066 213 223
Fax: 066 218 054
pulzus@udv.topnet.ro
www.topnet.ro/pulzus
- Romániai Magyar Szó (Hungarian Word of Romania),
P-ța Presei Libere nr. 1, Bucharest 79776
Tel: 01 224 2962, 222 58 02, 224 36 68
Fax: 01 222 9441, 224 28 48
Redactor șef: Gyarmath János
rmsz@com.pcnnet.ro
- Szabadság (Liberty),
Str. Napoca nr. 16, CP 340, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 196 408, 196 621
Fax: 064 197 206
Telex: 31447
Redactor șef: Balló Áron
szabadsag@mail.dntcj.ro
<http://www.hhrf.org/szabadsag/szamok/htm>
- Szalontai Napló
Str. Republicii nr. 63, 3650 Salonta
Tel: 059 370 534
Fax: 059 370 534
Redactor șef: Cotrău Júlia
- Szatmári Friss Újság (Fresh News of Szatmár),
Str. Mihai Viteazul nr. 32, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 024
Fax: 061 714 654
Redactor șef: Veres István
szfu@multiarea.ro

- Szemfüles
Șirul Canonicilor nr. 25, 3700 Oradea
Tel: 059 427 322
Redactor șef: Molnár Anikó
- Székelyföld
P-ța Libertății nr. 5/22, CP 149, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 111 026
Fax: 066 111 026
Redactor șef: Ferenczes István
gyorgyattila@nexta.ro
szekelyfold@cchr.ro
- Székely Hírmondó
P-ța Gábor Áron nr. 4, CP35, 4050 Tg. Secuiesc
Tel: 067 364 980
Redactor șef: Kovács Mária
hirmondo@planet.ro
- Szigeti Turmix
Cart. 1 Mai nr. 4/17, 4925 Sighetu Marmăției
Tel: 062 318 262
- Szilágyság (weekly),
Str. Kossuth Lajos nr. 33, CP 68, 4700 Zalău
Tel: 060 661 685
Fax: 060 661 685
Redactor șef: Józsa László
rmdszilah@netcompsj.ro
- Udvarhelyi Híradó (Messenger of Udvarhely),
Str. Bethlen Gábor nr. 2, 4150 Odorheiu-Secuiesc
Tel: 066 218 361
Fax: 066 218 340
Redactor șef: Pintér D. István
uh@nexta.ro
www.nexta.ro/infopress/uh.htm
- Udvarhelyszék
Str. Kossuth Lajos nr. 6, 4150 Odorheiu Secuiesc
Tel: 066 218 316
Fax: 066 218 316
Redactor șef: Bagyi Bencze Jakab
udvarhelyszek@iname.com

Magazines

- Corvin Rejtvénymagazin (Corvin Magazine),
Str. Barițiu nr. 9, C.P. 138, 2700 Deva
Tel: 054 234 500
Fax: 054 234 500
Redactor șef: Csatlós János
corvin@mail.recep.ro
- Erdélyi Gazda (Transylvanian Farmer),
Str. 21 Decembrie nr. 116, 3400 Cluj-Napoca

Tel: 064 431 896
Fax: 064 431 896
Redactor șef: Farkas Zoltán
erdelyi_gazda@mail.dntcj.ro

- Erdélyi Gyopár (Floare de colț), (Edelweiss)
Str. Iuliu Maniu nr. 7, OP 1, CP 41, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 196 148
Redactor șef: Váradi Gyula
gyopar@codec.ro
- Erdélyi Múzeum (Transylvanian Muzeum),
Str. Napoca nr. 2, C.P. 191, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 195 176
Redactor șef: Sipos Gábor
- Korunk (Era noastră)
Str. Iașilor nr. 14, CP 273, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 432 154
Fax: 064 432 154
Redactor șef: Dienes László, Kántor Lajos
korunk@mail.dntcj.ro
- Látó
Str. Primăriei nr. 1, CP 89, 3400 Tg Mureș
Tel: 065 167 091
Fax: 065 167 087
Redactor șef: Markó Béla
lato@netsoft.ro
- Magyar Kisebbség (Minoritatea Maghiară)
Str. Universității nr. 2/5, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 439 399
Fax: 064 439 399
Redactor șef: Székely István
iszekely@sapientia.ro
- Máramarosi Havasok (Munții Maramureșului)
Str. Bogdan Vodă nr. 4, 4925 Sighetu Marmăției
Tel: 062 311 783
Redactor șef: Sernzi Sprenger Ferenc
- Moldvai Magyarság (Maghiarii din Moldova),
Str. Vasile Goldiș nr. 1/33, 4000 Sfântu-Gheorghe
Redactor șef: Ósz Erőss Péter
- Művelődés (Cultura),
P-ța Unirii nr. 11, ap. 7, C.P. 201, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 191 267
Fax: 064 191 267
Redactor șef: Szabó Zsolt
muvelodes@mail.dntcj.ro
- Napsugár (Rază de soare),
Str. L. Rebreanu nr. 58, ap. 28, C.P. 137, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 141 323

Redactor șef: Zsigmond Emese

- Népújság (Gazeta poporului),
Str. Dózsa György nr. 9, 4300 Tîrgu Mureș-Mureș
Tel: 065 166 270
Fax: 065 166 270
Redactor șef: Makkai János
- Romániai Magyar Szó (Cuvântul Unguresc din România),
P-ța Presei Libere nr. 1, Bucharest 79776
Tel: 01 222 3308; 222 5802; 222 3324
Fax: 01 222 9441; 222 3211
Redactor șef: Gyarmath János
- Szatmári Friss Újság (Gazeta de Satu Mare),
Str. Mihai Viteazul nr. 32, 3900 Satu Mare
Tel: 061 712 024; 714 654; 715 963
Fax: 061 712 024
Redactor șef: Veres István
- Szivárvány (Curcubeul)
Str. Liviu Rebreanu 58/28, CP 137, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 141 323
Redactor șef:
- Szövetség (Asociația)
Str. Ulciorului nr. 4, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 218 692
Fax: 065 218 692
Redactor șef: Csernik Attila
elhivmsv@netsoft.ro
- Tabu Magazin (Revista tabuurilor),
Str. Poșta nr. 3, 4300 Tîrgu Mureș-Mureș
Tel: 065 219 229
Fax: 065 219 229
Redactor șef: Szucher Ervin

Puublicații religioase

- Búзамag (Sămânța de grâu),
Str. Progresului nr. 6, 2700 Deva
Tel: 054 214 873
Fax: 054 214 873
Redactor șef: Bőjthe Csaba
sztf@mail.recep.ro
- Caritas és Egyház (Caritas și Biserica),
Str. Matei Corvin nr. 2, 1900 Timișoara
Tel: 056 194 812
Fax: 056 194 812
Redactor șef: Boér Jenő
- Ébresztő (Deșteptarea)
Str. Mică nr. 593, 3715 Oșorhei
Redactor șef: Kállay László

- Értesítő (Vești),
Str. I. C. Brătianu nr. 51, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 192 453
Fax: 064 195 104
Redactor șef: Gyenge János
- Evangélikus Harangszó (Clopotul evanghelic)
Str. 21 Decembrie nr. 1, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 196 614
Fax: 064 193 897
Redactor șef: Kisgyörgy Réka
luthphkolozsvar@zortec.ro
- Harangszó (Clopotul),
Str. Mareșal Ion Antonescu nr. 27, 3700 Oradea
Redactor șef: Csűry István
partium@rdsor.ro
- Igehirdető (Cuvântul),
Str. Ponorului nr. 1-3, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 440510
Redactor șef: Jenei Tamás
- Keresztény Magvető
Str. 21 Decembrie nr. 9, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 193 236
Fax: 064 195 927
- Keresztény Szó (Cuvântul Creștin)
P-ța Unirii nr. 16, C.P. 1090, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 196 478
Fax: 064 197 788
Redactor șef: Jakab Gábor
kerszo@mail.dntcj.ro
- Kistestvér (Fratele mai mic),
Str. Kájoni János nr. 47, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 171 575
Fax: 066 171 770
Redactor șef: Lux István
- Küldetésben (Misiunea)
P-ța Roza nr. 61, 4300 Târgu-Mureș
Tel: 065 169 126
Fax: 065 214 280
Redactor șef:
- Mégis (Totuși)
Str. Bethlen Gábor nr. 3, 2500 Alba Iulia
Tel: 058 813 887
Fax: 058 816 192
Redactor șef:
lesz@apulum.ro
- Mustármag (Grăuntele de muștar),

Str. Gen. Berthelot nr. 5, 3700 Oradea
Tel: 059 415 015
Redactor șef: Szilágyi László
Mustarm@rdsor.ro

- Mustármag (Grăuntele de muștar)
2212 Săcele nr. 48
Tel: 068 270 540
Redactor șef: Török Beáta
- Partiumi Közlöny, (Gazeta din Partium)
Str. Jean Calvin nr. 1, 3700 Oradea
Tel: 059 431 710
Fax: 059 432 837
Redactor șef: Barabás Zoltán
partium@rdsor.ro
- Református Család (Familia Reformată),
Str. I. C. Brătianu nr. 51, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 192 453
Fax: 064 195 104
Redactor șef: Nagy István
- Református Szemle (Gazeta Reformată),
Str. I.C. Brăteanu nr. 51, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 192 453
Fax: 064 195 104
Redactor șef: dr. Bustya Dezső
refch@mail.dntcj.ro
- Szeretet (Caritate),
Str. Berthelot nr. 5, 3700 Oradea
Tel: 059 418 221
Fax: 059 415 424
Redactor șef: Vékás Zoltán
szeretet@rdsor.ro
- Szent Mihály Üzenete (Mesajul lui Sfântu Mihai)
P-ța Unirii nr. 16-17, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 195 252
Fax: 064 195 252
Redactor șef: Szilágyi Júlia
- Új Kezdet (Noul început)
P-ța Bernády nr. 3, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 215 199
Fax: 065 215 199
Redactor șef: Fülöp G. Dénes
vartemp@netsoft.ro
- Unitárius Közlöny (Gazeta Unitariană),
Str. 21 Decembrie nr. 9, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 193 236
Fax: 064 195 927
Redactor șef: dr. Szabó Árpád

- Üzenet (Mesaj),
Str. I.C. Brăteanu nr. 51, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 192 453
Fax: 064 195 104
Redactor șef: dr. Bustya Dezső
refch@mail.dntcj.ro
- Vasárnap (Duminică),
P-ța Unirii nr. 16, C.P. 1090, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 197 788; 196 478
Fax: 064 197 744
Redactor șef: Jakab Gábor
kerszo@mail.dntcj.ro

Edituri

- Ablak
P-ța Libertății nr. 8, 4150 Odorheiu-Secuiesc
Director: Majla Sándor
- Alutus
Str. Harghitei nr. 108/A, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 171 837, 172 407
Fax: 066 171 837, 172 407
Director: Horváth
- Ábel
Str. Al. Vlahuță Bl. Lamă B, Ap. 2, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 185 225
Director: Boné Ildikó
consiliu@mail.dntcj.ro
- Baraprest Srl.
Str. Marsilia nr. 50, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 061 711 554
- Bihari Napló
Șirul Canonicilor nr. 25, 3700 Oradea
Tel: 059 412 727
Fax: 059 415 450
bnaplo@medanet.ro
- Bon Ami
Str. Brazilor nr. 10, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: 067 315 039
Fax: 067 315 039
Director: Balogh László
- CE Koinónia
Str. Tăietura Turcului nr. 4, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 187 044
Fax: 064 187 044
Director: Viski András
coinonia@mail.dntcj.ro
- Charta

Str. Gábor Áron nr. 14, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 315 279
Director: Kis György Tamás

- Corvina Impex
Str. Ciucului nr. 1, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 325 038, 315 684
Director: Vajda Anna, Kerestély Ilona
- Corvina CP
Str. Florilor nr. 60, 4100 Miercurea Ciuc
Tel: 066 172 018
Fax: 066 115 063
- Diforescar
Str. Plaiului nr. 1/A/34, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065166 760
Fax: 065166 760
- Disz-Tipo
Str. G. Moroianu nr. 45, 2212 Săcele, Jud. Brașov
Tel: 068 273 145
Fax: 068 273 145
Director: Dávid István
- Erdélyi Gondolat
Str. Tamási Áron nr. 87, 4150 Odorheiu-Secuiesc
Tel: 066 212 703
Director: Beke Sándor
- Erdélyi Híradó
Str. Cișmigiului nr. 1, 3400 Cluj-Napoca
Director: Szöcs Géza
- Erdélyi Múzeum-Egyesület
Str. Napoca 2-4, OP 1, CP 191, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 195 176
Fax: 064 195 176
Director: Sipos Gábor
- Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Nyomda
P-ța Avram Iancu nr. 13, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 191 368
Director: Tonk Sándor
- Erdélyi Sajtóház
Șirul Canonicilor nr. 25, 3700 Oradea
Tel: 059 417 158
Fax: 059 417 126
erdelyinaplo@medanet.ro
- Erdélyi Szépmíves Céh
Str. Cișmigiului nr. 1, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 190 275, 190 824
- Fulgur

Str. Soarelui nr. 10, bl. 5, et. 2, ap. 26, 2200 Braşov
Tel: 068 271 032
Director: Bence Mihály

- Gazda
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 116, OP 13, CP 943, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 431 896
Director: Sebestyén Csaba
erdelyi_gazda@mail.dntcj.ro
- Glória
P-ța Unirii nr. 16, OP 1, CP 1090, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 197 744, 197 788
Fax: 064 197 744, 197 788
Director: Hoch Sándor
- Hungalibri
Str. Mihail Sadoveanu nr. 29, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 171 139
Fax: 066 171 139
- Impress Kiadó
Str. Gh. Doja nr. 9/II/57, 4300 Tîrgu-Mureş
Tel: 064 168 854
Fax: 064 168 854
Director: Petelei István
- Juventus
Str. Poştei nr. 3, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 210 438
- Komp-Press
Str. Iaşilor nr. 14, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 432 154, 136 530
Fax: 064 432 154, 136 530
Director: Cseke Péter
- Kriterion
P-ța Presei Libere nr. 1, 71341 Bucharest
Tel: 01 224 3628, 222 85 42
Fax: 01 224 3628, 222 85 42
Director: H. Szabó Gyula
- Litera Impex
Str. Ciucului nr. 1, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 311 383
- Literator
Str. Oglinzilor nr. 1, 3700 Oradea
Tel: 059 413 956, 433 089
Fax: 059 415 450
Director: Fábrián Ernő
- Lyra
Str. Păltiniş nr. 4, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 256 975, 165 373

Fax: 065 256 975, 165 373

- Master Druck
Str. Laposnya nr. 2, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 167 924, 162 359
Director: Klosz Viktor
- Mediaprint
Str. Livezeni nr. 6, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 255 382
Director: Claudiu Albu
- Mentor
Str. Păltiniş nr. 4, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 256 975, 165 373
Fax: 065 256 975, 165 373
Director: Káli Király Károly
- Nis
Str. Dacia nr. 3, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 134 067
Fax: 064 432 421
Director: Nistor Gáspár
- Pallas
Str. Petőfi Sándor nr. 4, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 171 955/171 036
Fax: 066 171 955/171 036
Director: Tózsér József
pallas@nexta.ro
- Polis
I. C. Brătianu nr. 12, ap. 2, OP I, CP 16, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 196 988
Fax: 064 196 988
Director: Dávid Gyula
- Polsib
Şos. Alba Iulia nr. 40, 2400 Sibiu
Tel: 069 210 085
Fax: 069 218 350
Director: Neagoie Daniela
- Procardia
Str. Mihai Eminescu nr. 3, 4300 Tg. Mureş
Tel: 065 114 501
Fax: 065 166 900
- Pro-Print
Str. Timişoarei nr. 19, 4100 Miercurea-Ciuc
Tel: 066 171 041, 114 257, 114 884
Fax: 066 171 041, 114 257, 114 884
Director: Burus Endre
- Scripta
Al. Rogerius nr. 5, bl. Master, ap. 407, 3700 Oradea

Tel: 059 165 642
Fax: 059 164 637
Director: Stanik István

- Stúdiom
Str. Moșilor nr. 4, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 431 969
Fax: 064 431 969
Director: Tökés Elek
- Szenci Kertész Ábrahám
Str. Moscovei nr. 14, 3700 Oradea
Tel: 059 416 067
Director: Fórizs Attila
- Szeretet
Str. Berthelot nr. 5, 3700 Oradea
Tel: 059 418 221
- Takács & Varga Corvin Magazin
Str. Barițiu nr. 9, CP 138, 2700 Deva
Tel: 054 234 500, 231 758
Fax: 054 234 522
Director: Bálint Zsombor
corvin@mail.recep.ro
- Tinivár
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 21, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 199 374
Fax: 064 192 474, 192 729
Director: Bartha Zoltán
- Tipo Cromatic
Str. Morii nr. 12, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 215 597, 213 531
Director: Ormenișan Vasile
- Tipo Mur
Str. Poligrafia nr. 3, 4300 Tg. Mureș
Tel: 065 169 104
Fax: 065 166 590
Director: Filip Salvica
- Tipoholding
Str. Avram Iancu nr. 27, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 198 659
Fax: 064 430 153
Director: Coltea Tibor
- Trisedes Press
Str. Presei nr. 8/A, 4000 Sfântu-Gheorghe
Tel: 067 351 268
Director: Gajzágó József
- Unitáriuș
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 5, 3400 Cluj-Napoca

Tel: 064 198 043, 198 536

Fax: 064 195 927

Director: Kriza János

- Yoyo Only
Str. Clăbucet nr. 3/11, 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064 168 980
Director: Szabó Gyula

Pagini Internet

- <http://www.rmdsz.ro>
- <http://www.hhrf.org>
- <http://www.cosys.ro>
- <http://www.emt.ro>
- <http://www.topnet.ro>
- <http://rocateo.uubcluj.ro/hu>
- <http://www.sbnet.ro>
- <http://www.ngo.ro>
- <http://www.gheorgheni.ro>
- <http://www.revox.ro>
- <http://www.server.ro>
- <http://erdely.com/webring>
- <http://www.medibit.hu/Mvhely>
- <http://www.erdelyweb.com>
- <http://uni-karlsruhe.de/~ucyw/Transylvania>
- <http://geocities.com/Athens/Styx/2190/magyar.htm>
- <http://www.udvph.ro>
- <http://www.dntcj.ro/heltai>
- <http://htmh.hu>
- <http://www.transindex.ro>
- <http://www.hhrf.org>

Teatru de păpuși

- Brighella
Str. Retezatului nr. 12, 3900 Satu Mare
Tel: 061 711213
Director: Szilágyi Regina
- Árkádia Ifjúsági és Gyermekszínház – Nagyvárád – Ludas Matyi Társulat
Teatrul pt. Copii și Tineret „Arcadia”
Str. V. Alecsandri 8, 3700 Oradea
Tel: 059 133 398
Fax: 059 133 398
Director: Szőke Kavinszki András
- Matyi Műhely Magánbábszínház
Atelier „M”
3700 Oradea
Str. Moscovei nr. 8 (Tempo Club)
Tel: 059 131 948
Director: Meleg Attila
babosceh@lady.rdsor.ro

- Puck & Co.
Zona Timocului T 27, et. II, ap. 8, 1900 Timișoara
Tel: 056 286 847
Director: Megyes Lábadi Éva
iuliueva@hotmail.com
- Puck Bábszínház
Teatrul de Păpuși “Puck”
Str. Brătianu nr. 23
Tel: 064 195 992
Fax: 064 195 992
Director: Marcel Mureșeanu
Secția maghiară: György László
- 1001 de povești
Str. N. Iorga nr. 11, 4650 Dej
Tel: 064 211 457
Director: Bereczky Gyula
- Kejfeljancsi Komédiás Kompania – Kolozsvár
(Homo Ludens Alapítvány)
Fundația “Homo Ludens”
3400 Cluj, Str. Maramureșului 182/3
Tel: 094 699 616
Director: Vincze László
homoludens@mail.dntcj.ro
- Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház
Teatrul pt. Copii și Tineret „Ariel”
4300 Tg. Mureș, Str. Poștei nr. 2
Tel: 065 120 428
Fax: 065 215 184
Director: Gavril Cadariu
Secretar literar: Székely Katalin
dfest@orizont.net
- Tamacisza Társulat
Trupa “Tamacisza”
Str. Târgului nr. 2, 4300 Tg. Mureș
Director: Kozsik József
- Tamási Áron Színház Bábtagozata
P-ța Libertății nr. 1, 4000 Sf. Gheorghe
Tel: 067 312 104, 351 886
Fax: 067 351 886,
Director: Nagy Kopeczky Kálmán

Teatre

- Teatrul de Stat din Oradea (Secția „Szigligeti”)
Bd. Republicii 6 Oradea 3700, Jud. Bihor
Tel. 059-130.885
Fax: 059-417.864
Director: Petre Panait
- Teatrul Maghiar de Stat, Cluj

Emil Isac 26-28. 3400 Cluj-Napoca
Tel: 064-193465
Director: Tompa Gabor
Persoană de contact: Kelemen Kinga
E-mail: huntheat@mail.soroscj.ro

- Teatrul „Figura Studio”, Gheorgheni
Str. Kossuth Lajos 25 Gheorgheni 4200, Jud. Harghita
Tel. 066-164.370
Fax: 066-164.370
E-mail: figura@server.ro
Persoană de contact: Szabo Tibor
- Teatrul Dramatic, Sf. Gheorghe (Secția „Tamási Áron”)
Piata Libertatii nr. 1 Sfantu Gheorghe 4000, Jud. Covasna
Tel. 067 312 867; 351 886
Fax: 067 351 886
Director: Nemes Levente
- Teatrul Național, Tg. Mureș (Secție)
Piata Teatrului 1, C.P.50, Târgu Mureș4300, Jud. Mures
Tel. 065 164.848; 214 240
Fax: 065 164.848; 114 835
Director: Fodor Zeno
- Teatrul de Nord din Satu Mare (Secția „Harag György”)
Str. Horea 3 Satu Mare 3900, Jud. Satu Mare
Tel. 061 715 76; 061 712 538
Fax: 061 15 76
Director: Ioan Cristian
- Teatrul „Csiki Gergely”, Timișoara
Strada Alba Iulia, nr. 2 1900, Timișoara, Jud. Timiș
Tel: 056 134 814, 194 029
Fax: 056 194 029
E-mail: hungthea@mail.dnttm.ro
Director: Demeter András István
- Opera Maghiară din Cluj
Emil Isac nr. 26-28, 3400 Cluj
Tel: 064 193 463
Persoană de contact: Simon Gabor
Director: Simon Gabor
- Ansamblul Folcloric „Háromszék”, Sf. Gheorghe
Piata Mihai Viteazu 15, Sfantu Gheorghe 4000, Jud. Covasna
Tel. 067 315 418
Fax: 067 311 408
E-mail: home@casys.ro
Director: Deak Gyula Levente
- Ansamblul Secuiesc de Stat „Harghita”, Miercurea Ciuc
Str. Timisoarei 6, Miercurea Ciuc 4100, Jud. Harghita
Tel. 066 171 362
Fax: 066 171 362
Director: Andras Mihaly

- Ansamblul artistic „Mureşul”, Tg. Mureş
OP. 2 CP. 279, 4300 Tirgu Mures
Phone: 094 699915 Czerán Csaba
Tel: 094-857144 Takács Zoltán
Tel: 092-318035 Puskás Attila
<mailto:folk@netsoft.romailto:folk@netsoft.romailto:folk@netsoft.ro>

BIBLIOGRAFIE

Abraham, Dorel, Bădescu, Ilie and Chelcea, Septimiu (1995). **Interethnic Relations in Romania: Sociological Diagnosis and Evaluation of Tendencies.** (Cluj-Napoca: Carpatica).

Adamson, Kevin (1995). “The Political Function of Ethnic Conflict: Transylvania in Romanian Politics” in Crăciun, Maria and Ghitta, Ovidiu **Ethnicity and Religion in Central and Eastern Europe,** (Cluj-Napoca: Cluj University Press).

Adondolo, Daniel (1998). “Hungarian”, in Abondolo, Daniel **The Uralic Languages,** (London: Routledge).

Alba Iulia Declaration from November 18/December 1, 1918
(www.cimec.ro/Istorie/Unire/alba.htm)

Amnesty International (1987). **Romania: human rights violations in the eighties.** (London: Amnesty International).

Andrescu, Gabriel and Weber, Renate (1996). **Evolutions in the D.A.H.R. conception on Hungarian minority rights.** (Bucharest: Center for Human Rights - APADOR-CH).

Andrescu, Gabriel and Molnár, Gusztáv (eds.) (1999). *Problema Transilvană.* (Iaşi: Polirom).

Andrescu, Gabriel (2000). **Romania. Shadow Report: January 2000**
www.greekhelsinki.gr/pdf/fcnm-reports-romania-ngo.PDF.

Antal, G. László (1993). **Situația minorității etnice maghiare în România.** (Asociația Culturală Haáz Rezső, Odorheiu Secuiesc).

APADOR-CH (1998). **Human Rights Developments in Romania: the activities of the Romanian Helsinki Committee (APADOR-CH).** (Bucharest: APADOR-CH).

Asociația Pro democrația (2nd ed., 1997). **Cartea Albastră a Democratiei: un ghid al instituțiilor publice centrale din România.** (Miercurea Ciuc: Asociația Pro democrația).

Balló Áron, (2000). Interview with the EDRC researcher.(October 2, 2000).

Balogh, Béni L. (1999a). “Az erdélyi magyar menekültkérdés 1939-1944 között” in **Regio.** No. 3-4/1999.

Balogh, Béni L. (1999b). “A magyar-román viszony és a kisebbségi kérdés 1940 őszén” in L. Balogh, Béni, **Kötődések Erdélyhez** (Tatabánya: Alfadat-Press).

Bărbulescu, Mihai, Papacostea, Ștefan, Teodor, Pompiliu, Hichins, Keith and Deletant, Dennis (1998). **Istoria românilor.** (Bucharest, Editura Enciclopedică).

Bárdi, Nándor (1995). „A keleti akció” in **Regio.** No. 1, 2-3/1995.

Bárdi, Nándor and György, Éger (eds.) (2000), *Útkeresés és Integráció: válogatás a határon túli magyar érdekvédelmi szervezetek dokumentumaiból 1989 – 1999.* (Budapest: Teleki László Alapítvány).

- Bárdi, Nándor (1999). *Törésvonalak a határon túli magyar politikában 1989-1998*. (Budapest, *REGIO*, 1999/2).
- Barta, Gábor (1979). *Az erdélyi fejedelemség születése*. (Budapest: Gondolat).
- Bela, K. Kiraly, Pastor, Peter and Sanders, Ivan, eds. (1982) **Essays on World War I: Total War and Peacemaking – A Case Study of Trianon** (New York).
- Benkő, Elek (1998). „A székelyek betelepülése Erdélybe” in **Történelmünk a Duna-medencében** (1998). (Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság, Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, Ormós Zsigmond Közművelődési Társaság, Kolozsvár, Temesvár: Polis).
- Biró, Sándor, **The Nationalities Problem in Transylvania, 1867-1940. A Social History of the Romanian Minority under Hungarian Rule, 1867-1918 and of the Hungarian Minority under Romanian Rule, 1918-1940** (Oxford: Oxford University Press, 1988).
- Boia, Lucian (1997). **Istorie si mit in constiinta romanescă**. (Humanitas, Bucuresti).
- Bóna, István (1991). “A székelykérdés mai állása” in **Korunk** No. 12/1991.
- Borsody, Stephen (1988). **Hungarians, a Divided Nations**. (Oxford: Oxford University Press).
- Breuilly, John (1994). **Nationalism and The State**. (Chicago, The University of Chicago Press).
- Bugajski, Janusz (1994). “Romania”, in Bugajski, Janusz **Ethnic Politics in Eastern Europe: A Guide to Nationality Policies, Organizations, and Parties**, (New York: Sharpe).
- Chinez, Ion (1997). **Aspects of Transylvanian Hungarian literature (1919-1929)**. (Cluj-Napoca, Funăția Culturală Română).
- Ceașescu, Ilie (1984). **Transilvania, străvechi pămînt românesc** (Bucharest, 1984).
- Constantiniu, Florin (1997). **O istorie sinceră a Poporului Român** (Bucharest: Univers Enciclopedic, 1997).
- Council for National Minorities (Government of Romania) (1994). **The Legislative and Institutional Framework for the National Minorities of Romania**. (Romanian Institute for Human Rights).
- Council for National Minorities (Government of Romanian) (1997). **The Education system in Romania: tuition in the languages of national minorities** (Bucharest).
- Culic, Irina, Horváth, István, Lazăr, Marius, and Magyari Nándor László (1998). **Români și Maghiari în tranziția postcomunistă: Imagini mentale și relații interetnice în Transilvania**. (Cluj-Napoca: Centrul de Ceretare a Relațiilor Interetnice (CCRIT)).
- Culic, Irina, and Horváth, István, and Stan, Cristian (1999). **Reflectii asupra diferentei**. (Limes, Cluj)
- Culic, Irina (2000). **Social Distance in Interethnic Relations in Post-Communist Romania**. Proceedings of the Conference “The Romanian Model of Ethnic Relations. The Last Ten Years, The Next Ten Years”. (Ethnocultural Diversity Resource Center, Cluj-Napoca).
- DAHR (1998). **The Hungarian Minority in Higher Education**. (Cluj: DAHR Educational Department).
- Daskalopvski, Zhidas (2000). **Different people, different destinies: Transylvanian Hungarians**. www.rz.uni-hamburg.de/AEGEE/CST-TRANS/e_zidas.htm

Deletant, Denis. "Convergence versus divergence in Romania: the role of The Vatra Romaneasca Movement in Transilvania," Paper delivered at the SSEES's 75th Anniversary Conference, London, 8-14 December 1990.

Dennis Deletant (1992). "Ethnos and Mythos in the History of Transylvania: the Case of the Chronicler Anonymus" in László Péter (ed.), **Historians and the History of Transylvania**. (New York: Columbia University Press).

Deletant, Dennis (1995). **Ceaușescu and the Securitate: Coercion and Dissent in Romania, 1965-1989**. (London: Hurst and Company).

Deletant, Dennis (1998). **Romania Under Communist Rule**. (Bucharest, Civic Academy Foundation).

Dianu, Tiberiu (1997). **Ethnic Minorities in Post-Communist Romania: From Rhetoric to Integration**. (Washington D.C., Human Rights Brief).

Djuvara, Neagu (1999). **O scurta istorie a românilor, povestită celor tineri**, (Bucharest: Humanitas).

Dragoescu, Anton, Maior, Liviu, Neamțu, Gelu, and Polverejan, Șerban. **Istoria României. Transilvania** (Cluj: Editura Gheorghe Barițiu), Vol I. (1997) and Vol. II (1999).

Edroui, Nicolae and Pușcaș, Vasile (1996). **The Hungarians of Romania**. (Cluj-Napoca: Fundația Culturală Română).

Egyed, Ákos (1999). **Erdély 1848-1849**. I-II (Csíkszereda: Pallas-Akadémia).

Engel, Pál, Kristó, Gyula, Kubinyi, András (1998). **Magyarország története 1301-1526**. (Budapest: Osiris).

Erdély rövid története (1989). Ed. Köpeczi Béla (Budapest: Akadémiai).

Erdély története (1987). I-III. Ed. Köpeczi Béla (Budapest: Akadémiai).

Ethnobarometer 2000 May-June. Realized by The Research Center of Interethnic Relationship under the United States Agency for International Development' patronage.

Framework Convention for the Protection of National Minorities (1995, Strasbourg), www.coe.fr/eng/legaltext/157e.htm

Fowkes, Ben (1995). **The Rise and Fall of Communism in Eastern Europe (2nd edition)** (London, Macmillan).

Gallagher, Tom (1995). **Romania after Ceaușescu**. (Edinburgh: Edinburgh University Press).

Gallagher, Tom (1999). **Democratie si Nationalism in Romania 1989-1998**. (All, Bucuresti).

Gergely András (1998). **19. századi magyar történelem 1790-1918**. (Budapest: Korona).

Gergely, András (1993). **Istoria Ungariei**. (Asociația Culturală Haáz Rezső, Odorheiu Secuiesc).

Ghețău, Vasile (1996). "O proiectare condițională a populației României pe principalele naționalități (1992 – 2025)" in **Revista de Cercetări Sociale No. 1/1996** (Bucharest: IMAS-SA).

Government of Romania (1991). **Law No. 69/1991 on the Local Public Administration**. (Bucharest).

Government of Romania (1991). **Romanian Constitution (1991)** Adopted 21 November, 1991. (Bucharest). <http://domino.kappa.ro/guvern/constitutia-e.html>

- Government of Romania (1995). **Law No. 84/1995 on Education**, (Bucharest)
- Government of Romania (1997). **Emergency Order No. 22 of 29 May 1997 (Amendments to the Law on Local Public Administration)**. (Bucharest).
- Government of Romania (1997). **Emergency Order No. 39 of 14 July 1997 (Amendments to the Law on Education)**. (Bucharest).
- Grúber, Károly (ed.), Kisebbségek és biztonságpolitika Közép- és Dél-Kelet-Európában, Institute for Social and European Studies, 2000.**
- Gündisch, Konrad (1998). **Siebenbürgen und die siebenbürger Sachsen**. (Stiftung Ostdeutscher Kulturrat, Bonn: Langen Müller).
- Haller István, Liga Pro Europa, Tîrgu Mureş-Mureş (1998) Interview with the author, 27 August, 1998.
- Helsinki Watch (1989). **Destroying Ethnic Identity: The Hungarians of Romania**. (New York: Human Rights Watch).
- Helsinki Watch (May 1990). **News From Romania: Ethnic Conflict in Tîrgu Mureş- Mureş**. (New York: Human Rights Watch/ Helsinki Watch).
- Helsinki Watch (1993). **Struggling for Ethnic Identity: Ethnic Hungarians in Post-Ceauşescu Romania**. (New York: Human Rights Watch/ Helsinki Watch).
- Illyés, Elemér (1982). National Minorities in Romania Change in Transylvania, East European Monographs, No. CXII, Colorado: Boulder.
- Interethnic Relations in Post-Communist Romania**. Proceedings of the Conference “The Romanian Model of Ethnic Relations. The Last Ten Years, The Next Ten Years”. Edited by Nastasă, Lucian and Salat, Levente (2000).. (Ethnocultural Diversity Resource Center, Cluj-Napoca).
- International Helsinki Federation (IHF) (1988). **S.O.S. Transylvania**. (Vienna: International Helsinki Federation for Human Rights).
- International Helsinki Federation (IHF) (1989). **Romania: enemy of it’s own people**. (Vienna: International Helsinki Federation for Human Rights).
- Iordachi, Constantin (1996). **The Anatomy of a Historical Conflict: The Romanian-Hungarian Conflict in the 1980’s**, M.A. Dissertation from Central European University, Budapest, History Department.
- Iordachi, Constantin (1998). “The Romanian-Hungarian Historical Reconciliation Process. An Interpretation” in **Forum Euro-Atlantic** August 1998 (Bucharest).
- Iordachi, Constantin si Marius Turda “Reconciliere Politică versus Discurs Istorice: Percepția Ungariei în Istoriografia românească, 1989-1999”, in *Regio* (Budapesta), forthcoming.
- Joó, Rudolf (ed.) (1994). The Hungarian Minority’s Situation in Ceausescu’s Romania. (Social Science Monographs, Colorado: Boulder).
- Jowitt, Kennet. **Revolutionary Breakthroughs and National Development. The Case of Romania, 1944-1965**. (Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 1971).
- King, Robert (1973). **Minorities Under Communism: Nationalities as a Source of Tension Among Balkan States**. (Cambridge MA: Harvard University Press, 1973).

- Kocsis, Károly, Kocsisné Hodosi, Eszter (1992). **Magyarok a határainkon túl – a Kárpát medencében.** (Budapest: Tankönyvkiadó).
- Kocsis, K. and Kocsis-Hodosi, E. (1995). **Hungarian Minorities in the Carpathian Basin: a study in ethnic geography.** (Toronto: Matthias Corvinus).
- Kopeczi, Bela (1994): History of Transylvania (Budapest: Akadémiai Kiadó).
- Kovács, Éva et all. (1998). Politikai attitűdök az erdélyi magyarság körében. (Budapest, *REGIO*, 1998/1).
- Kristó, Gyula (1996). **A székelyek eredetéről.** (Szeged)
- Kristó, Gyula (1998). **Magyarország története 895-1301.** (Budapest: Osiris).
- Lăcrăjan, Ion (1986). **Toamna fierbinte** (Bucharest).
- László, Antal G. (1993). **Situația minorităților etnice Maghiare în România.** (Odorheiu Secuiesc, A.C.H.R.).
- Lazăr, Marius, CCRIT (Centre for Inter-ethnic Relations), Cluj-Napoca (1998). Interview with the author, October 7, 1998).
- Lefort, Claude (1986). “The Image of the Body and Totalitarianism”, in **The Political Forms of Modern Society: Bureaucracy, Democracy, Totalitarianism.** (Cambridge, MIT PRESS).
- Livezeanu, Irina (1995). **Cultural Politics in Greater Romania: regionalism, nation building and ethnic struggle, 1918-1930.** (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press).
- Lovat, Catherine (2000). **Glutton for Punishment.** www.ce-review.org
- Ludanyi, Andrew, Cadzow, F. John, and Elteto, J. Louis (eds.). **Transylvania: The Roots of Ethnic Conflict** (Kent, 1983).
- Ludanyi, Andrew (1995) “Programmed Amnesia and Rude Awakening: Hungarian Minorities in International Politics, 1945-1989” in Ignác Romsics (ed.) **Hungary in the 20th Century Hungary and the Great Powers** (New York: Columbia University Press).
- Kovács, W. András (2000). Interview with the CEDIME-SE researcher (October 4, 2000).
- Magyarország története I/1 (1987).** (Magyarország története tíz kötetben. I/1).
- Magyarország története. Előzmények és magyar történet 1242-ig** (1987). Ed. Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, red. Pach, Zsigmond Pál (Budapest: Akadémiai).
- Makkai, László (1944). **Erdély története** (Budapest).
- Mátó, Zsolt, RMDSZ, Cluj-Napoca (1998). Interview with the author, August 24, 1998.
- Mikó Imre (1941). **Huszonkét év. Az erdélyi magyarság politikai története 1918. december 1-től 1940. augusztus 30-ig.** (Budapest: Studium).
- Minority Rights Group (ed.) (1997). **World Directory of Minorities.** (London: MRG International).
- Mitu, Sorin, “Iluzii și realități transilvane” in Molnár, Gusztáv și Gabriel Andreescu, **Problema transilvană** (Bucharest: Polirom 1999).

- Molnar, Gustav (1997). **Az erdélyi kérdés.** Kolozsvár, Magyar Kisebbség, 1997.
- Nagy, István F. (2000). Interview with the EDRC researcher. (October 15, 2000)
- Nagy, L. Zsuzsa (1998). “A Párizs környéki békék” in Bárdi Nándor (1998). **Erdély a históriában.** (Csíkszereda: Pro Print).
- Nouzille, Jean (1996). **Transylvania an area of contact and conflicts.** (Editura Enciclopedica, Bucuresti)
- Ormos, Mária (1998). „Magyarország az első világháború utáni hatalmi játszmában” in Bárdi Nándor (1998). **Erdély a históriában.** (Csíkszereda: Pro Print).
- Páll, Judit (1994). „O legendă a istoriei: problema originii hunice a seculor” in Mitu, Sorin, Gogâltan, Florin, **Studii de istoria Transilvaniei. Specific regional și deschidere europeană.** (Asociația Isotricilor din Transilvania și Banat, Cluj)
- Páll, Judit (2000). Interview with the EDRC researcher. (December, 2000)[Historical background]
- Papp, Attila Z. (1998). A romániai magyar oktatás helyzete 1989 után. (Kolozsvár: *Magyar Kisebbség*, 1998/3-4).
- Pascu, Stefan (1983): Ce este Transilvania? Was ist Siebenburgen? (Cluj-Napoca: Ed. Dacia)
- Pascu, Ștefan and Ștefănescu, Ștefan (eds) (1986). **Pericolul falsificării istoriei** (Bucharest).
- Pataki Gábor Zsolt, Kárpát-medencei magyarság: egy régi-új geopolitikai kérdés, in Károly, Grüber, *Kisebbségek és biztonságpolitika Közép- és Dél-Kelet Európában*, Institute for Social and European Studies, 2000.
- Patterson, James G. (1991). “Hungary’s Disappearing Romanian Minority” in **East European Quarterly** XXV, No. 1, March.
- Pecican, Ovidiu (2000). Interview with the EDRC researcher. (December, 2000) [Historical background]
- Péntek, János (2000). Interview with the EDRC researcher. (October 5, 2000).
- Pilon, Juliana Geran (1992). **The Bloody Flag: post-communist nationalism in Eastern Europe.** (London: Transaction).
- Pons, Emmanuelle (1999). **Țigăni din România – o minoritate în tranziție.** (Bucharest: Compania).
- Populație. Structură Demografică** (1994) – Census from 1992. Comisia Națională de Statistică (Bucharest, Editura Comisiei Naționale de Statistică)
- Rateș, Nestor (1992). **The Entangled Revolution.** (Budapest: The CEU Press).
- Rady, Martyn, “Voievode and Regnum: Transylvania’s Place in the Medieval Kingdom of Hungary” in László Péter (ed.), **Historians and the History of Transylvania** (New York: Columbia University Press, 1992), *Romania and Minorities* (1997). **Collection of Documents** (Târgu MureșMureș, Pro Europa).
- Romanian Institute for Human Rights (1993). **Rights of the Persons belonging to the National Minorities.** (Bucharest: Autonoma “Monitorul Official”).
- Romania. Language, Education, and Cultural Heritage.**
<http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/rotoc.html>

Romsics, Ignác (1998a). "Többség, kisebbség és kisebbségvédelem a két világháború között" in Romsics, Ignác, **Nemzet, nemzetiség és állam Kelet-Közép és Délkelet-Európában a 19. és 20. században** (Budapest: Napvilág).

Romsics, Ignác (1998b). "Többség, kisebbség és kisebbségvédelem a II. világháború után" in Romsics, Ignác, **Nemzet, nemzetiség és állam Kelet-Közép és Délkelet-Európában a 19. és 20. században** (Budapest: Napvilág).

Roth, Harald (1996). **Kleine Geschichte Siebenbürgens**. (Köln, Weimar, Wien: Böhlau).

Rus, Călin, Intercultural Institute, Timișoara (1998). Interview with the author, 25 September, 1998.

Rusi, Alpo M. (1991). **After the Cold War. Europe's New Political Architecture**. (London, Macmillan and the Institute for East-West Security Studies).

Schools, Language, and Interethnic Relations in Romania: The Debate Continues, (1997). home.slav.hokudai.ac.jp/eng/cee/roma-e.htm

Schöpflin, George, Tókes, Rudolf and Volgyes, Ivan. (1988) "Leadership Change and Crisis in Hungary" in **Problems of Communism**, September-October 1988.

Schöpflin, George (1988). "Hungarians from Transylvania", in Borsody, Stephen **The Hungarians: A Divided Nation**. (Oxford: Oxford University Press).

Schöpflin, George and Poulton, Hugh (1990). **Romania's Ethnic Hungarians**. (London: Minority Rights Group).

Severin, Adrian, Romanian Foreign Ministry, quoted in **The Event of the Day**.

Shafir, Michael (1985). **Romania. Politics, Economy and Society** (Boulder, Colorado: Rymme Rienner)

Stokes, Gale (1993). **The Walls came Tumbling Down: the collapse of communism in Eastern Europe**. (Oxford: Oxford University Press).

Superlex (legislative database) <http://domino2.kappa.ro/mj/superlex.nsf>

Székely, István (1996). Választottunk. (Kolozsvár: *Magyar Kisebbség*, 1996/1-2).

Szilágyi, Zsolt (2000). Interview with the EDRC researcher. (October, 2000)

Szilágyi, Sándor. Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca (1999). Interview with the author, 10 March, 1999.

Szücs, Jenő (1997). **A magyar nemzeti tudat kialakulása**. Budapest: Balassi-Osiris.

Stefoi, Elena (1997). **Drept Minoritar, Spaieme Nationale. György Frunda in dialog cu Elena Stefoi**. (Kriterion, Bucuresti).

Tismăneanu, Vladimir (ed.) (1999). **Revoluțiile din 1989: între trecut și viitor**. (Iași: Polirom).

Tóth, Károly Antal (1994), Hova-tovább? az Ellenpontok dokumentumai, esszék, tanulmányok. (Szombathely: Savaria University Press).

Trebici, Vladimir (1996). Minoritățile Naționale din România: Prezent și Estimație Prospectivă. **Revista de Cercetări Sociale No. 1/1996** (Bucharest: IMAS-SA).

Trebici, Vladimir (1995). Commentaria in demographiam. **Revista de Cercetări Sociale No. 3/1995**

(Bucharest: IMAS-SA).

Trond, Gilberg (1990). **Nationalism and Communism in Romania. The Rise and Fall of Ceausescu's Personal Dictatorship.** (Boulder, San Francisco & Oxford: Westview Press).

Varga, E. Árpád (1998). **Erdély etnikai és felekezeti statisztikájá – 1850-1992.** (Miercurea-Ciuc, Pro-Print).

Varga, E. Árpád (1998). „Erdély magyar népessége 1870-1995 között” in **Magyar Kisebbség.** No. 3-4/1998. (Budapest).

Varga, E. Árpád (1998). **Hungarians in Transylvania between 1870 and 1995.** (www.kia.hu/konyvtar/erdely/erdang.htm).

Varga, Attila (2000). Interview with the EDRC researcher. (October, 2000).

Várkonyi, Ágnes R. (1984). **Erdélyi változások.** (Budapest: Magvető).

Tánczos, Vilmos (1998). **Hungarian in Moldavia.** (Institute for Central European Studies, Teleki László Foundation, No. 8, Budapest).

Verdery, Katherine (1983). **Transylvanian Villagers. Three Centuries of Political, Economic, and Ethnic Change.** (Berkeley: University of California Press).

Verdery, Katherine (1991). **National Ideology Under Socialism: Identity and Cultural Politics in Ceausescu's Romania.** (Berkeley: University of California Press).

Vincze Gábor (1999a). **Illúziók és csalódások. Fejezetek a romániai magyarság második világháború utáni történetéből.** (Csíkszereda: Státus).

Vincze, Gábor (1999b). “Nemzeti kisebbségtől a “magyar nemzetiségű románokig”. Negyvenöt év romániai magyarságpolitikájának vázlata” in L. Balogh, Béni, **Kötődések Erdélyhez** (Tatabánya: Alfadat-Press).

Weber, Renate (1998), “The Protection of National Minorities in Romania: A Matter of Political Will and Wisdom” in **Law and Practice of Central European Countries in the Field of National Minorities Protection after 1989.** (Warsaw: Center for International Relations).

OPERE LITERARE MAJORE DIN DIVERSE PERIOADE

Opera literară a scriitorilor și poezilor de mai jos este foarte vastă. Lista următoare cuprinde lucrările lor cele mai însemnate.

Bálint, Tibor (1932-). **Császár és kalaposinas (Împărat și ucenic de pălărier)** 1971, **Mennyei romok (Ruine cerești)** 1979, **Családi ház kerttel (Casă familială cu grădină)** 1986, **Nyargaló ihlet (Inspirație galopantă)** 1988.

Balla, Zsófia (1949-). **A dolgok emlékezete (Memoria lucrurilor)** 1968, **Vizláng (Flacăra de apă)** 1975, **Második személy (Persoana a doua)** 1980, **Kolozsvári táncok (Dansuri clujene)** 1983.

Berde, Mária (1889–1949). **Versek (Versuri)** 1912, **Az örök film (Filmul etern)** 1917, **A hajnal emberei (Oamenii zorilor)** 1948, **Versek. Műfordítások (Poezii. Traduceri)** 1970.

Human Rights Watch (1993). **Ethnic Hungarians in Post-Ceausescu Romania** (SUA, 1993).

Kányádi Sándor (1929-). **Fényes nap, nyári nap (Zi strălucitoare, zi de vară)** 1961, **Fától fáig (De la un copac la altul)** 1971, **Önarckép az időben (Portret în timp)** 1988.

Kós Károly (1883–1977). **Varjú nemzetség (Neamul Varjú)** 1925, **A Gálok (Familia Gál)** 1930, **Országépítő (Ctitorul de țară)** 1934.

Lászlóffy Aladár (1937-). **Hangok a tereken (Voci în spațiu)** 1962, **Héphaisztosz (Hefaistos)** 1969, **Szigetvár lakatja (Lacătul cetății din insulă)** 1979, **Szövegek szövetsége (Alianța cuvintelor)** 1988.

Markó Béla (1951-). **Sárgaréz évszak (Anotimpul arămiu)** 1977, **Friss hó a könyvön (Zăpadă proaspătă pe carte)** 1987, **Olvassuk együtt. Versmagyarázat (Să citim împreună. Interpretări de poezii)** 1989.

Méliusz József (1909-1995). **Kitépelt naplólapok (File de jurnal)** 1961, **Aréna (Arena)** 1967, **Város a ködben (Orașul pierdut în ceață)** 1969, **Nyugati Kávéház (Cafeneaua apuseană)** 1985.

Reményik Sándor (1890–1941). **Vadvizek zúgása (Vuiet de ape sălbatic)** 1921, **Romon virág (Flori pe ruine)** 1935, **Magasfeszültség (Înaltă tensiune)** 1940.

Sütő András (1927-). **Emberek indulnak (Pornesc oamenii)** 1953, **Az ismeretlen kérvényező (Petiționarul necunoscut)** 1961, **Három dráma (Trei drame)** 1978.

Székely János (1929-). **Csillagfényben (În lumina stelelor)** 1955, **Küldetések (Misiuni)** 1954-1968, **Legszébb versei (Cele mai frumoase poezii)** 1975.

Szilágyi Domokos (1938-1976). **Álom a repülőtéren (Vis pe aeroport)** 1962, **Felezőidő (Timp de înjumătățire)** 1974, **Kényszerleszállás (Aterizare forțată)** 1978.

Tamási Áron (1897–1966). **Ábel a rengetegben (Ábel în codru)** 1934, **Ábel az országhozban (Ábel în țara)** 1934, **Ábel Amerikában (Ábel în America)** 1934.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ DESPRE MINORITATE

Allcock, John B., Arnold, Guy, Day, Alan J., Lewis, D.S., Poultney, Lorimer, Rance, Roland, and Sagar, D.J. (3rd ed., 1992). **Border and Territorial Disputes.** (Essex: Longman Group UK Ltd.).

Andreescu, Gabriel (1997). **Toward the development of the Romanian-Hungarian relations.** (Bucharest: Center for International Studies).

Bárczy, G. (1958). **Magyar hangtörténet.** (Budapest: Tankönyvkiadó).

Bako, Elemer and Sólyom-Fekete, William (1969). **Hungarians in Rumania and Transylvania: A Bibliographical list of publications in Hungarian and West European languages Compiled from the holdings of the Library of Congress.** Washington D.C.: U.S. Government Printing Office).

Băbulescu, Mihai, Papacostea, Ștefan, Pompiliu Teodor, Hichins, Keith and Deletant, Dennis (1998). **Istoria românilor** (Bucharest, Ed. Enciclopedică)

Berrár, J. (1957). **Magyar történeti mondattan.** (Budapest: Tankönyvkiadó).

Bíró, A. Zoltán (1998). **Stratégiák vagy kényszerpályák?: tanulmányok a romániai magyar társadalomról.** (Csíkszereda: Pro-Print)

Bíró, Sándor (1992). **The Nationalities Problem in Transylvania, 1867-1940.** (New York: Columbia University Press).

- Bíró, Sándor (1992). **The Nationalities problem in Transylvania, 1867-1940: a social history of the Romanian minority under Hungarian rule, 1867-1918, and of the Hungarian minority under Romanian rule, 1918-1940.** (Boulder, Co.: East European Monographs).
- Castellan, Georges (1989). **A History of the Romanians.** (Boulder: Columbia University Press)
- Constantiniu, Florin (1997). **O istorie sinceră a Poporului Român** (Bucharest: Univers Enciclopedic)
- DAHR's web page. <http://www.rmdsz.ro>
- Deletant, Andrea (1985). **Romania.** (Oxford: Clio Press).
- Deletant, Dennis (1992). "Ethnos and Mythos in the History of Transylvania: the Case of the Chronicler Anonymus" in László Péter (ed.), **Historians and the History of Transylvania** (New York: Columbia University Press,), pp. 67-87.
- Georgescu, Vlad (1991). **The Romanians: A History.** (London: I.B. Tauris).
- Gheorghe, Iancu (1995). **The Ruling Council: the integration of Transylvania into Romania, 1918-1920.** (Cluj-Napoca: Romanian Cultural Foundation).
- Giurescu, Constantin C. and Matei, Horia (1974). **Chronological History of Romania 2nd ed.** (Bucharest: Editura Enciclopedia română).
- Giurescu, Constantin C. (1969). **Transylvania in the History of Romania: an historical outline.** London: Garnstone Press).
- Giurescu, Dinu C. (1981). **An Illustrated History of the Romanian People.** (Bucharest: Editura Sport-Turism).
- Glatz, Ferenc (1993). **Minorities in East-Central Europe: historical analysis and a policy proposal.** (Budapest: Europa Institut).
- Glatz, Ferenc (ed.) (1995). **Hungarians and their Neighbours in Modern Times, 1867-1950.** (New York: Columbia University Press).
- Helsinki Watch (1991). **Since the Revolution: Human Rights in Romania.** (New York: Human Rights Watch).
- Hitchins, Keith (1994). **Rumania: 1866-1947.** (Oxford: Clarendon Press).
- Hitchins, Keith (1996). **The Romanians, 1774-1866.** (Oxford: Clarendon Press).
- Joó, Rudolf and Ludanyi, Andrew (1994). **The Hungarian minority's situation in Ceaușescu's Romania.** (Highland Lakes, N.J.: Atlantic Research and Publishing).
- Kenesei, I. et. al (eds) (1985-92). **Approaches to Hungarian.** (Szeged: Attila József University).
- Köpeczi, Béla (ed.) (1994, translation). **History of Transylvania.** (Budapest: Akadémiai Kiadó).
- Lehrer, Milton G. (1986). **Transylvania: History and Reality.** (Maryland: Bartleby Press).
- MacKenzie, Andrew (1990). **A Journey into the past of Transylvania.** (London: Robert Hale).
- Mehedinți, Prof. S. (1986). **What is Transylvania?** (Miami Beach, Florida: Romanian Historical Studies).

- Nelson, Daniel N. (1981). **Romania in the 1980s.** (Boulder, Co.: Westview Press)
- Neagu, Djuvara (1999). **O scurta istorie a românilor, povestită celor tineri** (Bucharest: Humanitas)
- Oțetea, Andrei and MacKenzie, Andrew (1985). **A Concise History of Romania.** (London: Robert Hale).
- Országh László (1977). **Magyar-Angol Szótár.** (Budapest: Akadémiai Kiadó).
- Országh László (1978). **Angol-Magyar Szótár.** (Budapest: Akadémiai Kiadó).
- Pascu, Ștefan (1972). **A History of Transylvania (translation).** (New York: Dorset Press).
- Payne, Jerry (1987). **Colloquial Hungarian.** (London: Routledge).
- Pippidi, Andrei (1998). **Culture and the Politics of Identity in modern Romania.** (Bucharest: Fundația Cultura Europeană).
- Podea, Titus (1936). **Transylvania.** (Bucharest: Editura Fundației Culturale Române).
- Pontifex, Zsuzsa (1993). **Teach Yourself Hungarian: A Complete Course for Beginners.** (London: Hodder).
- Project on Ethnic Relations (1991). **Romanian-American Symposium on Interethnic Relations.** Princeton, N.J.: Project on Ethnic Relations).
- Rady, Martyn C. (1992). **Romania in Turmoil: A Contemporary History.** (London: I.B.Tauris).
- Roth, Harold (1995). **Minderheit und Nationalstaat: Siebenbürgen seit dem Ersten Weltkrieg.** (Köln: Böhlau).
- Sata, Kinga-Koretta (1997). **Transylvaniam as minority ideology: study of the Hungarian minority in Romania in the early 1920s.** Budapest: Central European University, Budapest College).
- Schöpflin, George (1988). "Transylvania: Hungarians under Romanian Rule", in Borsody, Stephen **The Hungarians: A Divided Nation**, (New Haven: Yale Center for International and Area Studies).
- Schöpflin, George and Poulton, Hugh (1990). **Romania's Ethnic Hungarians** (London)
- Sugar, Peter F. (ed.) (1980). **Ethnic Diversity and Conflict in Eastern Europe.** (California: ABC-Clio Inc.)
- Törkenczy, Miklós (1997). **Hungarian Verbs and Essentials of Grammar: a Practical Guide to the Mastery of Hungarian.** (Budapest: Corvina).
- Vago, Raphael (1989). **The Grandchildren of Trianon: Hungary and the Hungarian minority in the Communist States.** Boulder: Columbia University Press/East European Monographs).
- Wright, Sue (1994). **Ethnicity in Eastern Europe: Questions of Migration, Language Rights and Education.** Exeter, U.K.: Short Run Press)